

Obraz z missií čínských.

Nejsevernější provincie ohromné říše Čínské, kterou na severu ohraničuje Mongolsko, na východě Žluté moře, na jihu a západě provincie Šan-tung, Ho-nan a Šansi, slove Pečili nebo Pečeli. Počet její obyvatelů páchí se na 36 milionů duší. Podnebí její jest celkem mírné, půda velmi úrodná. Rodí se tam pšenice, kukuřice, proso, ovoce, bavlna a tabák. Úrodná pole lemují četné zahrady, a proto přirovnávají cestovatelé Pečili rádi k Anglii. Na východě a jihovýchodě vypíná se do výše až 1370 m. pohoří In-šan a Chin-gan, které bohatá ložiska uhelná v lůně svém chová. Bílá řeka (Pej-ho), která provincii protéká, jest důležitou vodní drabou pro vývoz čínských plodin a průmyslových výrobků do Střední Asie a spolu hlavní žilou nesčetných průplavův a řek, které Pečili spojují s provinciemi jižními.

Ačkoli se Pečili nikterak nevyrovná provinciím jižním od přírody mnohem štědřeji obdařeným, předčí je nicméně všechny tím, že hlavní jeho město Peking jest spolu hlavou celé říše a sídelním městem císaře čínského. Peking leží v severní části provincie poblíž hranic mandžuských a jest spojen s Bílou řekou několika průplavy. Byl založen r. 1279. od císaře Kubilaje, z mongolské dynastie Yuenů, jenž sídlo své z dosavadního hlavního města Nankingu proto tam přeložil, aby na severních hranicích říše postavil pevnou hráz proti nepřetržitým vpádům Tatarův, a tak císařské sídlo mohutnou baštou říše bylo nejen uvnitř, ale i na venek.

Několik málo let po založení města zavítal tam Benátčan Marko Polo¹⁾ a přinesl o něm první zprávy do Evropy. „Budu vám nyní,“ zní tyto, „vypravovati o velikém městě v Číně, kde jsou veliké paláce, a proč a jak bylo vystavěno. Jméno jeho jest Kambalu, t. j. město pánovo.“²⁾ Ale velkochán dověděl se od svých hvězdářů, že město ono se vzbouří a proti říši povstane. Za tou příčinou dal vystavěti město Kambalu (t. j. nový

---

¹⁾ Slavný cestovatel benátský Marko Polo (1250—1324) procestoval se svým otcem Nikolou a strýcem Maffeem celou téměř Asii a žil více než 20 let na dvoře chána Kubilaje v Pekingu, zastává tam vysoké úřady a jsa osobním přítelem a rádcem chánovým. Když po 24letém pobytu v Asii se vrátil do Benátek, sepsal a vydal své zkušenosti r. 1298. Spis jeho byl v 15. století pod názvem *Milion* přeložen také do češtiny. Rukopis český chová se v Českém museu v Praze; ukázkou z něho podal Josef Jireček ve své *Anthologii* ze staré literatury české a K. J. Erben ve *Výboru z literatury české*.

²⁾ Khan-balik = město chánovo, vladařovo, pánovo.

Peking), které od onoho starého řekou jest odděleno. A poručiv obyvatelům vystěhovati se, usadil je v městě, které vystavěl. Jest to město velké, jak vám hned vyložim. Má 24 mil v objemu. Každá z jeho čtyř stran jest totiž 6 mil dlouhá. Zvenčí jest obezděno věžmi, má 12 bran a na každé bráně stojí překrásný palác. V palácích jest mnoho prostranných síní, a tam visí zbraně těch, kteří ostříhají města. Ulice jsou tak přímé, že ze strany viděti na stranu. Jsou tak položeny, že z každé brány viděti protější. V městě jest mnoho nádherných paláců, nocleháren a domův. Uprostřed města jest ohromný palác se zvonící, která zvoní i v noci. Vězte, že město Kambalu má tolik domův a obyvatelů, že až nesnadno uvěřiti; neboť kolik jest bran, tolik i předměstí. Jest jich 12 a jsou velmi veliká, a v těchto předměstích bydlí ještě více lidí než v městě samém.“

Tento naivní popis z roku 1298. jest tím zajímavější, ježto hlavní poloha a podoba města přese všechny časové proměny, přese všechny války a živelní pohromy od oné doby podstatně se nezměnila. Nynější Peking záleží ze dvou hlavních částí: města tatarského čili mandžuského a čínského. Uprostřed čtvrti mandžuské stojí císařský palác čili město císařské, mající podobu čtyřhranu, kolem něho prostírá se taktéž ve čtyřhranu tak řečené žluté město a obě tato města obejmá rovně ve čtyřhranu město mandžuské o dvou západních, dvou severních, dvou východních a třech jižních branách. Brány jižní vedou do čínského města, ohromného to pravouhelníku, který přiléhá ku jižní straně města mandžuského a desíti branami jest uzavřen.

Obě města, mandžuské i čínské, jsou obehnána vysokými zděmi, místy až 12 m. vysokými a tak širokými, že po nich lze pohodlně jeti koňmo. Devět bran mandžuského města jsou bez všeliké okrasy; za to strmí nad každou vysoká věž o několika patrech. Před každou branou prostírá se rozsáhlá rovina v polokruhu zdi obehnaná; jest to vojenské zbrojiště a cvičiště. Ulice města mandžuského jsou dlouhy a široky, jako šňůra rovny a velmi čisty, a rozdělují město na samé čtyrhelníky. Ulice „ustavičného zotavení“, 30 m. široká, jest ze všech nejkrásnější. Méně výstavné a pravidelné jest město čínské.

Počet obyvatelů města udává se nestejně, od 500.000 až do 2,000.000 duší. Apoštolský vikář mandžuský msg. Verolles napsal roku 1866. v této příčině o Pekingu:

„O oněch třech až čtyřech milionech obyvatelů, které prý město přechovává, nelze mluvit. Dnes mluví se pouze o statisících. Udává se obyčejně 800.000, a to jest příliš mnoho. Má sice Peking 6 mil v objemu, ale z toho zaujímá sám císařský palác prostor, který má půl míle v objemu. Chrám Nebe (tien-tan) jest bezmála dvakráte tak veliký; chrám orby (tin-šan), kde císař každoročně Nebi obětuje a první brázdu vyorává, Velká lamaseraj, t. j. chrám Buddhův (king-šan), kde velký lama nepřetržitě za blaho Jeho Veličenstva se modlí, ohromné smetiště (mej-šan), kam od staletí všecko smetí z celého města se sváží a snáší, — všechna tato místa zaujímají velikou prostoru. Jediná Velká lamaseraj prostírá se na ploše desíti hektarů. Menších

pagod (chrámů Buddhových) jest bez počtu; na každém rohu vyrůstá jich jako hub po dešti. Mlčením nelze pominouti i paláce císařských princů, šest velikých soudních dvorův a nesčíslný počet menších budov soudních a úředních. Mimo to nebydlí Číňané v místnostech obchodních, nýbrž každý má své zvláštní pohodlné obydlí se zahrádkou v méně živé části města, čímž mnoho domů zůstává neobydleno. Nad to jsou domy, vyjma dílny, nad kterými na způsob prvního patra obilní sýpky se nalézají, vesměs přízemní. Konečně jest celá jižní část čínského města téměř neobydlena; tam jsme již jako na venkově, mezi samými poli a zelnicemi. A tato prostora zaujímá téměř čtvrtinu města. Nelze tedy patrně mluvit o obyvatelstvu několika milionů. „Ó kéž byste byl viděl Peking za císaře Tao-Kuenga,“ pravil mi první říšský ministr, „jak docela jinak to vypadalo tehdy nežli dnes!“

Přes to vyznává msg. Verolles, že město Peking, byť i nepatrné vzhledem k ohromné říši, přece jenom jest městem velikým a světovým, a že co do důležitosti historické málo které město asijské se mu vyrovná.

Sotva zpráva podnikavého Benátčana o velkém městě císařském na východě přišla do Evropy, obrátila ihned apoštolská Stolica zření své k neznámým oněm končinám a vyslala tam své věrověsty. První katoličtí missionáři, kteří hranice čínské říše překročili, byli Františkáni, a již r. 1305. oznamoval člen řádu Jan z Monte Korvina založení malé osady křesťanské v Pekingu. Po dvou letech (1307) povýšil sv. Otec Klement V. horli-

vého a zasloužilého missionáře na arcibiskupa a poslal mu několik členů téhož řádu na výpomoc.

Šedesáte let obdělávali Františkáni málo úrodnou vinici. Činnosti jejich učiněna přítrž onoho dne, kdy mongolská dynastie Yuenů čínským panovnickým rodem Mingů byla vypuzena (1368). Války a násilné politické převraty zaplavily potom celou říši; arcibiskupský stolec v Pekingu zanikl v bouřlivých vlnách celou říši zmítajících. O missionářích, které papež Urban V. roku 1370. křesťanům čínským poslal na pomoc, nedošla do Evropy žádná zpráva. Západ byl válkami Tamerlána a jeho nástupcův od dalekého východu odříznut. K tomu přidružily se i vnitřní zmatky v církvi samé, a tak dílo sotva započaté na dlouhou dobu zase zaniklo.

Teprve v druhé polovici 16. století, když se podařilo Portugalcům usaditi se pevně v Makau,¹⁾ založeny v Číně na novo missie katolické, a sice Jesuity.

V bídné slaměné chatě, na pustém pobřeží ostrova Sanciánu, jenom asi 6 hodin od pevniny vzdáleného, skončil 2. prosince roku 1552. největší z novějších věrověstů, sv. František Xaverský. Pobýv před tím 7 let v Indii, odebral se do Japonska a hlásal tam svaté evangelium 2 roky a 4 měsíce. Obtíže, na které apoštolská jeho činnost v Japonsku narazila, upozornily jej na ohromný vliv, jaký sousední říše Čínská svým stářím, svou vážností, mocí a vzdělaností na Japonsko a jiné říše východní měla, a vzbudily v něm úmysl,

¹⁾ Makao jest město při ústí řeky Perlové do Jižního čínského moře, na ostrově téhož jména.

opustiti poměrně nepatrnou vinici japonskou a Čínu, tuto nejmohutnější hradbu východního pohanstva dobytí Kristu. Ponechav tedy v Indii a Japonsku pole působnosti apoštolské jiným, přikročil ku provedení svého na pohled neuskutečnitelného plánu. Překonav všecky překážky, které se jeho úmyslu stavěly v cestu, vystoupil na ostrově Sanciánu na půdu své „zaslíbené země“, jal se vyjednávat s čínskými kupci a učinil již všecka opatření, aby u břehů čínských přistáti mohl, když jej Bůh s vítězně dráhy odvolal.

Cílem sv. Františka Xaverského byl sám střed čínského mocnářství, Peking. Byl se totiž za svého pobytu v Japonsku s Čínou tak blízko spřízněným přesvědčil, že by nadarmo bylo šířiti křesťanství v nižších vrstvách lidu, kdyby zprvu stavy vyšší oslněny křesťanskou vzdělaností a osvětou nebyly víře křesťanské získány. Obecný lid měl teprve vlivem a působením svých panovníků, šlechty a učenců ku křesťanství býti přiveden. Zásoben bohatými dary, kterých mu jistý přítel Portugalec byl poskytl, zamýšlel sv. František do Pekingu proniknouti, tam na dvoře nezměrné říše jako vyslanec evropské vzdělanosti a její životní podmínky, křesťanství, vystoupiti, mezi rádci koruny a velmoži říšskými přívržence získati a za jejich pomoci a přispění veškeren ostatní národ čínský na křesťanství obrátiti.

Plán našeho světce byl sice odvážný a dalekosáhlý, jeho provedení s ohromnými překážkami spojeno, ale nikoli nemožno. Nesmíme se za-

jisté domnívati, jakoby Čína byla oním zkosnatěným a všemu cizímu nepřístupným státním velikánem, za jaký ji novější dějepisci zhusta vydávali a vydávají. Ano právě dějiny nás učí, že tomu tak není. Tak jsou na př. na jižní čínské hranici mohutnou, přirozenou ohradou říše nebetyčné hory Himalajské, a přece nedovedla se Čína ubrániti vlivu Indie, neboť odtud vzala své náboženství lidové, buddhismus. Na severozápadě a na severu vystavěli si Číňané v třetím století před Kr. pověstnou zeď čínskou, ale ani ta nezabránila vpádům vojsk mandžuských a tatarských do „říše středu“, jak Čínu nazývají. Ano, Mandžuoové a Tataři nejen že časté vpády do říše čínské podnikali, nýbrž r. 1234. po Kr. i vládu celé země uchvátili a až do r. 1368. podrželi. Také nynější Číňanům od r. 1649. vládnoucí dynastie Tsingů není domácí, ale mandžuská. Se sousedními Japonci byli Číňané ve stálém styku, žijíce s nimi buďto v míru a přátelství aneb i krvavé války s nimi svádějíce.

Avšak ani na západě nebyla Čína žvlům cizím nepřístupna. Již v I. století po Kristu, po dobytí Jerusalema Titem, dostali se do Číny Židé přes Persii. Časem stali se sice svým zevnějškem Číňany, osvojivše si jejich řeč, kroj a způsoby, nevyjímajíc ani nošení copu, podrželi však nieméně význačné známky svého plemene a víru svou v jednoho Boha. V městech Ho-nanu, Kaj-fung-fu a jinde jsou podnes kolonie židovské.

Záhy vniklo do Číny také křesťanství. Podle temné pověsti hlásal tam svaté evangelium apoštol svatý Tomáš. Když Nestoriáni po za-

vržení nauky svého učitele sněmem Efesským r. 431.
po Asii se rozptýlili, pronikli někteří z nich až do

Čínský obuvník.

Číny. Roku 635. za vlády císaře Taj-tsunga přišel
nestoriánský kněz Olopöna do tehdejší císařské

residence Si-ngan-fu, kde dostalo se mu nejen laskavého přijetí, ale i dovolení, nauku Nestoriovu veřejně hlásati. Císař sám stavěl jim nejen kostely, ale i školy. Téže podpory dostávalo se nestorianismu i za následujících vladařů, jejichž přičiněním po celé říši se šířil. Čínsko-syrský nápis v Si-ngan-fu z roku 781., nalezený roku 1625., jest neklamným svědectvím vlivu, jaký v té době již Nestoriáni v Číně měli. Roku 1645. stal se čínský nestorián Mar Jabalaha, ač perštiny neznalý, patriarchou perským. Hlavní sídlo své měli v Pekingu a Tangutu; v největším rozkvětu byla jejich nauka za dynastie mongolské v XIII. století. O Nestoriánech čínských zmiňuje se ostatně i Marko Polo a první arcibiskup pekingský Jan z Monte Korvina.

Brzy po smrti Mohameda rožšířil se po Číně také islám. Zanesen byl tam kupci arabskými a perskými, kteří za obchodem dojížděli do čínských přístavů. V jakých rozměrech se to dalo, lze posouditi poněkud z toho, že jedna z ulic ning-poských¹⁾ zove se posud ulicí Peršanů. Mimo cestu obchodní vnikal islám do Číny i cestou vnitrozemní, a sice z Turkistánu ve Střední Asii. Nyní jsou moslimové roztroušeni po celé Číně; počet jich páčí se na 20—21 milionů. Hlavním jejich zaměstnáním jest živnost řeznická.

Že nebyla Čína zemí cizincům docela uzavřenou, dokazují konečně i cesty Marka Pola a založení františkánské missie v Pekingu ve 14. století, o čemž svrchu vypravováno.

---

¹⁾ Ning-po jest hlavní město provincie Ček-iangské.

Plán tedy sv. Františka Xaverského vniknouti do Číny a dostatí se až do hlavního města byl sice odvážný, jeho provedení obtížno, ale nikoli nemožno. Že zamýšlel nauku křesťanskou hlásati nejprve v Pekingu u samého dvora císařského, k tomu nutily jej náboženské a společenské poměry čínské. Nebude zajisté od místa, když se tuto na vysvětlenou o náboženském životě Číňanův obsírněji rozeptešeme.

Čína má náboženství troje, jež jest:

1. Nauka Konfuciova. Konfucius žil v 6. století před Kr. v době to povšechného úpadku společnosti čínské. I pojal tedy úmysl, netoliko učiniti přítrž další nákaze, ale i zbavití národ přítomné zpustlosti a znemravnělosti a povznéstí jej na bývalý stupeň mravnosti a dokonalosti, o jakém podávaly zprávy zachované staré knihy čínské. Pravilť sám o sobě: „Podávám staré a nedělám nové.“ Konfucius nemá tudíž žádných článků víry, nýbrž podává své učení v mravních pravidlech a pořekadlech. Není proto zakladatelem náboženství v pravém slova smyslu, ale spíše učitelem mravů. Základem všech ctností jest podle jeho nauky pieta, t. j. láska k rodičům za živa a neustávající kult či úcta předků po jejich smrti.

Náboženských otázek dotýká se Konfucius jen tak mimochodem; o Bohu, stvoření, hříchu, vykoupení, nesmrtelnosti duše mlčí docela. Kdysi tázal se ho jeden ze žáků jeho: „Co jest smrt?“ a učitel vece: „Kterak možno říci co jest smrt, když nevíme, co jest život?“ Jiný žák tázal se ho na místo, kde se zdržují mrtví předkové, a mudřec pravil:

„Není třeba, abych se o věci této určitě vyslovil; jednej tak, jakoby tvoji předkové byli svědky tvých skutkův a více o tom nebádej!“

Nauka Konfuciova byvši vzata ze života a náboženství staro-čínského ujala se také nejpevněji v národě, který nazval jej světcem a jeho výroky svým písmem svatým učinil. Hned po jeho smrti jali se Číňané uctívati jeho osobu a stavěti mu chrámy. Nauka jeho jest podnes naukou učenců.

2. Taoismus. Původcem tohoto druhého náboženství jest starší vrstevník Konfuciův Lao-tsi. Z těchž pohnutek jako Konfucius stal se zakladatelem nauky směřující k návratu k původnímu stavu jednoduchosti a neporušenosti, v jakém se nalézal národ čínský v době starodávné. Nauka jeho rozpadá se v část filosofickou (o pravé cestě) a část mravoučnou (o ctnosti). Kdežto podle Konfucia „nebe nemluví,“ a tudíž v jeho nauce osobního Boha není, učí Lao-tsi, že jest bytost nejvyšší, Tao, která dává vznik bytostem nižším, je i živí, jim i vzrůst dává a dokonává, načež zase vše Taem přitahováno k původu svému se vrací. Lao-tsi věří též v duchy dobré i zlé a jejich vliv na věci světa se týkající. Duše zlých se stěhují. Cílem člověka zde na zemi jest návrat v Tao, a cestou či přípravou k tomu jest poznání sebe sama, potlačování náruživostí, odříkání se světa a následování ctnosti Taa.

Vznešená nauka Lao-tsiova nezamlouvala se praktickému duchu Číňana, nezvyklému povznášeti se k výšinám, a zůstala tudíž obmezena na hlouček přívržencův a stoupenců. Mimo to záhadný a nejasný pojem nejvyšší bytosti, Taa, přispěl k tomu,

že taoismus časem se zvrhl v rozdivné pověrečné sekty, až se stal konečně tím, čím se jeví nyní: sektou kejklřův a podvodníků, kteří duchy zaklínají, nápoj nesmrtelnosti hledají a vymýšlejí, jak doletět do nebe a podobnými nesmysly se zabývají.

3. Buddhismus dostal se do Číny z Indie v I. století před Kristem, a jest náboženstvím tříd nižších, lidovým, ač i ostatní vrstvy obyvatelstva proniká. Dobrá polovice, ano možná dvě třetiny Číňanů přiznávají se k buddhismu. Jest to pestrá modloslužba, která se dílem na počest těch nej-ošklivějších nestvůr, dílem i živých lidí, tak řečených buddhů, vtělených prý to božstev, koná. S modloslužbou spojeny jsou nesčetné, pověrečné obřady, oběti, hádání a pořekadla. Hlavní své sídlo má v rozsáhlých lamaserajích, t. j. klášterích, které osazeny jsou bonci (kněžími buddhistickými) a jichž v každé provincii jest velké množství. Ano i v menších městech a vesnicích po celé říši má Buddha své bonce a pagody. V klášterích konají se pravidelné slavnosti a denní pobožnosti. Jistý kněz Dominikán zavítal kdysi do lamaseraje v Ku-čanu a byl tam přítomen jakési slavnosti, kterou takto popisuje:

„Ve hlavním dvoře ‚kláštera‘ trůní Buddha nad velkým oltářem ve výklenku, který ozdobně jest upraven; kolem postaveni jsou bůžkové jini, buddhové to nižšího řádu. Dvakrátě denně, ráno před východem slunce a večer k páté hodině shromažďují se tam boncové na ‚officiu‘, které trvá asi hodinu. Modlíce se stojí ve dvou sborech, z nichžto každý má podobu čtyruhelníka; v prázdné prostře mezi oběma sbory pohybuje se bonca službu

konající (obřadník), který po rozličných obřadech na oltáři ke bráně pagody se odeběře a tam rýží obětuje, pozdvihnuv ji nejprve k nebi a potom s mnohými hlubokými poklonami do čtyř uhlů světa ji rozsypav. Zatím sbory střídavě zpívají, obyčejně jednotvárně. Nelze upříti, že zpěv i poklony i ostatní obřady velmi správně se provádějí. Průvodem, při kterém všichni boncové husím chodem a rozdivnými oklikami za sebou kráčejí, slavnost se ukončí. Za průvodu vzývají Buddhu, zpívajice do nekonečna: O-mi-to-huk, o-mi-to-huk . . . Dva boncové tlukouce jeden na ohromný buben (ta-lu), druhý na zvon (čong), dávají takt.“

Kromě uvedených tuto vyznání má Čína ještě náboženství státní a náboženství řekl bych rodinné.

Náboženství státní jest vlastně náboženství staročínské, na kterém zbudoval Konfucius vlastní nauku, ze kterého čerpal své vývody. Proto nauka jeho s náboženstvím státním těsně souvisí. Záleží v uctívání Nebe a osoby císařovy. Hlavní jeho zásady jsou: „Varuj se zlého a čiň dobré.“ „Co chceš, aby ti jiní činili, i ty čiň jim.“ „Dobré i zlé pochází s nebe.“ „Nebuď dvojsmyslným, neboť nejvyšší vládce zná tvé nitro“, a p Trestí celého náboženství jest úcta Nebe, jakožto bytosti osobní, tělesné, které tytéž vlastnosti se připisují, které ve starých, klassických knihách čínských se připisují bytosti nejvyšší, Bohu. Jest to náboženství nejvyššího dvora, říše a císaře jako takového. Sám vzhledem ke své osobě může císař náležitě vyznání jakémukoliv, byť i to byla modloslužba Buddhova.

O životě posmrtném neučí náboženství státní ničeho, řídí se tu výrokem Konfuciovým: „Kterak možno říci, co jest smrt, nevíme-li, co jest život?“ Přes to užívá císař, klada počet z vladařství svého čínskému národu, ve svých výměrech zhusta výroku: „Kdybych snad toho neučinil, kterak bych se mohl odvážiti předstoupit kdysi před duše svých předků, které v nebi jsou?“

Jako státní náboženství nemá žádných bůžků, tak nemá také modloslužebných chrámů. Nádherné paláce, které účelům náboženským slouží, nepovažují se za sídla bohův, aniž kdo věří, že by tam byli přítomni, nýbrž za pomníky velkých mužů, znamenitých vynálezcův a obecných dobrodiní. Nej-slavnější chrámy v Pekingu jsou: chrám Nebe (tien-tan), orby (ti-tan) a Konfuciův.

První dva jsou vystavěny na pahorcích uvnitř města a neliší se ničím od mnohých jiných velkolepých paláců zahradních.

Chrám Nebe jest obrovský pavillon mající 500 m. v objemu, ku kterému ze čtyř stran vede alabastrové schodiště o více než 200 schodech. Střecha v podobě dvojnásobného čínského klobouku jest sice co nejbohatěji okrasami stavitelskými vzdobena, ale budova sama jest vně i uvnitř beze všech bájeslovných nebo symbolických obrazů.

Jemu úplně podobá se chrám orby, s tím toliko rozdílem, že střecha jeho má útvar trojnásobného čínského klobouku.

Chrám Konfuciův jest kruhovitá pagoda, ku které vedou mramorové schody s krásně pracovaným zábradlím. Střecha je kryta zeleně natřenými

křídlicemi. Vnitřek nemá nic zvláštního mimo prostrannou modlitebnu z bílého mramoru, na jejížto postranních galeriích, na četných černých deskách mramorových průpovídky z děl mudrcových zlatými písmeny jsou napsány. To jediné, co svatyni připomíná, jest krásný oltář, v jehožto otevřeném „tabernakulu“ stojí tabulka se jménem mudrcovým. Nad oltářem čteme zlatý nápis: „Van-še-še-piao“ t. j. „vůdce desíti tisíc světů“. Před rodinnou deskou Konfucia stojí dlouhý stůl s kaditelníci uprostřed a dvěma svícny po pravé a levé straně; vedle nich dvě veliké květinové vásy. V pravo od vchodu chrámového stojí několik podlouhlých kamenů, do kterých dřívější císařové vlastnoručně vyrývali rozličné chvalořečné průpovídky. V celé modlitebně postaveny jsou pouze dvě sochy, Konfucia a jeho žáka Mang-tseny.

Jediným knězem náboženství státního jest císař, a jeho úřad kněžský záleží v tom, že v určité doby obětuje Nebi, t. j. nejvyššímu vládci. Den obětní předchází tři dni zdržlivosti a samoty, tak řečené čai-kiai. V tyto dni žije císař o samotě v síni k tomu určené, kde aspoň nocuje. Také hodnostáři, kteří při oběti přisluhují, uzavírají se po tři noci ve svých soudních síních, a dva nejvyšší dvořané od císaře k tomu jmenovaní dohlížejí v noci, zda jsou všichni přítomni. Za císaře Kang-hiho obžaloval jeden z dohlížitelův evropského předsedu matematického tribunálu (jesuitu), že čai-kiai nezachovává. Ale císař pravil: „On zachovává čai-kiai bedlivěji doma, než vy ve svých soudních síních.“

Oběti konají se v prvním měsíci každého ze čtvera ročních počasí, tedy na počátku jara, léta, podzimu a zimy, a sice pod širým nebem na čtyřech pahorcích poblíže Pekingu, za svítání, a trvají asi hodinu. Obětní dary jsou: červení a černí volí, ušípané a hedvábné látky. Hlavní obřady při úkonu obětním jsou: poklony, klekání, dotýkání se země čelem, zapalování obětního koření, modlitby, vyznání dobrých a zlých skutků, které na kousku atlasu napsané obětující císař na oltář ze země udělaný položí, potichu přečte a při modlitbě, kterou se lítost nad spáchanými hříchy vyjadřuje, v nádobě k tomu určené spálí. Na pahorku, kde stojí chrám orby, obětuje císař zemi a bera do rukou pluh ze slonoviny, vyorává v předdvoří chrámovém první brázdu a zasívá do ní obilí. Při tom přísluhují mu knížata a hodnostáři říšští, zpívající slavnostní písně, jejichžto obsahem jest chvála orby.

Zároveň s obětí císařskou a rovně pod širým nebem konají se zmíněné oběti mimo Peking v provinciích od místokráľův, a v městech a vesnicích od představených obecních.

Čím méně a řídčeji Číňana zaměstnává náboženství státní, — stává se to jen několikrát do roku — tím více a častěji zabývá se kultem či uctíváním zesnulých členů své rodiny a svých předků. Jest to náboženství až tak dím rodinné. Zemře-li Číňan vznešenější, vystaví se tělo i obraz nebožtíkův v domácí síni smuteční mezi hořícími pochodněmi. Každý z příbuzných a přátel přinese pak jako dar smuteční voňavého koření a dvě svíce, položí na stůl k tomu připravený, dotekne se čtyřikrát pod-

lahy čelem a jde po svých. V téže smuteční síni a později na hrobě předkládají se zemřelým pokrmy a ovoce, nikoli snad, jakoby z toho jísti mohli, ale pouze na znamení úcty a lásky. Ano něžnost Číňana jde dále ještě; jemu nestačí jediný toliko důkaz úcty a lásky k zesnulým příbuzným po smrti jejich, on vzpomíná jich tímže způsobem i potom dvakráte do roku, na jaře a na podzim. Tu konají se tytéž obřady jako v den úmrtí: rozzíhají se svíce, spaluje se kadidlo a zlatý papír před deskami předků, které v každém domě v „síni předků“ jsou zavěseny, činí se poklony až k zemi a předkládají se hrnce květinové a pokrmy. Jak svrchu řečeno, nevěří Číňan, že by nebožtíci mohli pokrmů požívat, ale prokazuje jim tuto službu, nevěda, kterak by jiným způsobem svou k nim úctu dal na jevo. Ano mnozí tvrdí, že obřady tyto více k vůli živoucím než mrtvým zavedeny byly, aby se totiž dítkám stále připomínalo, jak bedlivě mají rodiče své ctíti a jich poslouchati za živa, vidouce, jaké pocty dostává se i od mužů nejváženějších a nejmoudřejších rodičům a předkům zemřelým.

Základem a původem rozsáhlého kultu předků jest víra v posmrtné trvání duší lidských. Podle víry této duše odloučivše se od těla vystupují do nebe a sídlí tam v úzkém styku s bytostí nejvyšší, současně mají však i účastenství v osudech svých potomků, sestupují k obětem, jež řádně a včas se jim podávají, mají z nich radost a splácejí je štěstím a dlouhým životem. Každá rodina má svou síň předků, v níž přinášejí se jim náčelníkem rodiny oběti, kde oznamují se jim všechny důležitější udá-

losti rodinné a všeliké rozhodnutí takofka souhlasu jejich se předkládá. Oni jsou účastni i vyznamenání rodinných, jež v Číně asi tak na předky se přenáší, jako je u nás dědí dítky po rodičích. Ani rodina císařská z obyčeje všeobecného není vyjmuta; jako náčelník každé rodiny v přikázaný čas obětuje předkům, tak obětuje i císař duchům svých předchůdců. Můžeme směle říci, že kultem předků přeměněn jest celý národ čínský v jedinou rodinu, jejíž hlavou jest císař čínský.

Náboženství rodinné mělo ovšem nesmírný, rozhodný vliv na veškeré státní ústrojí čínské, a bylo příčinou, že Číňan zůstal podnes houževnatě konservativním. Svatými jako jeho předci byly Číňanu i názory, mravy a obyčeje od předků zděděné, svatým i náboženství státní od předkův uznané, svatým ctěný i od předkův syn nebes, otec všech otců, císař čínský. Na této hluboké úctě minulosti a minulostí posvěcené autority státní spočívá podnes základ a jednota ohromné říše, kterou ani ty největší bouře politické a změny dynastické nedovedly podvrátiti. Podmanitelé říše, Tataři, musili právem, ústavou i mravy státi se Číňany, aby Číňanům mohli vládnouti. Také náboženství státní udrželo se podnes v nezvratné úctě a vážnosti, ačkoli jinak mudrcům, boncům a pověře lidové ponechána jest úplná svoboda. Jeho slavnosti byly a jsou podnes obecnými slavnostmi lidovými; ani osvícený žák Konfuciův, ani rozjímavý tao-tsi, ani čertovinou se zabývající lama neopovází se vzdalovati se veřejných úkonů náboženství státního, které předpisuje mrav otecký. Byť i náboženské názory

jednotlivců byly sebe rozmanitější, uznávají nicméně všichni „císařovu svatou moc“ za výron nejvyšší bytosti.

Z toho všeho vidno: Chtěl-li křesťanský věrověstec dodělati se v Číně trvalého úspěchu, nesměl nastoupiti na dráhu apoštolskou mezi pověrečnými a více méně opovrženými modloslužebníky Budhovými, ale musil se odvážiti přímo do nejvyšších vrstev společnosti čínské, kde i učenost jiných národů byla ve vážnosti a kterým přese všechnu národní marnivost a úctu starobylosti i vzdělanost evropská nebyla lhostejna. To uznával sám sv. František Xaverský, a proto cílem velkolepého jeho plánu apoštolského bylo samo hlavní město Peking. Záměr jeho byl: vniknouti do Pekingu, tam nakloniti víře křesťanské císařský dvůr a velmože říšské a jimi pak působiti na nižší vrstvy obecného lidu. Byltě již v Japonsku s Čínou tak blízko zpřízněném nabyt zkušenosti, že křesťanstvu nelze v oněch krajinách nadíti se žádoucího rozkvětu, nebudou-li zprvu obráceny vrstvy vyšší, které by potom působily svým vlivem na nižší.

Po smrti sv. Františka Xaverského pokoušeli se Dominikáni, Jesuité, Augustiniáni a Františkáni z Filipinův a ze Sanciánu usaditi se v Kantonu,¹⁾ ale byli vždycky po krátké činnosti vyhnáni. Pří-

---

¹⁾ Kanton jest hlavní město provincie Quangtongské a leží na řece Perlové, 8 mil od moře. Jest podnes nejdůležitějším obchodním městem čínským a střediskem evropského obchodu s Čínou.

činou toho nebylo náboženství, které hlásali, naopak lid hrnul se jen na kázání jejich — ale spíše podezření, že jsou vyzvědači Španělův a Portugalců, kterým ovšem mandarini, a to ne bez důvodů nedůvěřovali. Zatím dostali Portugalci za to, že poplaili a Číňanům vydali všeobecně obávaného námořského loupežníka, okolo roku 1575. právo, usaditi se na ostrově Makau. Brzy povstalo na ostrově katolické město s kostely a kláštery, které pak, ačkoli si Číňané vlastnictví ostrova vyhradili, hlavní oporou čínské missie se stalo. Plán sv. Františka neupadl v zapomenutí; dědictví jeho převzali od té doby skoro výhradně členové jeho tovaryšstva, Jesuité, z nichž nejvíce vynikl P. Alexander Valignani. Ten založil v Makau kollej jesuitskou za tím účelem, aby tam vychováváni byli schopní pracovníci, kteří by mocni jsouce jazyka čínského a znali čínských mravův, obyčejův a poměrů schopni byli raziti si cestu k srdci čínského národa, spolu pak vyzbrojeni matematickými, hvězdářskými a zeměpisnými vědomostmi náklonnost a přízeň i tříd rozhodujících si získali.¹⁾

A skutečně! Dobrý výsledek ospravedlnil svrchovanou měrou podnik jeho.

Již prvnímu missionáři z jeho školy, P. Ruggierimu, dostalo se od místokrále kantonského

---

¹⁾ Je známo, že Číňané vášnivě milují matematiku a hvězdářství. Na své památné cestě do Pekingu, o které v této stati bude vypravováno, viděl P. Ricci v městě Nankingu nádherně stavěnou hvězdárnu, opatřenou všemi potřebnými nástroji hvězdářskými, z nichž některé již od 250 let ke slunci obráceny přece svého původního lesku nepozbyly.

r. 1580. dovolení, v Kantoně na jeden rok se usaditi a tam jazyku mandarinův a učenců se učiti. Nový místokrál, který zatím nastoupil, prodloužil dané dovolení o druhý rok. Poselství vyslané r. 1582. od biskupa a velitele Makaa s bohatými dary k místokráli provincie Quang-tongské vymohlo missionáři další výsadu, že směl po libosti na pevnou zemi vstupovati, v Kantonu dům si zakoupiti, v něm veřejnou kapli si upravit, mši svatou sloužiti a po libosti i do hlavního města provincie Čao-king-fu přicházeti. V prosinci r. 1582. přišel P. Ruggieri skutečně s dvěma řeholními bratry do tohoto hlavního města, obdaroval místokrále drahocennými hodinami a naklonil si tohoto v matematice a filosofii zběhlého muže tak, že mu v sídelním městě byt vykázal, ještě dva jiné řeholní bratry k sobě si vzíti dovolil a všem pěti missionářům právo domovské v Číně udělil. Tak vstoupila první jezuitská osada na čínské pevnině v život.

Když místokrál byl odvolán, radil Jesuitům, aby ze sídelního města provincie se vystěhovali a dobrovolně do Makaa se vrátili, aby snad nástupce jeho milé mu Evropany z Čao-king-fu násilně nezahnal. Sám napsal do říšských letopisů poznámku, že svatí, ve vědách božských i lidských zběhlí mužové ze západu přišli do města, aby tam čínské zákony a obyčeje zkoumali, že však je proto pověděl, aby snad se neprovinil proti říšským zákonům. Úmysl jeho zdařil se úplně. Nový místokrál čta v letopisech veškerou chválu o Jesuitech, povolal je nazpět, upravil jim nejenom dům, ale vystavěl jim sám v Čao-king-fu kostel a vyhotovil

jim průvodní list, dle něhož jakožto domorodci celou Čínou cestovati a svaté evangelium hlásati směli.

P. Ruggieri sloužil za svého pobytu v Kantonu každodenně mši sv. veřejně, a mnoho Číňanů mši jeho obcovalo. Ano za krátko přihlásilo se i několik vznešených Číňanů za katechumeny, a již roku 1584. udělil provinciál řádu P. Kabral na své visitační cestě jednomu z nich křest svatý. Led se prolomil, křesťanství zapustilo na pevnině čínské pevné kořeny.

Výsledku tak příznivého dodělali se Jesuité klopotnou, namáhavou prací. Ježto studium čínských věd a zákonů, zvykův a mravů bylo jedinou podmínkou, pod kterou na půdě čínské dlíti směli, vynakládali většinu času i práce na matematické výpočty a filosofické rozmluvy, navštěvovali mandariny a přijímali navzájem jejich návštěvy, zhotovovali a vysvětlovali jim hvězdářské a mechanické přístroje, zakládali mapy a zeměpisné pojmy a náhledy svých hostitelů namáhavě zkoušeli a ještě namáhavěji opravovali. Kdykoli se naskytla vhodná příležitost, neopomenuli však zapřádati v učené rozhovory i otázky náboženské a hleděli mandariny seznámiti s pravdami křesťanské filosofie a víry. Tak stalo se, že křesťanství přestalo v očích mandarinů býti nenáviděným cizozemským náboženstvím žebráků; pro jeho matematické a hvězdářské vědomosti uznávali mandarini křesťanského věrověstce za hodna, aby vyslechli i vývody jeho věroučné.

Když P. Ruggieri po 6 letech byl povolán od svých představených do Evropy, aby papeži a králi

španělskému o dosavadní své činnosti missionářské podal zprávu, vstoupil v čelo missie čínské P. Matouš Ricci.

Narozen téhož roku, kterého svatý František Xaverský na ostrově Sanciánu zemřel, totiž r. 1552., v Maceratě u Ankony v Itálii, vstoupil P. Ricci roku 1571. do řádu jesuitského. Když byl několik let v Římě pod slavným jesuitou Klaviem studoval matematiku a hvězdářství a mimo to vzácných vědomostí i v oboru filosofie, bohosloví a jazykozpytu nabyt, zvolil si povolání missionářské a odplul do Číny. Roku 1583. povolal jej P. Ruggieri do Čao-king-fu, kde se stal brzy hlavní oporou a po odchodu P. Ruggieriho hlavou missie. Vzorem v působnosti missionářské byl mu slavný jeho předchůdce. Poněvadž chudičkový oděv missionářů dosud byl příčinou, že vzdělanější a vznešenější Číňané sto-tožňující se s buddhistickými bonci se ostýchali s nimi obcovati, zaměnil hábit řádu svého s krojem čínských učenců, nose dlouhý, hedvábný, až k nohám splývající talár se širokými rukávy a klobouk se širokou stříškou, krok to, který zpočátku od jiných missionářů neschvalován, od protivníků Jesuitů křivě vykládán, později však ode všech missionářů nutným uznán a nápodobován byl. Hlásaje svaté evangelium vedl si velmi opatrně a s rozvahou. K mandarinům, kteří zajímající se o matematiku a fysiku k němu docházeli, choval se velmi přívětivě a hovořival s nimi o vědě a umění zachovávaje při tom všecka pravidla společenské dvornosti. Když byli získáni, zaplétal do hovoru otázky filosofické a náboženské, a teprve když duch i srdce

s dostatek byly připraveny, jal se jim přednáseti nauku křesťanskou.

Přes tuto moudrou umírněnost a zdrželivost hrozilo missii v Čao-king-fu nejednou nebezpečenství, že vezme za své. Nedůvěra a nenávisť cizinců ji stále ohrožovaly. Tak domnívali se na př. přednostové mnohých obcí v provincii Quang-tongské, že hvězdárna, kterou byl místokrál missionářům v Čao-king-fu vedle jejich domu vystavěl, není než první nepřátelskou pevností na čínské pevnině. Podali tedy ku provinciální vládě písemnou žádost, aby cizí učenci ze země byli vypovězeni. „Obáváme se,“ stálo v žádosti, „a to ne bez příčiny, že tiito barbaři jsou samí vyzvědači, kteří všecka naše tajemství vyslídití a svým zraditi chtějí. Jest obava, že se ponenáhlu spolčí s těmi živly našeho národa, které milují novoty, a že potom budou pro říši původem nějakého velkého zla, a národ náš po nedozírné mořské hladině rozptýlí jako ryby a morčata. Jest to možná ono neštěstí, o němž v našich knihách stojí psáno: „Vy jste trní a bodláčí zasili v půdu dobrou, vy jste hady a ještěry nasadili do svých příbytků.“ Makao rovná se vředu, který sobě na rukou a nohou růsti necháváme. Ale to není tak hrozné, jestliže v čas užijeme léků. Než zlo v Čao-king-fu jest vředem, který zachvátíl již i prsa a srdce; zdravý rozum žádá, aby bez odkladu vykonána byla operace.“

Ačkoli fanatičtí přednostové ve velké vážnosti byli u lidu, proti ochraně a přízni mandarinů nepořídili ničeho. Pamětní spis zcela v duchu čínském

od P. Ricciho složený rozptýlil pověrečné obavy
obecenstva a zjednal missionářům nové vážnosti.

Čínský mandarin.

Této přibýlo ještě, když sám místokrál s císařským
komisařem a četnou družinou vysokých státních

úředníků missionáře v jejich příbytku navštívil a o jejich vědecké práce velmi se zajímal.

Bohužel neposkytovala přízeň mandarinů, kteří v úřadě svém často se vystřídali, na veřejném mínění záviseli a nezřídka pro svou lakotu a nahodilé rozmary nespolehlivi byli, missii dostatečné opory, dokavad křesťanství v samém středu říše se neujalo. Roku 1589. zalíbil se dům missionářů v Čao-king-fu tehdejšímu místokráli: bez okolků byl zabaven a missionáři vykázáni. Nabízené sobě peněžité náhrady P. Ricci nepřijal, žádal však a také obdržel úřední vysvědčení, že sám i jeho druhové za svého pobytu v Čao-king-fu vždy dle zemských zákonův a mravů živi byli a že žádné provinění není příčinou jejich vyhnanství. Ano vysvědčení oplývalo velikou chválou vypovězených. Sotva však přibyli do Kantonu, povolal je místokrál nazpět, a když byl P. Ricci přijal nabídnutou náhradu, dovolil jim přeložiti veškerou missii do města Čao-Čeu. Tam dařilo se jí rovně tak dobře jako prve v Čao-king-fu. Mnozí učenci zblízka i daleka shromažďovali se kolem missionářův a jeden z nejváženějších, Kiu-tai-sse, přijal po dlouhé pečlivé přípravě křest svatý.

Město Čao-Čeu leží vzdáleno od Pekingu asi tak jako Brno od Moskvy v Rusku. Ovšem vedla pohodlná vodní cesta na hranice provincií Quang-tong a Kiang-si a odtud živá pohorská silnice průsnykem Mejling ským do splavného ouvodí veletoku Jang-tse-kiangu; tento byl pak již r. 605. po Kr. od císaře Jang-tiho nákladnými stavbami vodními spojen s druhým veletokem čínským Hoang-hem, a od tohoto vedl obrovský průplav císařský Ju-ho až do Pekingu.

Průplav tento jest asi nejznamenitější dílo umění stavitelského před 19. stoletím. V šířce brzy 70, brzy až 300 metrů protíná celé pahorky, jinde zase uměle súžen mohutnými kamennými hrázemi močálovitou proudí rovinou; více řece než průplavu podoben dotýká se svými oklikami nespočetných měst, městeček a osad. Na celé této velikolepé vodní dráze, která největší města a řeky čínské spojovala, byl obchod a život tak čilý, jaký za našich dnů viděti na nejživějších dráhách novověkého průmyslu. Nespočetné lodi osobní, nákladní, džunky, bárky a koráby nestejně velikosti a rozmanitého druhu plavily se nahoru i dolů, by pak na menších řekách a průplavech velikou císařskou dráhu s nejdlehljšími městy a krajinami spojovaly. Sám stát udržoval na průplavě přes 10.000 lodí obilních, na kterých se daň, jež z části v obilí a rýži se odváděla, z provincií do říšského hlavního města převážela. Celá spousta úředníků dílem na průplavě, dílem na hlavních jeho stanicích, řídila a střežla veškerou dopravu.

Touto cestou mýnil P. Ricci dostati se do Pekingu. Ale to nebylo tak snadno, jak se na první pohled zdálo. Bylo sice snadno průplavem císařským cestovati tuzemcům, ale velmi těžko cizozemcům, ve kterých národní nedůvěřivost čínská viděla jen samé slídiče a nepřátely říše. Až do Pekingu bylo cizinci projíti tolika slídívy mi zraky, že by i ten největší odvážlivec si nebyl troufal, nepozorovaně do hlavního města proniknouti. Mimo to stál P. Ricci v týž čas v Číně úplně osamocen. Dva pomocníci jeho, kteří nedávno teprve do Čao-Čeu byli přibyli, zemřeli (r. 1593.) v bouři, která

neopatrností některých přes míru horlivých nově-obrázcenců nad mladou křesťanskou obcí se strhla, smrtí mučnickou, a P. Ricci neměl na ten čas nikoho, koho by odejda ustanovil svým nástupcem. Nezbyvalo mu tedy, než vyčkati, až by vhodná k odchodu příležitost se naskytla.

Nečekal dlouho. Již r. 1594. přibyl do Čao-Čeu jesuita Kataneo, a v něm shledal P. Ricci spolehlivého druhu, kterému bezpečně svou missii světití mohl, ve vznešeném pak mandarinovi, brzy na to městem Čao-Čeu do Pekingu se ubírajícím, poslala mu Prozřetelnost pro dalekou a nebezpečnou cestu, na kterou hodlal nastoupiti, mocného průvodce a ochránce.

Roku 1595. stihla do Pekingu zpráva, že císař japonský, Taikosama, válku vede proti sousední říši Koreji a že až ku hranicím čínským s vojskem svým postoupiti se chystá. Císař čínský svolal ihned vojenskou radu, ku které mimo jiné rádce dostaviti se bylo také předsedovi vojenské správy. Ten bera se na své cestě do Pekingu městem Čao-Čeu, přál si viděti mapy, knihy a fysické přístroje učence ze západu, jak P. Ricciho nazývali. Rázem získán tím, co viděl, a neméně dojat učeností a nelíčenou přívětivostí P. Ricciho, tázal se jej také za radu strany nemocného syna svého, jemuž z lékařů čínských již nikdo netušil a k vůli němuž vlastně v Čao-Čeu se byl zdržel. Léky P. Riccim předepsané účinkovaly, ale poněáhl. Ježto mandarin na urychlení naléhal, namítal P. Ricci, že léčení další ještě dobu potrvá, že však ochoten jest, do Pekingu cestovati a tam o konečné, úplné uzdravení synovo se po-

starati. S radostí svolil mandarin, a P. Ricci v průvodu jeho odcestoval.

Prve však než dojeli pomezí nejbližší provincie Kiang-si, stihlo je tolik rozličných nehod, že pověrečný mandarin k lékaři svému úplně ztratil důvěru a přes všechny úpěnlivé prosby jej propustil. Jen s velikým úsilím obdržel průvodní list do města Nankingu a přímluvný list na tamější civilní a vojenské úřady.

Znaje výborně řeč, mravy a obyčeje domácí, cestoval P. Ricci dále sám a přibyl na zmíněné vodní cestě šťastně do Nan-čang-fu, hlavního města provincie Kiang-si a odtud do Nankingu. Tam najal si v předměstí skrovný byt, a dovědév se, že jeden z nejvyšších úředníků v městě, velkomandarin Hiu, jest dávným jeho přítelem z Kantonu, představil se mu v naději, že mu vymůže úřední dovolení, v městě přebývati. Hiu radoval se skutečně z příchodu milého sobě přítele, ale sotva že uslyšel, oč běží, změnil náhle své chování. Jsa Číňanem od kosti zhrozil se nebezpečenství, které ochrana cizinci uprostřed říše poskytnutá jeho postavení přinésti mohla, a ustanovil, rázně proti svému bývalému příteli zakročiti a tak možnému výbuchu nevole lidové předejiti. Dal tedy obydlí P. Ricciho obsaditi, majitele domu bambusovými holemi do krve stlouci, a nařídil mu pod trestem smrti, aby cizinci byt vykázal.

Opuštěn a bez přítele a ochránce ve velkém městě byl P. Ricci nucen vrátiti se do Nan-čang-fu a odtud do Čao-Čeu. Útěchou bylo mu aspoň, že nebezpečný jeho pokus přece nebyl nadarmo. Byltě

si totiž získal v Nan-čang-fu mocné příznivce a založil tam o vánocích r. 1595. obec křesťanskou.

Již následujícího roku 1596. obnovil P. Ricci pokus proniknouti do Pekingu. Za svého pobytu v Čao-Čeu seznámil se s císařským komisařem Kuangem, který v záležitostech úředních se ubíral na půlostrv Hai-men.¹⁾ Z „Říšského věstníku“, — Číňané již měli úřední noviny — dověděl se, že byl Kuang zatím jmenován předsedou nejvyššího tribunálu, jemuž příslušelo rozdělovati úřady, vzkázal mu tedy po P. Kataneovi své blahopřání, sešel se s ním sám v Nan-čang-fu a dostal od něho dovolení, provázeti jej osobně na cestě do Pekingu, kde při tribunále matematickém měl dostati místo a o opravě kalendáře pracovati. V Nankingu, kde se ode družiny mandarinovy musil odloučiti, byl poznán jako cizinec. V okamžení srotil se kolem něho zástup luzy a jedině to, že se odvolal na Kuanga, vyrvalo jej zběsilcům. Při odjezdu z Nankingu směl se k velkomandarinovi zase připojiti, vykonal v jeho společnosti dalekou plavbu císařským průplavem a přibyl šťastně do Pekingu.

V Pekingu dařilo se P. Riccimu zpočátku dobře. U nejvyšších hodnostářů dostalo se mu laskavého přijetí, a hodiny a jiné vzácné věci, které s sebou přinesl, budily všeobecný obdiv. Ale všecky příznivé vyhlídky ztroskotaly se tentokráte o pověrečnost nejvyššího kleštěnce, jenž pokládal missionáře za alchymistu a zcela vážně žádal, aby z jakéhokoliv kovu nadělal zlata, kterého právě tehdy ve válce,

¹⁾ Hai-men („brána mořská“) jest půlostrv při ústí řeky Jang-tse-kiangu.

jež proti Japonsku vypuknutí hrozila, prázdně pokladně císařské na výsost bylo třeba. P. Ricci přiznal se ovšem, že takovému umění nerozumí a pozbyl proto ihned veškeré přízně. Brzy rozšířila se pověst, že není než japonským vyzvědačem. Mandarin Kuang, jenž právě do Nankingu se vracel, nabídl se mu, že ho vezme s sebou. P. Ricci nabídky sice nepřijal, byl však brzy, nemaje s dostatek peněz, nucen, mandarina na bídné džunce následovati.

Tak zmařen byl pověrečnými vrtochy mocného dvořana i pokus druhý, ač i tentokráte rovně jako při první cestě bez malého úspěchu nebylo. Založiltě P. Ricci v Nankingu novou obec křesťanskou a povolal tam P. Katanea. Pod ochranou velkomandarina Kuanga nabyli záhy oba Evropané velké vážnosti; jejich vědecké práce shromáždily okolo nich kroužek učencův a mandarinův, a vítězná půtka P. Ricciho s jistým přívržencem nauky Lao-tsiovy přiměla mnohé, že se stali křesťany. První, jenž na křesťanství přestoupil, byl vojenský mandarin, který na křtu sv. dostal jméno Pavel. Jej následoval syn a po něm celá rodina. Do skrovné modlitebny evropských matematiků docházelo mnoho katechumenův i pohanů.

Když byl zatím P. Kataneo v Makau značnou sbírku evropských maleb, vás, lněných látek, hodin, map, zrcadel, mechanických a optických nástrojů, které se za dary hodily, buď skoupil anebo vyprosil, podnikl Li-ma-teu-si-tai (tak nazývali Čňané P. Ricciho) na počátku roku 1600. svou třetí výpravu do Pekingu. Podnět k ní dal jistý úředník z Pekingu, který sám evropské „divy“ si prohlédnuv ujišťoval,

zpráva o nich že již k samému dvoru byla se dostala. Jeden z nejčelnějších kleštěnců dvorních, jenž právě daň na hedvábí z jihu do Pekingu vezl, nabídl P. Riccimu jednu ze svých šesti císařských džunek a doprovodil jej a jeho pomocníka P. Didaka a Pantuju po císařském průplavu do města Tsing-Ningu, kde od tamějšího místokrále skvěle byli uvítáni. Za městem však vydal je oba i s jejich dary v ruce mocného dvořana, kleštěnce Ma-tanga, který je zatkl, do města Tien-tsinu odvedl, a zatím dalších rozkazů strany missionářů písemně z Pekingu si vyžádal. Úmyslem vznešeného lupiče bylo, missionáře tak dlouho držeti v zajetí, až by se v Pekingu na vše zapomnělo, je do Makaa nazpět poslati a dary pro císaře určené si přivlastniti. Marně však namáhal se zatím, missionáře hrozbami zastrašiti a přinutiti, aby darů svých dobrovolně se zřekli. Když již půl roku bezmála v tuhé vazbě úpěli, vzpomněl sobě císař sám na přípis Ma-tangův a přál si viděti zvláště zázračný zvonek, „který sám ze sebe bije a zvučí.“ Mínil hodiny. Když vyšlo na jevo, že cizinec od západu pořád ještě v Tien-tsinu mešká, vypravil tam posla, a ježto právě byla zima a císařský průplav zamrzlý, poslal P. Riccimu 8 koní a 30 nosičů na cestu.

V lednu r. 1601. bezmála 50 let po smrti sv. Františka Xaverského, po sedmnáctileté vlastní činnosti na půdě čínské, po dvou nezdařených pokusech, vstoupil konečně P. Ricci do císařského paláce v Pekingu a provedl tak velkolepý plán, s nímž apoštol Indie odešel na věčnost. Bylo to jedno z nejskvělejších vítězství, která v dějinách

missií jsou zaznamenána; bylo to dílo neúměrné práce, hrdinného sebezapření a nezlomné a neomezené důvěry v pomoc a ochranu Prozřetelnosti!

Avšak ani tu ještě nebylo bez rozmanitých protivenství a překážek, které neohroženému věro-
věstci bylo překonati. Dvůr císaře Šin-tsunga podléhal vlivu prolhaných kleštěnců, kteří na sebe nevražili, vzájemných násilností se dopouštěli a lakotili, co zatím celá spousta úředníků četné tribunály a kanceláře jen zaplavovala a s milci císařovými o výnosná a tučná místa se hašteřila. Císař sám, slabý to panovník, o vládu mnoho se nestaral; ano, by nemařil času pro své zábavy vyměřeného, neudílel ani velkolepých dvorním obřadním zákoníkem předepsaných audiencí. Ježto však starodávný mrav nedovoľoval, aby docela zrušeny byly, vzdávaly se ve dni slavnostní v ohromné dvoraně za přítomnosti všech dvorních úředníkův obvyklé pocty prázdnému císařskému trůnu.

Hlásati evangelium pokory a kříže v tomto hnězdě lidské modloslužby a ničemných dvorských úkladův a piklů, to zdálo se býti podnikem rovně tak opovázlivým jako beznadějným, ba skoro od-
vážnějším, než byla sama cesta do Pekingu. Sotva že přišli, již vzbudili missionáři řevnivost městských úředníků, kteří to těžce nesli, že nikoliv oni sami, ale úředníci dvorští to byli, kteří tak vzácné dary ke dvoru přinesli; z čista jasna byli oba ve svém příbytku policií zatčeni, s oprátkou na krku k soudu vlečeni a na úřad zahraničních záležitostí (Cy-fan-yum) odkázáni, aby se zodpovídali. Teprve když byl

ležitostí důmyslně zodpovídal a jeho žárlivost uchlácholil, byli uznáni za hodny, připojiti se k mohamedánskému vyslanectví z Tibetu a Kašmíru, a nejprve prázdnému trůnu v císařském paláci a potom předsedovi ministerstva se pokloniti. Tento uvítal je sice velmi přátelsky, předložil však zároveň císaři k podpisu ukaz, kterým se jim za přinešené dary díky vzdáti, tyto štědrě odměniti, sami však nazpět do Kantonu poslání býti měli.

Císař dlouho neodpovídal. Za měsíc byl návrh znova předložen. Zase žádná odpověď. Na radu několika přátel, kteří v mlčelivosti císařově ne bez důvodů nejvyšší nelibost nad předloženým návrhem spatřovali, zadal P. Ricci sám prosbu k císaři, aby zůstatí směl v Pekingu. Již po několika dnech dostal od vysokého hodnostáře úřední výměr, „že císař sám svoluje, aby zůstal v Pekingu, že Jeho Veličenstvo velmi nerád by to viděl, kdyby z hlavního města nebo vůbec ze země odešel, že mu od té chvíle ze státní pokladny vypláceno bude měsíční služné, které by na slušnou výživu jeho i průvodců jeho stačilo.“

Tak dary přece účinkovaly. Zvláště evropské hodiny visací a bicí, které půl a čtvrt hodiny byly a v samé Evropě ještě sotva ve známost byly vešly, zajímaly jak císaře, tak veškeren dvůr jeho. Třem dvorním úředníkům svěřen úkol, je natahovati, a zaměstnání toto stalo se bezmála zvláštním dvorským úřadem. Císař sám oblíbil si malý tse-ming-čung (zvonek, který sám ze sebe bije) tak velice, že jej matce své na prosbu její teprve tehdy poslal, až stroj došel, aby se jí hodiny nejdouce a nebijíce

brzy omrzely a ona je co nejdříve vrátila; lešť to, která se mu skutečně podařila. Za takových okolností běželo ovšem palácovým úředníkům o to, aby Evropané v Pekingu zůstali; neboť co by si byli počali, kdyby se byly hodiny zastavily anebo stroj jejich se byl nějak porouchal?

Tak stal se P. Ricci na dvoře čínském osobností veledůležitou, bez které nebylo lze se obejíti. Libůstka císařova, na které přízeň jeho k missonářům se zakládala, byla ovšem dětinská i směšná, nicméně však dosti mocna, by na úzdě držela zášť a řevnivost dvořanův i nenávisť obecného lidu proti cizincům. Bleskem rozšířila se zpráva o událostech v Pekingu od města k městu, po veškeré říši, missonáři v Nankingu, Nan-čang-fu a Čao-Čeu pro svou učenost již beztoho u širšího obecenstva oblíbeni, nabyli pojednou veliké vážnosti, a svaté evangelium hlásáno od té doby pod ochranou císařskou.

V Pekingu samém byl P. Ricci od toho dne, kdy ve známost vešla oblíbenost jeho u císaře, zasypáván od mandarinů všech stupňů zdvořilostmi a poklonami. Jedni jej navštěvovali, jiní dávali bankety jemu ke cti, a jiné a jiné pocty mu vzdávali; každý toužil zvátí se jeho přítelem. Byli ovšem mezi nimi, kteří se toliko o evropské předměty, malby a p. zajímali, jiní zase, kteří k vůli císaři tak jednali, ale nescházelo i těch, které missonářovy vědomosti, jeho učenost a zkušenost k sobě vábily. Bohoslovci, počtáři a hvězdáři, děje- a zeměpisci, mudrci a právníci docházeli k němu, aby promlouvali s ním o vědeckých otázkách svého oboru, ježto nejen mnoho nového, dosud neslycha-

ného s nimi sděloval,¹⁾ ale i velkou měrou i v čínské literatuře a čínských vědách byl zběhlý a zkušený. Někteří z nejčelnějších pokládali si za čest, podporovati jej v činnosti jeho spisovatelské, kterou již v Čao-Čeu byl započal a ve které i v Pekingu horlivě pokračoval. Zvláštní péči věnoval na sestavení čínského katechismu,²⁾ a dokončiv krásné dílo opět a opět je piloval, aby bylo knihou v pravdě klassickou a tak i pro vzdělance zajímavou. Katechismus P. Ricciho jest podnes pro své slohové přednosti knihou v Číně oblíbenou.

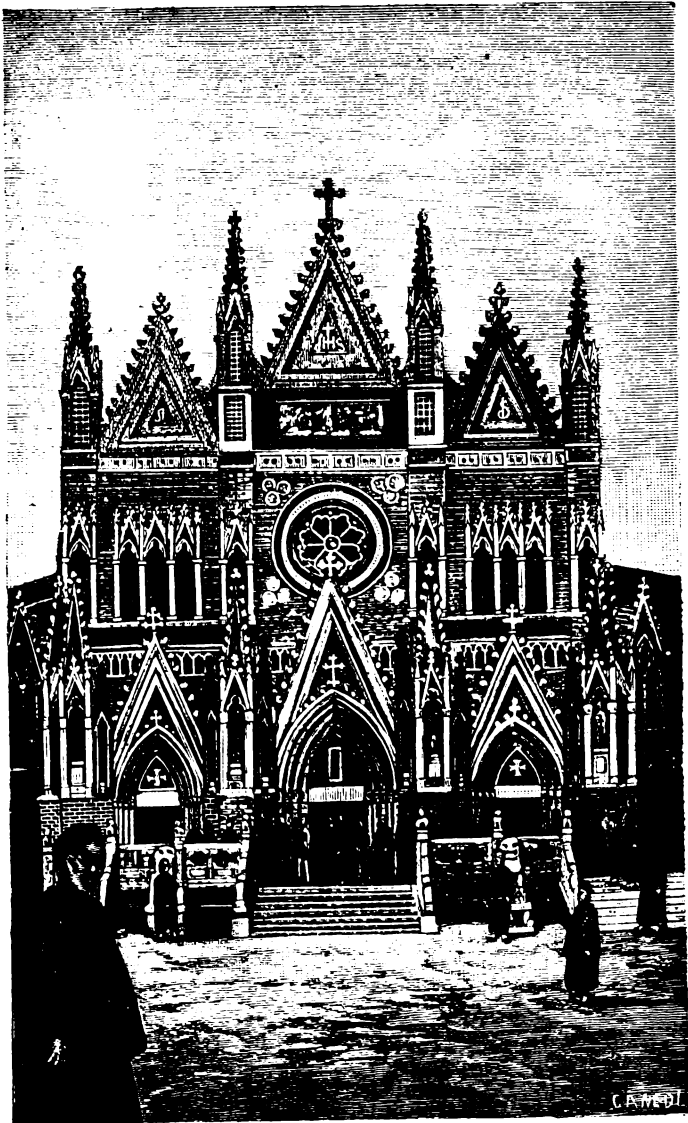
Také ostatní misijnáři, jichžto počet se v roku 1604.—1607. o 11 byl rozmnožil, spravovali se příkladem P. Ricciho, matematickými a geografickými spisy pozornost učeného obecnstva na sebe obracejíce, důkladnými pak katechetickými a apologetickými statěmi símě sv. evangelia rozsívajíce. Již v první léta působnosti P. Ricciho v Pekingu padá obrácení proslulého čínského učence Li-Pavla, jenž

1) Tak na příklad domnívali se Číňané, že země naše je čtyrhřanná a že největší její prostor zaujímá Čína; proto byly na mapě jejich všechny ostatní části země jen nepatrnými tečkami naznačeny. P. Riccimu bylo tedy dokázati jim, že Čína není okráskem země, jak klamně se domnívali, nýbrž jen malou částkou oboru zemského.

2) Kromě katechismu napsal P. Ricci v jazyku čínském mnoho jiných spisů, jako „O křesťanské nauce mravní,“ „O pravé ideji Nebespána“ (kde mluví o bytnosti Boží, o stvoření světa, o původu člověka, o nesmrtelnosti duše, o ráji po smrti atd.), zeměpis s mapou všeobecnou, dále napsal čínsky šest prvních matematických a měřických knih Řeka Euklida, otce vědy matematické, aritmetiku, geometrii a j. — Mimo to sepsal ve svém kmetském věku dějiny všeho toho, co se před jeho očima v Číně bylo událo.

se později stal hlavní oporou křesťanství. Jeho slavné vyznání před přijetím křtu svatého, které se podnes zachovalo, zní:

„Já bídný hříšník Li-Pavel toužím z té duše a s upřímností opravdovou svatý a vznešený zákon Ježíše Krista přijati. Proto pozvídám duši svou k Nebespánu a zapřísahám Ho, aby modlitbu mou vyslyšel. — Já bídný hříšník vyznávám, že jsem, v tomto císařském městě Pekingu byv zrozen, nikdy před tím neslyšel mluviti o zákonu pravého Boha, aniž jakých hlasatelů svatého učení zde nalezl. Proto bloudil jsem ve všech svých skutcích dnem i nocí jako slepec a nevědomec uprostřed tmy. Na štěstí seznámil jsem se před krátkem s muži slavné pověsti a nevšední dokonalosti. Ti jsou rodem ze západu a slují Matouš Ricci a Didakus Pantoja. Od nich přijal jsem svatý zákon Ježíše Krista, a dovoleno mi, na Jeho svatý obraz pozíratí a jej uctívati. Potom poznal jsem svého nebeského Otce a zákon, kterému učil ke spáse světa. Proč bych se ostýchal, že vši duše své tento božský zákon přijati a plniti? — A poněvadž jsem od svého mládí až ke svému 43. roku v nevědomosti a ve tmách tápal a do mnohých bludův a hříchův upadl, úpěnlivě prosím Otce slitování, by mi propůjčil své milosti a svého milosrdenství a mně odpustil mé podvody, nekalé skutky, pomluvy a na cti utrhaní, opovážlivé posuzování, nezřízené žádosti a všecky mé ostatní hříchy, těžké i všední, jichž jsem se buď zúmyslně nebo z neopatrnosti dopustil. Činím opravdové předsevzetí, budoucně od té chvíle, kdy přijmu křest sv., se polepšiti a hříchu se varovati.

Katolický stoliční chrám v Pekingu.

Budu Nebespánu v duchu a pravdě se klaněti a přičiním se, abych desatero Božích přikázání věrně a svědomitě zachovával.“

Vyznání toto bylo věru projevem na císařském, rovně tak marnivostí a národní přepjatostí jako zženštilým požitkářstvím zneuctěném dvore dosud neslýchaným a nevidaným!

Příklad vynikajícího tohoto muže následovali záhy dva členové kollegia, jehož úkolem bylo vésti říšské letopisy a jež k nejvyšší akademii, tak řečené Han-lin náleželo. R. 1605. přestoupil jeden z císařských princů na křesťanství. Téhož ještě roku následoval jej starší jeho bratr a dva bratrance; tito tři dostali jména: Kašpar, Melichar a Baltazar na památku tajemství Zjevení Páně. Po té pokřtěna jest i jejich matka s veškerým svým dvorem. V tomtéž roku 1605., tedy po čtyřleté jenom činnosti, bylo v Pekingu víc než 200 neofytů. P. Ricci založil nejenom školu, která všeobecně oblíbena byla, ale i semeniště svého řádu, ve kterém by se domorodé kněžstvo vychovávalo. Roku 1605. vstoupili první dva Číňané do noviciátu, r. 1610. následovali čtyři jiní, počet to skrovný sice na pohled, ale dosti značný, povážíme-li, s jakou obezřelostí bylo novice přijímati a jak přísným požadavkům ve příčině vědecké i náboženské jim bylo vyhověti.

Jaký význam měl rozkvět křesťanství v hlavním městě pro celou říši, bylo svrchu vyloženo. Nebylo sice na ten čas naděje, že národ čínský hromadně ku křesťanství přistupovati bude, až se doví, že nauka Kristova má přívržence u samého dvora císařského, — k tomu nebyl ještě uzrál — ale bez

ohromného a rozhodného vlivu události v Peking, jak dobře sv. František Xaverský i P. Ricci předvídali, na rozvoj křesťanství v provinciích nezůstaly. Na místech, kde missonáři již od delšího času působili, četné přátely a příznivce si byli získali, katechumeny potichu vyučovali a tak půdu pro křesťanství připravovali, tam vznikly pojednou kvetoucí obce křesťanské, právě to ostrovy v moři pohanském. Missonářskými stanicemi v Čao-Čeu, Nan-čang-fu a Nankingu byla obrovská říšská silnice mezi Kantonem a Pekingem na místech nejdůležitějších obsazena a Makao s hlavním městem říše spojeno. Jako byl P. Ricci prve pomáhal zakládati první stanici na pevnině, tak časem zarazil na svých obtížných cestách i jmenovaná střediska budoucí apoštolské působnosti. Jako představený řídil z Pekingů všecko dílo sám, a měl více než jednou příležitost, obtíže a překážky, které fanatičtí boncové a zpušní mandarini snahám jeho činili, svým vlivem a svou vážností šťastně překonati, zatím co jeho dlouholetá, vzácná zkušenost, učenost i ctnost podřízeným jemu spolubratřím byla krásným vzorem a mohutnou oporou. On ukázal a proklestil cestu; jeho návod, sv. evangelium hlásati, osvědčil se býti nejen vhodným, ale i jedině možným. „Zůstavuji vás před otevřenou branou, vedoucí k velikým zásluhám,“ pravil umíraje svým spolubratřím, „ale ne bez námah a nesnáží.“

„Milí otcové,“ pravil taktéž v poslední den svého života ke svým druhům, „přemýšlím-li o prostředcích, kterými bych nejlépe víru mezi Čťňany šířiti mohl, nenalézám lepšího a vhodnějšího své

smrti.“ Slova jeho se vyplnila. Spočívala sice hlavní tíže obrovského díla na bedrách jeho, ale smrtí jeho dílo to nejen se nezviklalo, ale naopak upevnilo. Když byl totiž 11. května r. 1610. klidně v Pánu zesnul, dovolil císař na prosbu P. Didaka Pantojy missionářům nejen skvostný pohřeb vystrojiti, ale dal jim spolu velkou, státu propadlou pagodu za příbytek. Pohřeb P. Ricciho byl pravým vítězným průvodem křesťanstva. Křesťané z nejdlehljších koutů říše sešli se tu s nejvyššími hodnostáři říše i hlavního města. Shon luzy při té příležitosti bonci zosnovaný missionářům nejen neuškodil, ale naopak k vážnosti a přízni tím větší, jak u dvora tak i obce jim dopomohl. Avšak rovně tak posvátným jak ochrana císařova bylo Číňanům i právo mrtvých: P. Ricci ctěn, oslavován a milován od nich za živa, zůstal jejich miláčkem i po smrti, a ctihodný hrob jeho stal se na dlouhá léta mocnou záštitou práva občanského, jehož byl křesťanům v říši „středu“ vydobyl.

* * *

Po smrti P. Ricciho missie čínská neosifela. Do slépějí jeho vstoupila celá řada nástupců, kteří s větším nebo menším úspěchem bezmála dvě stě let na vinici Páně v Číně podle návodu svého slavného předchůdce pracovali. Nejvíce vynikli PP. Adam Schall, Ferdinand Verbiest, Antonín Thomas a Gerbillon. Když však r. 1773. řád jesuitský byl zrušen, vymřeli ponenáhlu missionáři z řádu tohoto a v dědictví jejich uvázali se missionáři z řádů jiných.

Po vymření staré missie jesuitské nastalo pro církev katolickou v Číně nové období. Missionáři pozdější nespravovali se více osvědčeným návodem Jesuitův a neměli proto žádného vlivu u dvora císařova. Následky toho brzy se objevily. Také za doby Jesuitů vypuklo sice častěji tu a tam pronásledování křesťanův, ale missionáři zaujímajíce vysoká a čestná místa u dvora, pronásledování taková pokaždé ne-li docela zastavili tedy zajisté zmírnili. V novém období vše se změnilo. Křesťanství nemajíc opory v hlavním městě říše, bylo vydáno zvláště v odlehlých provinciích choutkám a libovůli těch kterých místodržitelův a mandarinů. Pronásledování křesťanů bývala potom strašná a místy tekla krev mučenníkův potokem.¹⁾

Jeden z předních věrověstů, kteří v tomto novém období v missii čínské krví křesťanů zbrocené pracovali, a sám také koruny mučennické dosáhl, byl Jan Gabriel Perboyre, kněz z řádu Lazaristů.

¹⁾ Příčinou těchto pronásledování nebyla a není podnes nesnášlivost náboženská. Svou povahou je Číňan mírumilovný. Nemaje sám hlubšího přesvědčení náboženského, lpí pouze na zevnějších obyčejích a obřadech, a jest k jiným vyznáním celkem lhostejný. Pronásledování křesťanů jsou spíše výronem nezměrné nenávisti, jakou chová k cizincům a vůbec ke všemu cizímu. Číňan nevěří, že missionáři jen proto do Číny přicházejí, aby tam svou viru šířili, ale vidí v nich spíše vyzvědače, kteří do země přišli za tím účelem, aby ji dnes nebo zítra vydali evropským „barbarům“. Tutéž lstivost a zchytralost, která jemu samému je vrozena, podkládá Číňan také každému cizinci. Odtud lze si také vysvětliti, jak obtížná jest práce křesťanského věrověstce na tamější vinici Páně a jak velké nebezpečství, ve kterém stále se nalézá.

Narozen roku 1802. z chudých rodičů ve vsi Puechu ve Francii a dokonav studia humaní, vstoupil do řádu Lazaristův a byl roku 1825. na kněze posvěcen. Již v útlém mládí jevil vždycky touhu, státi se missionářem a za tou příčinou uchýlil se právě do řádu, jemuž byla propaganda svěřila četné missie zvláště v zemích východních. Překonav mnohé překážky, jež se úmyslu jeho stavěly v cestu, byl konečně od svých představených poslán za missionáře do Číny.

Bylo to 21. března roku 1835., když vyplul Perboyre provázen dvěma bratry a několika kněžími z přístavu v Havru. Po dvou měsících bouřlivé plavby přibyl do Batavie na ostrově Javě a odtud plul dále nebezpečným mořem Čínským. Dne 29. srpna připluli po pětíměsíční plavbě do Makaa, ku „bráně velké říše,“ a byli v semináři Lazaristů co nejsrdečněji uvítáni. Perboyre použil času, aby poznal zemi a lidi, a by se zároveň naučil počátkům řeči čínské. Ustavičné bolení hlavy znesnadňovalo mu těžkou úlohu. Než vytrvalý kněz nedal se odstrašiti; za několik měsíců mohl se již v tomto nesnadném jazyce jakž takž vyjadřovati. Každé prázdno chvíle použil ke studiu čínské řeči. Četno a dlouhé výsledky, jimž se Perboyre o pět let později podrobiti musil, podaly soudcům patrný důkaz o důkladné znalosti a obratnosti jeho v čínském jazyce.

V Makau čekal klidně a trpělivě na další rozkazy svých představených.

„Když jsem v první dni jako náhodou knížku o Následování otevřel,“ píše, „namanuła se očím

mým opětně slova: „Synu můj, nechat s tebou činím, co chci; já vím, co prospívá.“ Já pak chvatně jsem hleděl odpověděti jedním z následujících veršů: „Pane, učíš se mnou, cokoli se ti líbí, jenom když vůle má přímá a pevná potrvá k Tobě! Bůh zajisté nejlépe ví, co se mnou učiniti má, kdy mně místo vykázano bude.“ A místo záhy bylo ustanoveno. Nesnadná missie v Ho-nanu, jedné ze severnějších provincií, vyžadovala missionáře, který by vynikal nadobyčejnou statečností křesťanskou. Za takového uznán byl Perboyre. „Dnes večer“, tak píše svému bratru do Paříže, „pluji do středu Číny. Doufám, že mě Bůh na této další cestě chrániti bude, jak mne dosud chránil. Přál bych si, abys mne nyní spatřil, velice bys se podivil mému čínskému obleku, oholené hlavě, dlouhému copu a vousu, zvláště když bych čínsky mluvil a jedl dřevkem, jímž Číňané nůž, lžiči a vidličku nahrazují. Pravili mi, že se velice Číňanu podobám. Tím musím počítí, všem státi se vším. Jen abychom je mohli všechny Kristu získati!“ Další řádky prozrazují jeho vnitřní smýšlení: „Jako voják před bitvou, tak cítil jsem tlouci srdce svoje; avšak nikdy nebyl jsem spokojenější jako za této příležitosti. Nevím, co na mne čeká na dráze, na kterou nastupuji; zajisté mnoho křížů; toť jest chlebem vezdejším každého missionáře. A čeho si můžeme lepšího přáti, když kážeme Krista, a to Krista ukřižovaného? Ó kéž by mi popřál oné radosti, abych okusiti mohl hořkého jeho kalicha.“

Nejprve pluli naši missionáři na čínské lodi podél břehu provincie Kuan-tangu a Fo-kienu až k nejsevernější části této provincie; odtud dílem

pěšky, dilem po vodě provincií Kiang si a Hu-pe. Zprávy Perboyrovy o jeho cestě podávají důkaz o jeho nadání pozorovacím a seznamují nás s lidem a zemí. Missionářům z řádu Lazaristů hlavně jest děkovati za nejlepší a nejspolehlivější zprávy o Číně z novější doby. Vzpomeňme si jen na výtečné práce Huc a a Gabeta, kteří téhož času co Perboyre v Číně působili. ¹⁾

Cesta po vodě byla pozvolnou jízdou a čínskými úřady velmi znesnadňována. Chatrná loďka byla větry často zmítána sem tam, v noci jelo se jen výjimkou; i ve dne byla jízda zdoluhavá; často cestující večer do téhož přístavu vpluli, z něhož ráno, někdy i den před tím vypluli. Přístav takový jest zcela jednoduchý, chráněné místo u paty hory, poblíž ostrova, naproti vesničce, kde zakotvují večer čínské lodi. Z bázně před lupiči pluje vždy četnější množství lidí spolu a dávají si časem určitá, výstražná znamení.

Tak pohybuje se toto ze samých člunů sestávající loďstvo zvolna ku předu. Každý člun nábodobuje všechny pohyby a obraty svého předchůdce, až konečně zase v některém přístavu všechny přistanou. „Uprostřed omamujícího hluku a dovádění této plovoucí osady,“ vypravuje Perboyre, „modlili jsme se večer za příkladem vůdce naší bárky rúženec. Lodníci učinili totéž, a strážník náš zpíval si zatím polohlasitě „Zdráva Maria“. Zatím co pověreční pohané ze svých bárek ústřížky papírové

---

¹⁾ Cestopis těchto missionářů byl vydán roku 1887. Dědictvím Svatojanským.

zapalovali a do vody házeli, vystupovala naše modlitba jako vůně kadidla vzhůru k nebesům.“

Jakmile se na lodi objevili kupci, mandarini nebo celní úředníci, zamčeli se missionáři ve své kabině a schovali se pod houně a rohožky. Tlumočník z Fo-Kienu, jenž missionáře provázel, posadil si pokaždé na hlavu čepici učencův a dával přede dveřmi úkrytu pozor, až nebezpečenství pominulo.

Po dvouměsíční plavbě přistáli missionáři na nejvýchodnějším konci Fo-Kienu, nedaleko přístavu Fu-Ningu, kde velice vlídně byli přijati od apoštolského vikáře msgr. de Tabestana a 14 dní jeho hostmi byli.

S radostí pozoroval tam Perboyre úspěchy, jakých se Lazaristé za nejtěžších okolností símé sv. evangelia rozsévajíce, dodělali; kvetoucí církev ve Fo-Kienu měla již 40.000 duší.

Po krátkém odpočinku bylo missionářům nastoupiti na nebezpečnější a obtížnější cestu po suché zemi, provinciemi Kiang-si a Hu-pe. Vydávání od svých čínských průvodců za obchodníky čajem z Ning-po nebo Nang-kingu zažili mnoho různých trapných příhod a dobrodružství. Ulice v městech musili rychle přecházeti, aby méně pozorováni a zadržováni byli. Na pohraničních celnících byli od svých průvodců ukrýváni jako zakázané zboží. K tomu družily se útrapy dlouhé cesty. Slézaje vysoký kopec, klesl jednoho dne Perboyre na smrt unaven. Déšť lil se s oblaků. „Posedal jsem,“ vypravuje Perboyre, „na kde jaký kámen a potom lezl jsem zase dále, často po čtyřech.“ Časem do-
přáli si oddechu v roztroušených křesťanských

vískách neb osamělých chatrčích. Takové prázdné chvíle používal Perboyre k tomu, aby se v řeči čínské zdokonalil.

Konečně přibyl šťastně a zdrav na ustanovené místo v provincii Ho-nanu. Brzy však po svém příchodu upadl do těžké nemoci, která ho na pokraj hrobu přivedla. Byl zaopatřen svátostmi umírajících. Sotva se však pozdravil, podnikl, ač sláb ještě, první svou missionářskou cestu. Běželo totiž o to, některé obce křesťanské, do nichž pro nedostatek missionářů nedobří duch se byl vedral, ku dřívější horlivosti přivésti. „Musili jsme,“ vypravuje Perboyre, „více než 300 mil uraziti a provincii celou křížem a křížem procestovati, abychom asi 1500 křesťanů, jižto asi ve 20 obcích žijí roztroušeni, mohli navštívit. Tato obchůzka trvala půl roku a nebyla, jak se samo sebou rozumí, bez velkých obtíží. Cestovali jsme dílem pěšky, dílem na chatrných kárách, a to po cestách, o které ani vláda, ani obce se nestarají. Obyčejně vyjeli nebo vyšli jsme v noci z jedné křesťanské obce a ještě téže noci dorazili jsme do jiné; vous náš býval za chladného rána mrazem všecek bílý.“

„Nechci vám líčiti čínskou noclehárnu, aby se vám příliš nezošklivila. Podotýkám toliko: touží-li kdo po sebestmrtvení a sebezapírání, najde zde příležitosti až mnoho, aby si pokladů pro nebe nashromáždil. Ač lůžkem bývá pouze rohožka buď na zemi nebo na lavici rozprostřená, lehne si přece každý rád, aby po útrapách denních si odpočinul. Přišedše do noclehárny býváme často obtěžováni buď některým policejním úředníkem, jenž nás vy-

slýchá a jména naše si zapisuje, aneb úředníky soudními, kteří nás nutí, abychom jim postel svou přenechali a jinde přístřeší sobě hledali.“

„Nemalou obtíž pro evropského missionáře jest, že se na cestách musí vydávati za domorodce. Obyčejně se skrývá, pokud to jde, aby se neprozradil, a nechává své průvodce za sebe jednati a mluviti. Tito však mají kolikrát více strachu a úzkosti než on sám.“

Kdykoli missionáři do některé osady křesťanské přišli, bylo první jejich starostí, podrobný seznam všech křesťanů, velkých i malých, dobrých i zlých, učiniti a zevrubné zkoušky z katechismu je podrobiti. Po té od 4 hodin ráno do 10 večer vyučovali jednotlivé dle potřeby, dvakrát za den bylo kázání pro všechny, bojováno proti nevědomosti a zlovykům, často celé noci zpovídali, nemocným nezřídka velmi daleko vzdáleným špatnými cestami, v dešti a bouři, útěchu sv. náboženství přinášeli. Odpadlíci a vlašníci křesťané byli vyhledáni, nejprve ke mši svaté a k vyučování připuštěni, načež teprv mohli svatou zpověď vykonati. Křest dospělých, biřmování, oddávky a přijetí do některého bratrstva ponechalo se na poslední den. Každá missie trvala 8, 10 až 14 dní, podle počtu a potřeby té které osady. Delšího pobytu si missionář popřáti nemůže, neboť jest mu stejně pečovati o všechny, jižto mu byli svěřeni. Je-li missie skončena, spěchá do jiné obce a činí tam totéž co v dřívější: zastává úřad otce, lékaře, učitele a soudce.

„Tak vrátilo se,“ píše Perboyre dále, „s milostí Boží mnoho ovcí do pravého stádece Kristova;

společná modlitba, veřejná úcta Boží, zavedena znova v rodinách, kde se byla matka dříve sotva odvážila potichu se modliti. Některé obce křesťanské, které z polovice byly ztraceny, byly víře křesťanské zase získány.“

Tato první cesta missijní horlivost mladého missionáře největší měrou roznítla. Od té chvíle nepřál si klidu. Bez přestávky chodil po dědinách, kde křesťané žili, poučoval nevědomé, hříšníky a odpadlíky přiváděl na dobrou cestu, vlažné napomínal k horlivosti. Ač byl chatrného zdraví, vzdoroval i nejhoršímu počasí a milerád vydával se třebas i v půlnoc na cestu, když šlo o to, umírajícího zaopatřit.

Půl druhého roku působil v Ho-nanu, načež byl povolán do Hu-pe, provincie to, kde měl krev svou pro víru prolítí. Také tam byl činným až do úpadu. „Již jsem zde skoro dvě léta,“ píše z Hu-pe, „a vykonávám svatý svůj úřad, jenž mi nepopřává ani času, abych minulostí nebo budoucností se v mysli obíral. Od svátku Narození P. Marie minulého roku až do svátků svatodušních tohoto roku vykonal jsem 17 missií a nemohu říci, že bych i od té doby jen na okamžik měl klidné chvíle.“

Perboyre přišel do Číny, aby tam trpěl; a co si přál, stalo se. Vedle trpkých zkoušek, strastí a námahy života missionářského, kterých pro svou neduživost mnoho se dožil, žil v přísné kajinosti, kterou si sám ukládal. Stále nosil, abychom aspoň jedno připomenuli, železný řetěz kolem beder. Ač tak velkých úspěchů si získal a tak obětavým byl, považoval se přece ve své pokoře za posledního a

nejméně zasloužilého ze svých druhů, jak lze poznati z listu, který psal bratru svému do Francie. „Prosíš-li Boba, by ze mne učinil sv. Františka Xaverského, předkládáš prosbu, která jistě Prozřetelnosti se nelíbí; neboť splnění prosby tvé vyžaduje dvou zázraků: jeden na mém těle, druhý na mé duši. S jedné strany totiž má slabá konstituce a má neduživost, kterou dobře znáš, činí mě fysicky neschopným velikých činů; s druhé strany musím doznati, že patřím k těm, o nichž psáno jest: „Jste lidmi nehodnými, neschopni nějakého dobrého skutku!“ Nikoliv, nebudu větším mužem v Číně, než jakým jsem byl ve Francii; dosti na tom, milý bratře, když jsem dobrým, nepatrným poutníkem. Chceš-li se tedy za mne k Bohu modliti, aby to Bohu příjemno a mně užitečno bylo, nuže prosím tě snažně, bys se modlil za moje obrácení, posvěcení a za milost, abych jeho díla nekazil, nýbrž aspoň abych úmysly svoje k cíli přivedl, a by mi Bůh popřál svého milosrdenství a odpuštění.“

Koruna jeho pokornému a svatému životu byla blíže, nežli mohl Perboyre tušiti. Skoro čtyři léta působil s velikým úsilím a úspěchem jako missionář a již mu kynula palma mučennictví. Nepřipraveného však hodina smrti zastihnouti jej nemohla, neboť z každého jeho dopisu vyznívá myšlenka, která srdce jeho zcela zaujala a k obětavosti nadchla, aby směl totiž svůj apoštolát vlastní krví zpečetiti. Poněvadž křesťané v Číně v oné době každé chvíle k soudu povoláni býti mohli, snažil se Perboyre v častých kázáních je napomínati a na to připraviti, aby pro Krista rádi trpěli a zemřeli. Často před-

čítal jim ze životů mučenníků staré církve, aby jim vzory hrdinské statečnosti křesťanské na mysl uvedl. Při tom zářila vřdycky tvář jeho a prozrazovala touhu jeho vlastní.

Zatím pracoval se svými druhy mužně na vinici Páně; „neboť“, říkával, „pravý apoštol kráčí cestou svoji nedbaje nebezpečí, dokud nemá oprátky na krku a pout na rukou.“

Bylo to 15. září r. 1839. na den Jména Panny Marie. Perboyre seděl s jedním druhem a s putujícím missionářem z řádu Františkánů něčeho netuše v osadě Ča-Yuen-Keu. Najednou vrazilo k němu skoro bez dechu několik křesťanů řkouce, že mandarinů jsou se zatykači na cestě; jen rychlý útěk že je může zachrániti. Bez prodlení vzbouřili se missionáři a rozprchlí se na různé strany. V nejbližším okamžiku byl dům, z něhož právě missionáři prchli, obklíčen, a mandarinů vrazili do vnitř, aby se hlasatelů cizí víry zmocnili. Rozhořčeni nad nezdařeným pokusem sebrali všecky cenné věci, dům zapálili, křesťany přítomné zjímali a do města Ku-Čingu před soud odvedli, aby je k odpadnutí a k vyzrazení kněží přiměli.

Zatím bloudili missionáři několik dní jako štvaná zvěř po horách a lesích. Perboyre klesl již druhého dne v lese zcela jsa unaven a neschopen, aby dále utíkal. Číňan jeden byl jeho průvodcem. Tam byli od zatykačů dopadeni; neboť tito stále jim šli po stopě, až je dohonili, missionáře však nepoznali.

„Neviděl jsi ho?“ ptali se missionářů průvodce.

„Kolik dostane ten, jenž vám ho vydá?“

„Třicet taelů“ (asi 90 zl.).

„Nuže!“ odpověděl zrádce, ukazuje na Perboyra, „tento jest, kterého hledáte.“

Jako dravá zvíř vrhli se na bezbranného uprchlíka. „Kde jsou ostatní?“ křičeli na něho.

„Nevím.“

S nelidskou surovostí byl missionář beztoho na smrt zemdlený bit, svých šatů zbaven a s rukama na zad svázanýma před mandarína nejbližšího městečka Ča-Yuen-Keu přivlečen, načež se mu bylo podrobiti dlouhé řadě trapných a bolestných výslechů. —

Abys, milý čtenáři, o soudnictví čínském nabył aspoň nějakého ponětí, zavedu tě v duchu do čínské soudnice a obeznámím tě s obyčejí a zvyky, které podnes v Číně a zemích sousedních jsou v platnosti. Hlavní zřetel při tom budeme ovšem míti k pronásledovaným křesťanům.

Soudní budovy nejsou v Číně tak pěkný a úpravny jako naše v Evropě. Čínská soudnice jest docela obyčejný dům s prostranným přízemím a jedním nebo několika dvory, které vesměs vysokou zdi jsou ohrazeny. V těchto dvorech zdržují se trestanci za dne, na noc však bývají zavírání do ohrad, které z bambusových tyček jsou udělány a jako klece nebo posady ke zdi přiléhají.

Následujícího dne koná se výslech. Když se byli úředníci soudní již shromáždili, přivede se obžalovaný. Soudní síň jest vyložena červenými koberci, ve které jsou vetkány různé rozsudky soudní; mezi nimi spatřujeme obrazy trestů smrtelných za stara obvyklých; zde rozřezávají nešťastníka za živa pilou, tam zase jinému ohromnou širočinou usekávají nohy a ruce, a opět jiného rozemílají

dvěma mlýnskými kameny. To vše jest s to, aby obžalovaného naplnilo hrůzou a strachem. V pozadí síně jest vyvýšené místo o několika stupních; tam sedí soudce se svými rady; za ním drží dva hoši hedvábným šatem oděni odznaky jeho důstojnosti; po obou stranách stojí dva hudebníci s vějíři. Na stole červeným kobercem pokrytém leží soudní knihy a skříňka s malými obarvenými tyčkami; nač tyto jsou, uvidíme hned. Na stupních sedí soudní sluhové, v popředí kat s přilbicí ze železného drátu na hlavě, v rouchu krvavě červeném, s ohromnou křivou šavlí v jedné a objemnou bambusovou holí v druhé ruce; kolem něho jako komonstvo sedí jeho holomci, rozličnými mučidly ozbrojení.

Obžalovaný byv přiveden musí před nejnižším stupněm padnouti na kolena a tak kleče a jsa uvázan kolem krku řetězem, výslechu se podrobiti. Je-li křesťan, vyzná to ovšem ihned radostně, ale tím není věc ukončena. Soudce chce zvědět, kde se missionář skrývá, kde jsou uschovány peníze a posvátné nádoby, kde a kdo jsou ostatní křesťané. Vyčítá jim, že svou vlast zradili cizincům, že se zabývali čarodějstvím a p., a žádá, aby se k tomu všemu přiznali. Běda ubohému křesťanu, jestliže všechny tyto otázky nezodpoví ku spokojenosti soudcově! A přece jest zřejmo, že některé z těchto otázek ani zodpovídati nemůže, a jiné zodpovídati nesmí. Mimo to položí se obyčejně na zem kříž a obžalovaní vyzývají se, aby toto znamení křesťanské víry nohama šlapali.

Vidí-li soudce, že hrozby jeho jsou marny a že vyznavač ani zmíněné otázky zodpověděti, ani

víru svou zapřítí nehce, sáhne mlčky do skříňky na stole, vytáhne jednu z obarvených tyček a hodí katovi. Ten zvedne ji a přečte si počet ran na ní poznačený. Po té vrhne se se svými pomocníky na vyznavače, porazí ho k zemi, obnaží, uváže roztaženého ke čtyřem kolkům, a nyní dopadá silná bambusovka nemilosrdně na tělo trpitelovo. Jestliže rány se minuly účinkem a trestaný se nepřiznal, připisují pověreční pohané často jeho statečnost kouzlům a čarám, a mandarin dá zabiti psa a poručí statečnému vyznavači teplé krve nalíti do úst, ježto prý teplá krev psí proti kouzlům nejlepším jest prostředkem. Po té začne bití znova, až ruka katova zemdlí a tělo vyznavačovo ranami jest pokryto. Soudce může trest prodloužiti podle libosti, a potom musí třesoucí se a všecek rozedraný trestanec třikrát před soudcem padnouti na kolena a pěkně mu poděkovati za to, že ho potrestati ráčil. Jestliže však ani nyní otázky soudcovy dostatečně zodpověděny nebyly, sáhne se k mučidlům.

V Číně a zemích sousedních užívá se rozličných mučidel; nejznámější jsou: mučidlo na nohy, na ruce, klečeni na řetěze a žhavé kleště.

Mučidlo na nohy záleží v tom, že kat nohy oběti strčí nejprve do lisu, jenž našemu lisu knihařskému se podobá. Po té vloží mezi nohy kus dřeva a dvěma jinými dřevy také zevně nohy k sobě přirazí, tak že kotníky úplně se sploští. Ubozí takto mučení nařikají a úpí, že by se kámen nad nimi smiloval.

Ne tak brozné, ale přece dosti bolestné jest mučidlo ruční. Prsty mučeného vloží se mezi

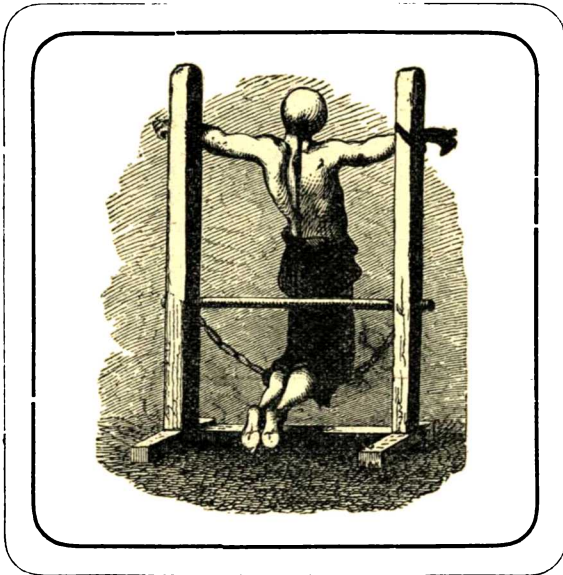

Obžalovaný před soudem. (Viz str. 327.)

dřevěné tyčky křížem složené a pevně se k nim přiváží; bambusovou tyčí mezi ruce prostrčenou drží se ruce ve výši nad hlavou a jestliže bolesti a vůbec znaveností klesají, postarají se již holomci, kopajíce a bijíce mučeného, aby neklesly.

Klečení na řetěze působí hrozné bolesti,

Muka klečícího na řetěze.

jakmile jen trochu déle trvá. Klečeti s roztaženýma rukama, beze vší podpory, tak že všechna tíže těla spočívá na kolenou, jest trestem bolestnějším než nejukrutnější bičování. Neohrožený missionář Chapdelaine trpěl tato muka 27. února r. 1856. celý den.

Rovně tak děsné jest jiné mučidlo, jehož se však zřídka jen užívá. Kat učiní dva dlouhé řezy do kůže a strhne pruh mezi nimi s těla.

Co znamená mučení žhavými kleštěmi, poznačuje s dostatek název sám; nelze vypsati, jak ukrutně mnozí missionáři tímto způsobem mučeni byli. Ctihodný P. Marchand trpěl r. 1835. dne 17. října tato muka celou noc a později ještě několikráte. Ano i dítkám bylo se mučení tomuto podrobiti.

Když r. 1859. vypuklo pronásledování křesťanů v Tongkinu, zemi to s Čínou sousedící, byli mezi jinými křesťany také katechista Petr Vinh a dva hoši, Dominik Thu a Dominik Thuan polapeni a do Nam-Dinbu před mandariny přivlečeni. Soudcové byli by rádi katechistu vydávali za kněze, aby tak velkou odměnu od krále obdrželi. Tázali se tedy hochů, zda Petr Vinh jest knězem. Tito ovšem pověděli pravdu. Mandarini touto odpovědí se nespokojivše, dali nebohé děti na zemi ke čtyřem kolkům přivázati a nemilosrdně mrskati. Ale mladí vyznavači neměli se k tomu, aby lhali. Po té předložena jim otázka, kde by se evropští missionáři a domorodí kněží skrývali. Také na tuto otázku hoši neodpovídali. Mandarini domnívali se, že aspoň nejmladší z vyznavačů, Dominik Thuan, mukami se dá zastrašiti. Pokynuli tedy katovi, a ten strašnými kleštěmi vytrhl dítěti 8 kusů masa z těla. Ale nadarmo; mandarini uznali, že jsou přemoženi a odsoudili všechny tři mučenníky k smrti.

Celý měsíc úpěli však ještě v žaláři a teprv 28. dubna byli vyvedeni na popraviště. Cestou zářil

obličej jejich radostí, že pravdu sv. víry svou krví smějí zpečetiti. Největší radost jevil nejmladší Thuan, tak že se mandarini až divili.

„Jak se můžeš jenom smáti,“ ptal se ho jeden z mandarínů, „nebojíš se smrti?“

„A myslíš ty snad, že budeš žít na věky a že nikdy neumřeš?“ odpověděl chlapec.

U jistého hostince nabízeli dětem útrpní lidé malé občerstvení, ale tyto nepřijaly ničeho. Na popravišti poručil mandarin vyznavačům, aby poklekli a šíji obnažili; ale malému Thuanu nebylo na tom dosti: svléknuv svůj svrchní oděv odhodil jej zmužile stranou, tak že všichni diváci nad odvahou takovou až žasli. Na to zarazili katané do země tři kůly a mučenníky k nim tak nelidsky přivázali, že jim praskaly v těle kosti; vytasivše pak meče stáli oběma hochům jednou ranou hlavu. Ale Petr Vinh nevyopil hořký kalich hned až na dno; teprve po několika ranách podařilo se neobratnému katovi, oddělití hlavu od trupu.

Nabyli-li konečně soudce přesvědčení, že obžalovaný ani víry své nezapře ani missionáře neprozradí, vynese rozsudek. Z pravidla nebývají však křesťané k smrti odsouzeni hned, nýbrž jest jim dlouhé řadě rozličných útrap a muk se podrobiti, a teprv potom, až uznáni byli za „nepolepšitelné“, t. j. k odpadlictví přinutiti se nedali, jest smrt mučennická jejich údělem.

Prvním a spolu nejmilosrdnějším trestem bývá opět bití bambuskou, řečenou pan-tse, která na dolním konci široká a sploštěná jest; křesťanský

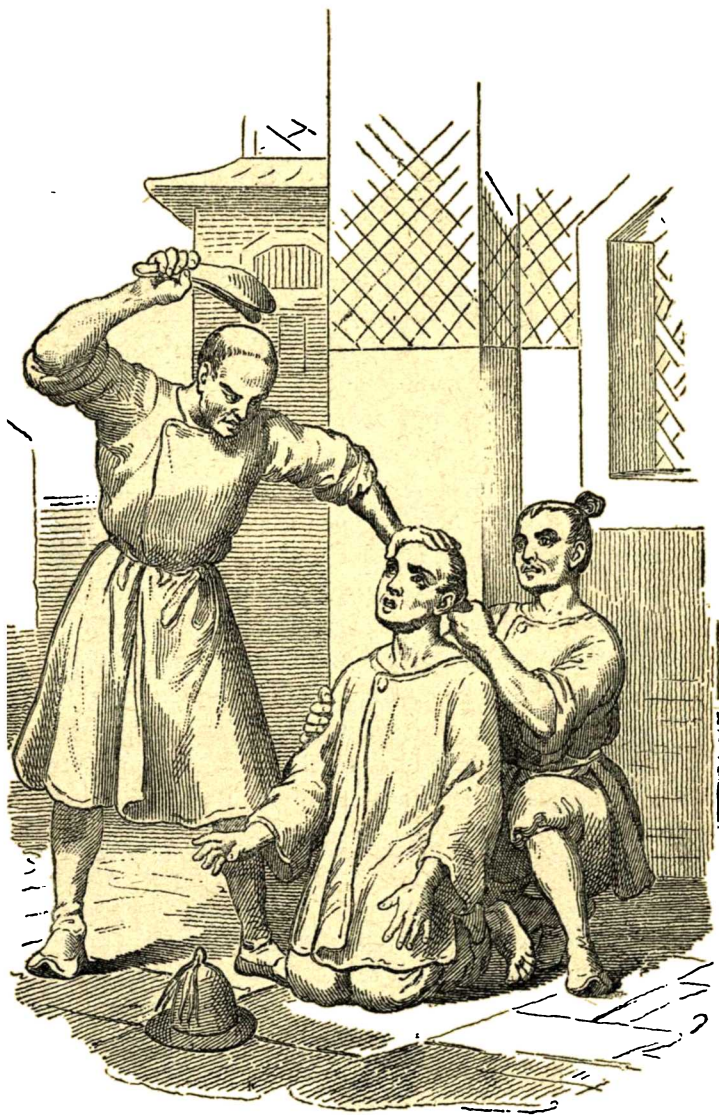
vyznavač bývá odsouzen často k 80, 100 i více ranám tímto nástrojem.

Trestem mnohem ukrutnějším jsou poličky, řecené py-čang-tse. Odsouzenec klečí, jeden z katanů drží ho vzadu za cop a druhý čtyrnásobným řemenem bije do tváře. Počet ran bývá 40 i více, a bolest při tom jest tak velká, že vyznavač již po prvních ranách pozbývá vědomí. Celá hlava oteče a zuby se rozviklají. Svrchu zmíněný missionář Chapdelaine dostal 100 takových poliček.

K tomuto trestu přidávají pohanští soudcové často ještě jiný; dávají totiž křesťanům na znamení potupy vypáliti, neb ostrým železným pisadlem na čelo nebo na skráně vyrýti slovo „křesťan“, nebo podobné. Kat vyryje do kůže hluboké ryhy a naleje do nich jakési tekutiny; když se rána zahojila, zůstane na tváři nápis, jenž jest nezrušitelný. Místo pisadla užívá se někdy žhavého železa.

Jiný mučennický nástroj jest kango. Ve své obyčejné podobě vypadá jako žebř, jenž odsouzenec přes hlavu na ramena se položí a připevní. Délka a tíže kanga bývá velmi velká. Nejbolestnější jest to, že odsouzenec toto břímě nikdy nesmí odložití a tak ani ve dne ani v noci nemá pokoje. V noci nemůže spáti leč stoje nebo schoulen; lehnouti si nemůže.

Jiný druh kanga sestává ze dvou těžkých prken, z nichžto každé nezřídka i centnýř váží. Na jedné straně jsou do prken v polokruhu vyřezány dva otvory, do kterých se vtěsná krk odsouzencův, načež se prkna příčným dřevem spojí. Mučennický tento nástroj nosí vždycky dva odsouzenec, často

Muka poličkovaného.

muž a žena. Trest trvá třebaš několik měsícův, a po celý ten čas stávají odsouzenci, jsou-li křesťané, se svým břemenem na veřejných místech, u městských bran anebo pohanských chrámů na potupu a posměch pohanům. Když trest vypršel, bývají opět povoláni k soudu, kde sudí znova se jich táže, nejsou-li ochotni víry cizinců se zřeci a domácím bůžkům obětovati. Jest k tomu zajisté neobyčejné zmužilosti i velké milosti potřebí, po tolika utrpeních odhodlati se, podstoupiti nové; ale Bůh neopouští svých věrných, nýbrž dodává jim zmužilosti a síly, která větší jest zuřivosti pohanské.

Poslední mučidlo, jímž pohané statečného vyznavače k odpadlictví pohnouti se snaží, jest klec. Takových klecí jest několik druhů. Nejmírnější trest záleží v tom, že odsouzený v kleci uzavřen, jako odstrašující příklad a spolu divákům na posměch, po celé zemi od města k městu nosen bývá. Mnohem horší jest klec, která sudu obrácenému, asi 4 stopy vysokému a tak zařízenému se podobá, že prsty u nohou člověka v sudu uzavřeného sotva pudy se dotýkají, zatím co hlava nad sudem vyčnívá a krk v díře v hořejším dnu vyřezané vězí. Poloha nešťastníka je taková, že zakouší sice muk a úzkostí člověka se dusícího, přece však tolik dechu má, že celé týdny ještě žiti může. Aby si ve své trapné poloze nemohl pomáhati rukama, jsou tyto ke stěnám sudu přivázány. Muka ubohého zvyšují ještě posměch a spílání okoljodoucích pohanů.

Tímto způsobem byl r. 1856. mučen zmíněný již missionář Chapdelaine, a zároveň s ním trpěla hrdinná křesťanská panna, Anežka jménem. Čtyři

dni trpěla muky strašné klece, načež hladem a žízni vysílena, všecka zedrána a zkomolena skonala.

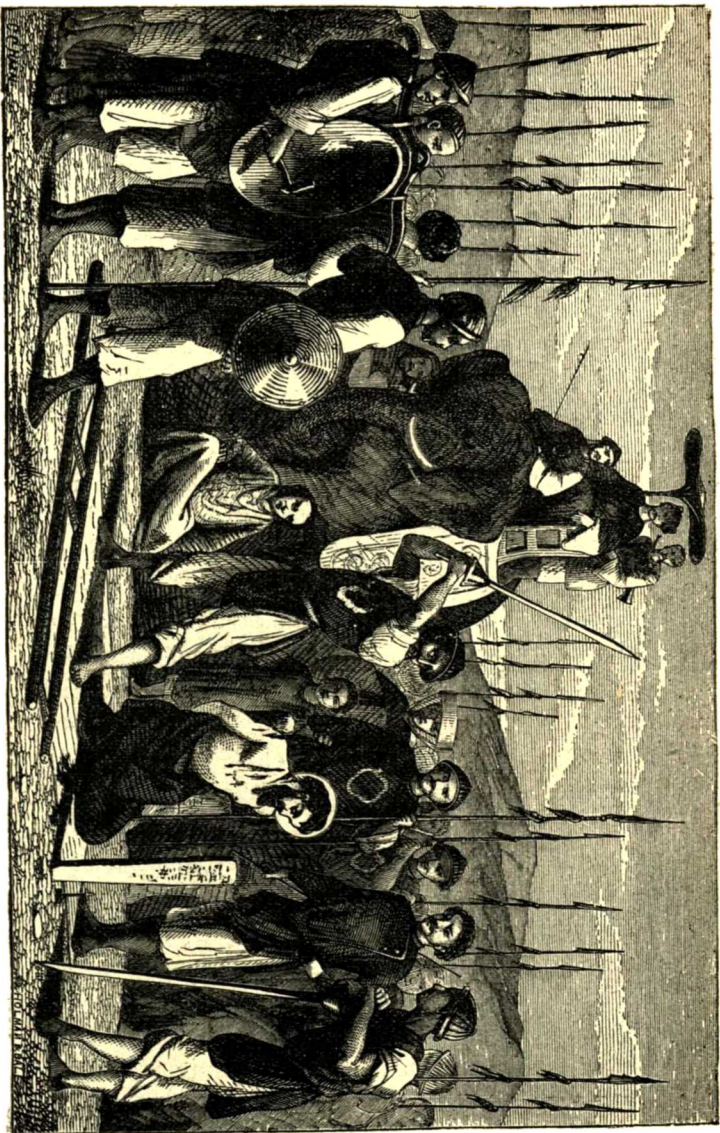
Klec jest obyčejně posledním pokusem, statečnost křesťanského reka zviklati; přestál-li i toto mučení, vysloví soudce rozsudek smrti.

Nejobyčejnější jsou tyto tři druhy smrti: zardousení, stětí a zdlouhavá smrt.

Smrtí nejméně nečestnou jest zardousení. Jakmile soudce rozsudek smrti vynesl, oblekou vyznače červeným rouchem odsouzenců; holomci a žoldnéři vezmou ho mezi sebe a vedou na popraviště. Tam přiváží mučenníka za ruce, nohy a tělo ke kůlu kříži podobnému. Potom otočí kat odsouzenému provaz kolem krku a stojí za ním provaz dřevem na konci prostrčeným zatahuje. Obličej rdouseného červená a modrá, oči vystupují z důlků, smrtelný pot vyvstává na čele a vědomí mizí. Již zdá se, že mučenník smrtelný boj dobojoval. Avšak ukrutnost trýznitelů není ještě ukončena; odsouzenec musí takorůzka třikrát umirati, třikrát boj smrtelný podstoupiti. Kat má bystré oko a pozoruje upřeně svou oběť. Když má odsouzenec jak říkají duši již na jazyku, popustí kat stočenou oprátku. Bolestně a těžce pracující plíce nešťastníkovy sobě oddychnou a vědomí ponenáhu se vrací. Sotva však se trýzněný trochu zotavil, kat oprátku znova zatáhne a smrtelný zápas opět nastane. Teprv po třetí nechává kat odsouzence umřítí.

Stětí považuje se u Číňanů za smrt velmi nečestnou a jest tudíž obvyklým trestem vrahův. Avšak také mnozí misijnáři podstoupivše tuto smrt následovali příkladu prvního a největšího apoštola

Mučenícká smrt' P. Petra Dumoulina Borie

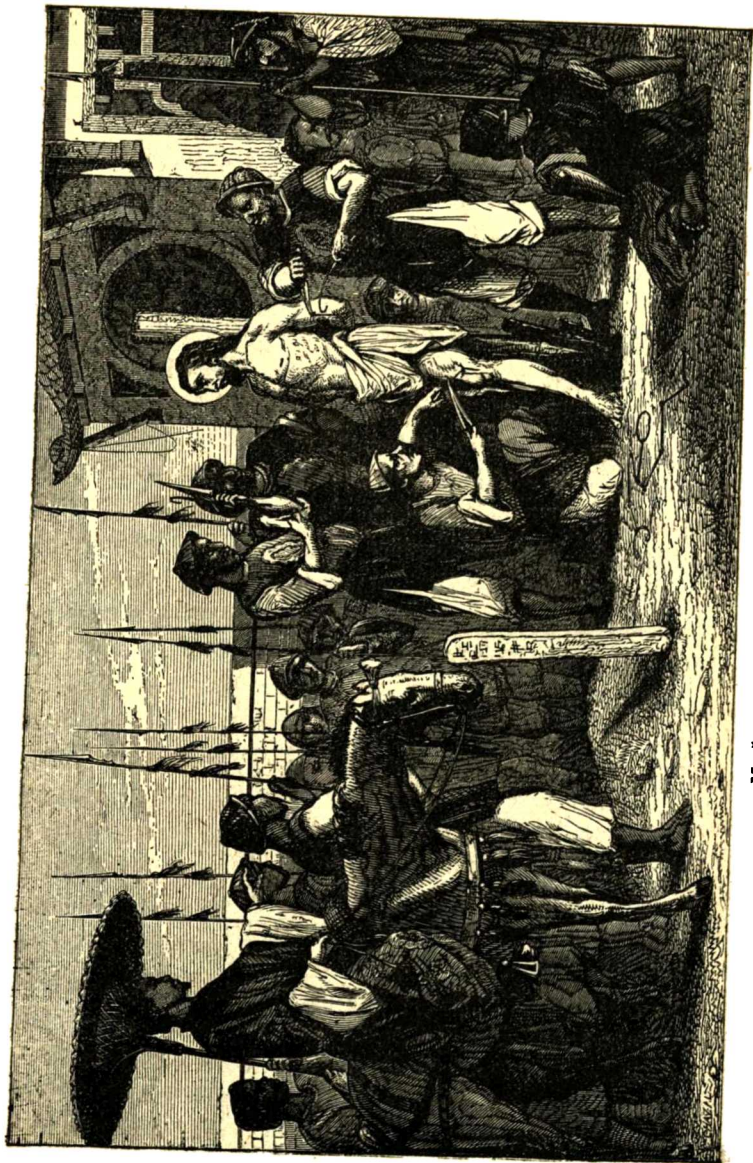
pohanů sv. Pavla. Obraz na str. 336. představuje smrt missionáře Petra Dumoulina Borie. Mučovník klečí zasáhnut již několika ranami u kůlu, na němž rozsudek smrti jest napsán. Na slonu trůní mandarin a dívá se ve stínu velkého slunečníku lhostejně na krvavé divadlo. Kolem stojí žoldnéři. Teprv po sedmé ráně padla hlava mučovníkova. Jinak jsou čínští popravčí pro svou zručnost pověstni. Svým ostrým mečem oddělují hlavu jedinou ranou od trupu a povalují popraveného tak rychle k zemi, že se oděv jeho ani kapkou krve nepotřísní. Vůbec není úřad katovský v Číně ani dost málo nečestným, naopak před popravou odívá se kat ve žlutý hedváb a zahaluje svůj meč touže látkou na znamení, že vykonává popravu ve jménu a z nařízení císařova. Jest totiž barva žlutá barvou císařskou.

Nejstrašnější ze všech jest smrt z dlouhává, která záleží v tom, že odsouzený za živa v pravém slova smyslu na tisíc kousků rozřezán bývá. Rozumí se, že k této strašné trýzni jenom největší zlosynové, jako: otcevrahové, velezrádci a podobní hnusní provinilci odsouzeni bývají. Ježto však náboženství křesťanské učí, že jest toliko jeden Bůh a že císař čínský jest člověkem smrtelným rovně jako lidé ostatní, pokládá se často hlásání řečeného náboženství za zločin proti vznešenosti císařově a za velezradu, a katolický missionář musí i na tento způsob smrti býti připraven. A skutečně sešel r. 1835. zmíněný již P. Marchand touto hroznou smrtí se světa.

Jakmile soudce rozsudek smrti vynese, postaví se na veřejném místě kůl, a žoldnéři a holomci odsouzenec tam přivedou. Popravě přítomen jest také

mandarin, jenž dává rozkazy. Nešťastník přiváže se za ruce a nohy pevně ke kůlu; vedle stojí přikrytý koš plný ostrých nožů. Na rukověti každého nože jest poznačen úd těla, který jím má býti uřezán. Mandarin dává katovi rozkazy, které nože má napřed vzíti. Z pravidla počíná mučení „skalповáním“ t. j. s hlavy stáhne se kůže i s vlasy až na malé místo na čele a nechává se jako krvavý závoj přes obličej mučeného dolů viseti. Nůž za nožem podává se po té katovi, jenž s těla kus po kuse uřezuje. Nešťastník trpí bolesti nevýslovné, a země vůkol zbarvena jest jeho krví. Zatím vytahuje kat z koše nové a nové nože, až konečně krvelačnost nelidského mandarina jest ukojena a kat dostává rozkaz, aby oběti vyřezal srdce a ji tak usmrtil. Rodina odsouzencova upláčí někdy mandarina, by co nejdříve dal vyhledati nůž pro rány smrtelné, zejména ten, jenž určen jest k vyřezání srdce.

Zdlouhavou smrtí skončil roku 1835. missionář P. Marchand. Téhož roku vypuklo proti tehdejšímu císaři Minh-Menhovi povstání, a P. Marchand konal právě apoštolskou cestu po osadách křesťanských upadl do rukou povstalců. Tito přemlouvali jej, aby vlivem svým působil na křesťany, aby k odboji se přidali. Když později byli přinuceni ustoupiti do opevněného města Džia-Dinhu, vzali tam zajatého missionáře s sebou, dovolili mu však tamějším křesťanům služby Boží konati. V září r. 1835. bylo však město císařským vojskem dobyté a s povstalcí i nevinný missionář zajat a v kleci do hlavního města provincie Hue vlečen. Tam byl postaven před soud. Byl tázán, zdali a jakou měrou

Mučennická smrt' P. Marehanda.

se povstání byl účastnil, odpověděl, že rozhodně odepřel povstalcům svého podpisu na svolání, jímž se křesťané k odboji vyzývali. Soudcové mu však nevěřili; všechno ujišťování, že jest nevinný, bylo marno. Celou noc 17. října byl trýzněn žhavými kleštěmi, aby se přiznal. Konečně byl vynesena rozsudek: 30. listopadu měl zároveň s povstalcem zemřítí smrtí zdlouhavou.

Nicméně nezemřel missionář pro odboj sobě za vinu kladený, ale jedině pro víru. Později totiž soudcové o domnělé vzpouře se více nezmiňovali, nýbrž kladli mu otázky toliko náboženství se týkající. Byl trýzněn opět žhavými kleštěmi, a mandarin se ho tázal: „Proč pak poroučí křesťanské náboženství umírajícím vylupovati oči?“

„Toho nečiní,“ odvětil mučenník, bolestí sténaje.

Znovu dostal kat rozkaz, aby užil žhavých kleští.

„Jaký to začarovaný chléb dáváte těm, jižto se vyzpovídali, že tak tvrdošíjně lpějí na svém náboženství?“

Sebrav poslední síly odpověděl missionář: „Jest to tělo našeho Pána Ježíše Krista.“

Toto krásné vyznání bylo posledním slovem, jež přítomní křesťané z úst mučenníkových slyšeli. Hned potom byl do nejbližší křesťanské osady odveden, kde dokrvácel pod noži katanův.

Mimo uvedené jsou ještě jiné způsoby smrti, ale těch užívá se jen v krajinách jižních, zejména v Tongkinu. Dne 2. června r. 1859. bylo zatčeno v jistém sirotčinci tamějším pět chovanců; jména jejich jsou: Pavel Bao, Dominik Duget, Petr Thae, Petr Thuam a Dominik

Nin h. Dne 24. června byli předvedeni před mandarína.

„Šlápněte na kříž,“ pravil lichotivě, „a já položím základ k vašemu štěstí.“

„Jsme na smrt připraveni,“ pravili hoši; „avšak nikdy nebudeme nohama šlapati Pána, jemuž se klaníme.“

„Kdo vám dává jísti?“

„Náš Pán Ježíš Kristus.“

„Ale kdo vás zachovává na životě?“

„Bůh jediný, jenž život dává.“

Tu vzplanul hněv soudečův. „Váš zločin,“ křičel, „není sice smrti hoden, ale že jste tak mluvili, umřete, abyste zvěděli, že váš život leží v rukou mých.“

Děti slyšíce tato slova tleskaly rukama a volaly:

„Tak tedy půjdeme do své vlasti!“

Hněvem soptě, dal mandarin Petra Thae a Petra Thuama silnými provazy na rukou a nohou svázati a na popraviště po zemi vléci; třem ostatním dítkám dal provaz uvázati kolem krku, načež je kat jako zvěř hnal před sebou. Když dva první mučenníci byli dovlečeni na místo, kde palmy mučennické měli dosíci, byli již na celém těle smýkáním zraněni a barvili půdu svou krví. I byl přiveden slon, který je měl usmrtiti. Vztekly zvěře drážděno vojáky vrhlo se na Petra Thae, mrštilo jím dvakrát do vzduchu a rozdrtilo nohama. Potom chopilo se Petra Thuama a usmrtilo ho tímže způsobem. Déle trvala smrtelná muka tří ostatních hochů. Vojáci uchopili konec provazu, jímž mladiství vyznávači za krk uvázáni byli, zatahovali provaz a zase po-

pouštěli a tak trápili nebohé děti půl hodiny. Konečně je zardousili.

Aby se nezdálo, že snad zprávy tyto pocházející z péra missionářů jsou přepjaty, všimněme si také pramene jiného. Nedávno vyšlo v Lipsku nové dílo o říši Čínské od A. H. Exnera, jenž nás též o velké ukrutnosti soudnictví čínského poučuje. Vyjímáme z onoho díla aspoň toto :

„Zákony, soudy a tresty v květnaté říši středu jsou podnes rovně tak hrozny a kruty jako před tisíci lety, kdy země divokými barbary byla obydlena . . . . Skřipců se užívá, jsou-li vyšetřovány osoby z těžkých zločinů obviněné . . . Mučení záleží v tom, že zajatý bývá nejprve na lopatkách mrskán bambusovou holí a řemeny ve tvář bit; z tohoto mučení dostává krvavé pysky, zuby se zviklají, tvář oteče, takže často několik dní ani jísti ani mluvíti nemůže. Když jest mučení toto bezvýsledné, bývá bit na šlapkách holemi, prsty a kotníky bývají stlačeny do ostrých desk, holá ramena a nohy obkládány měděnými hady vřelou vodou naplněnými, a mnoho jiných mučidel bývá užito. Nepostačí-li jedno užití skřipce, anebo padne-li zajatec do mdlob, tu bývá, až se zotaví, mučen znovu.“

Zrovna děsné jest líčení státního vězení v Kantonu, a z toho lze poznati, jak asi vypadají soudy a tresty uvnitř v méně civilisovaných provinciích.

„Po krátkém vyjednávání s vrátným trestnice, z jehož vpadlých očí a tváře bylo lze poznati účinek opia, byl nám za zpropitné povolen vstup. Těsnou, krytou chodbou přišli jsme ke dveřím železem po-

bitým, kterými vešli jsme do místnosti nevlídné, stáji podobné, oddělení to zlodějů. Pět vězňů divokého vzezření s „kangem“, těžkým, čtyřhraným, dřevěným límcem kolem krku, krčí se na zemi anebo leží v tmavých koutech. Čtyřhrané, těžké dřevo překáží jim, aby si odpočinuli; nemohou si lehnouti, ano nemohou ani sami jísti a píti, ježto široká deska jim brání, rukama pokrm nebo nápoj k ústům přiložiti. Proto přicházejí do vězení příbuzní nebo přátelé, aby je nakrmili. Nemají-li však žádných příbuzných nebo přátel, aneb apsoň nějakých peněz, umírají snadno hladem. Aby mohli jen trochu spáti, musí sobě v upěchované podlaze nohama a rukama vyhrabati díru a v ní tak se schouliti, aby hrany kanga země se dotýkaly. Ostatně jest kango trestem dosti mírným u přirovnání s jinými dřevěnými límci, jimiž hlava, jedna ruka a noha jest spoutána a tak tíže celého těla na druhou nohu spadá.“

„Na dvoře vláčí se rozmanití, těžkými řetězy spoutaní trestanci; zočivše nás, hrnou se k nám a dotěravě prosí za almužnu. Jak z jejich vzezření lze souditi, nejsou to káránci nevinní; možná však také, že pobyt v tomto otráveném vzduchu a stálá společnost s lotry všech braků jim pečet nepravosti vtiskla do tváře. Jdeme dále k odsouzeným na smrt. Vstoupivše do vězení couváme rychle nazpět; nesnesitelný zápach vane proti nám a asi 10 nebo 12 divokých a zavile se tvářících postav, které do našeho příchodu tupě na zemi dřepěly, tlačí se k nám. Vždy jedna ruka a jedna noha jest spoutána řetězem, na němž visí kamenné závaží; rozčuchány,

zaprášeny, špinavy a bez copu spadají jim kostrbaté vlasy s čela, a roztrhané, špinavé cáry přikrývají chvějící se tělo. Spatřivše zbédované postavy, ze všech koutů vylézající a na nás divoce pohlížející, domnívali jsme se, jako bychom nebyli mezi lidmi, ale mezi smečkou dravých zvířat. Odpor a soustrast zápasí v nitru našem. Spoutáni, hladovi, s očima, v nichž nezměrná bída se zračí, a ruce své s řinčícími okovy k nám vztahující, vzbuzují naši útrpnost; jiní však snažíce se zavřítí dvéře vězení a tak almužnu na nás vynutiti, naplňují nás ošklivostí a nutí, z tohoto místa nepravosti a hrůzy co nejrychleji se vzdáliti. Hodivše do vnítr hrst drobných peněz a ty, kteří nám východ zastoupili, stranou odšoupnuvše, vyšli jsme zase na dvůr.“ —

A nyní vratme se ke sluhovi Božímu, Perboyrovi, od něhož jsme se byli odloučili, když byl jat a před mandarína městečka Ča-Yuen-Keu přiveden.

„Jsi Evropanem a hlasatelem víry křesťanské?“

Sluha Boží přisvědčil a prosil mandarína, by mu vrácen byl oděv jeho, což se také stalo.

Po trapné noci vedli jej pochopové řetězy spoutaného do okresního města Ku-čingu. Na cestě potkal je pohanský představený nedaleké obce a ten dojat pohledem na vyznavače na smrt unaveného, prosil, aby směl na své útraty v nosítkách na místo určené dáti jej donésti. Průvodci svolili. Tento pohan, jménem Lieu, po smrti Perboyrové zázračným zjevením obdržel milost obrácení a stal se křesťanem.

V městě Ku-Čingu byl sluha Páně nejprve před vojenský soud postaven.

„Jsi knězem křesťanským?“

„Ano, jsem knězem a blasatelem víry Ježíše Krista.“

„Odpřísáhni svou víru!“

„Nikdy.“

„Co tě přimělo, že jsi se odhodlal v naší zemi svou víru šířiti?“

Perboyre mlčel. Podobně zněl výslech před soudem civilním. Na otázky o pobytu svých spolu-
bratří, o počtu křesťanův a podobných věcech ne-
dával vyznavač žádných odpovědí.

„Jaký zisk budeš míti z hlásání víry kře-
stánské?“

„Učím lidi pravého Boha znáti a jemu sloužiti, aby života věčného dosáhli a ušli osudu těch, kteří zlé činí a věčný trest trpěti budou.“

Z městečka Ku-Čingu byl sluha Boží po 33denním dosti mírném vězení poslán do Siang-Yang-Fu, města vyšší třídy, a před soud první instance postaven. Vyšetřování, které řídil nestoudný mandarin, učinilo na Perboyra trapný dojem. Mimo jiné nařídil mandarin otevřítí skříní, kterou v domě mis-
sionářů našli, a ptal se, k čemu se užívá posvát-
ného náradí, jež ve skříní uloženo bylo. Nejprve
přišly na řadu nádoby se svatými oleji; v nich že
bezpochyby jest ona voda, kterou mis-
sionáři z vy-
loupaných očí nemocných lidí tlačí. Směšná tato po-
mluva byla totiž mezi pohany všeobecně rozšířena.
Klidně podal mis-
sionář příslušné vysvětlení. Potom
podal mu mandarin mešní knihu a kázal, aby hla-
sitě z ní četl. Sluha Páně poslechl a četl, načež se
dal mandarin do nehorázného smíchu. Jiná směšná

pomluva byla mezi pohany rozšířena, že missionáři ve shromážděních nosí císařská roucha, aby jim lid jako císaři poctu vzdával a tak aby si vládu nad ním zabezpečili. Mešní roucha ve skříni nalezená jakoby pověst tu potvrzovala. Mandarin dal tedy Perboyra obléci v roucha ta a tázal se ho: „Proč užíváš těchto rouch?“

„Abych Bohu všemohoucímu oběť křesťanů přinášel.“

„Přestaň nám takové nesmysly vypravovati; ne-děje se tak spíše proto, aby se ti svedený lid klaněl?“

„Nikoliv, nemám jiného úmyslu, než s křesťany Bohu vzdávati poctu, která mu přísluší.“

„Proč tedy Bůh, jemuž sloužíš, nezabránil, abys neupadl do rukou našich a do nebezpečství tak velikého?“

„Bůh sice dopouští, že zde na světě často do rozličných strastí upadáme; ale tyto trvají jenom kratičký čas, a Bůh nám potom radostí věčnou odplatí všecko, co jsme pro něho vytrpěli.“

„Nezměníš-li své smýšlení, uložím ti těžké tresty.“

„Nedbám útrap, které moje tělo trpí, ale myslím toliko na spásu své duše.“

„Vidím, že se své víry zřící nechceš a že by marno bylo k odpadlictví tě přemlouvati.“

Po té byl Perboyre odveden do žaláře.

„Jsi skutečně kněz Thong?“ tázal se ho druhého dne mandarin. To bylo jméno, jež si dal Perboyre po svém příchodu do Číny; a sluha Boží přisvědčil. Potom dal se mandarin do nadávek a spílání: „Kněží evropští vtírají se do Číny, aby

tam vedli život pohodlný, příjemný; až dosud byli jsme k nim shovívavi; já však s nimi naložím, že jim chuť zajde, do Číny se vrátiti.“ Přes celý tento výslech klečel Perboyre holýma kolenama na železném řetěze, načež odveden byl do vězení.

Po 14 dnech byl vyznavač Kristův znovu vyslýchán, tentokráte před nejvyšším soudním dvorem městským. Sotře hněvem nad statečností vyznavače, jenž velmi obezřele odpovídal na otázky jeho spolu-
bratří a věřících se týkající, přešel soudce k vyhrůžkám a od těchto k nelidskému týrání. Čtyři dlouhé hodiny trpěl Perboyre trýzeň mučidla, řečného hang-tse, šibenice to, na které odsouzenec za palce obou ruk a za cop visí. Nejmenší pohyb v tomto postavení způsobuje strašná muka. Zatím stál nelidský mandarin před svou obětí a pravil posměšně ku přítomným křesťanům: „Vězte, že ani pekla ani nebe není, jak vám tento zde káže. Pravým peklem jest, viseti tuto na šibenici jako on, pravým pak nebem jest, žíti pohodlně a blaženě jako mandarin, nádherně se odívati, na měkkém lůžku líhati a ničeho si neodpíráti.“

Po desíti dnech byl bojovník Kristův před zuřivce znovu přiveden. Rozzuřen klidným vzržením missionářovým dal jej mandarin čtyřnásobným řemenem (py-čang-tse) mrskati ve tvář, čímž obě čelisti mučenníkovy rozmačkány byly a strašně zohavený obličej ztratil lidskou podobu; tím ještě nespokojen nechal jej celého půldne na zmíněné šibenici za cop a palce viseti. Ale ani jediného stesku nebylo slyšeti z úst sluby Božího. Okolo-
stojící ano i sám mandarin žasli nad touto hrdinskou

trpělivostí. A přece byla dosavadní utrpení Perboyrova jen předehrou k dalším ještě horším. Krátce potom byl s desíti jinými vyznavači na rukou a nohou svázan, do hlavního města Vu-Čang-Fu 140 mil vzdáleného vlečen a tam do vězení hnusného uvržen. Ani nelze popsati, co tam vytrpěli.

Aby na uvězněných nebo jejich přátelích a příbuzných vynutili peníze, zacházeli strážcové věznic s ubohými surově a krutě. Ruce na př. svažovali jim tak nelidsky, že všecka krev k prstům stékala. Poněvadž za žádnou podmínkou z vězení vzdáliti se nesměli, nelze utrpení jejich ani vylíčiti. Vězení hemžilo se červy a ošklivým hmyzem, jenž vězně užíral za živa. Útrapou však pro mladého kněze nejbolestnější byla společnost sprostých lótrů, kteří v téže místnosti byli věznění a při svých pustých a bohaprázdných řečech na nevinného spoluvězně ani nejmenšího neměli ohledu. Z úst jejich vycházely jenom řeči nestydaté, kletby a nadávky. Večer bývala každému trestanci vždy jedna noha stlačena šroubem; dělo se to tak nelidsky, že Perboyrovi po delším čase začala jedna noha hníti a jeden prst na noze úplně uschl. Úplných 9 měsíců trvala vazba; ale trpělivost a pokora Perboyrova byla nezlomna a obměkčila posléze i srdce strážníků, kteří mu chtěli ze šetrnosti mučení nohou odpustiti. Ale šlechetný bojovník Kristův prosil, aby s ním rovně tak nakládáno bylo jako s jeho nehodnými spoluvězni, a trpěl i tato muka až do večera před svou smrtí.

Zatím nastaly pro Perboyra nové výsledky a to trapnější předešlých.

„Když jsi tedy Evropanem,“ tázal se ho předsedající mandarin, „proč jsi odešel z vlasti a přišel do Číny?“

„Podnikl jsem tu cestu, abych šířil náboženství křesťanské.“

„To jsi mohl činiti v Evropě a nepotřeboval jsi choditi do Číny, do níž vstoupiti císař zakázal a jejíž národové majíce velké a vznešené náboženství křesťanského nepotřebují.“

Perboyre mlčel. Mandarin pokoušel se vyhrůžkami přiměti jej k odpadnutí. Perboyre mlčel. Rozhněvaný mandarin nechal jej několik hodin na řetězích a ostrých štrepinách klečeti. Perboyre klečel klidně. Při této příležitosti udál se tklivý výjev. Statečný křesťan, Stanislav jménem, jenž pro svou poctivost u samých pohanů byl ve vážnosti, byl zároveň s Perboyrem zatknut a rovně k odpadnutí přemlouván a mučen. Strašné muky statečnosti jeho sice nezviklaly, ale oslabily tělo jeho tak, že se před soudnou stolicí toliko po rukou a nohou mohl dobelhati. A tu když šoupaje se po zemi se dovedl až ke sluhovi Božímu, prosil jej skroušeně za rozhřešení a poslední požehnání. S radostí vyhověl Perboyre prosbě jeho. Bylo to loučení dvou mučovníků. Tři dni potom podlehl Stanislav svým ranám.

„Proč jsi přišel do Číny?“ zněla opět tatáž již bezpočtůkráte opakovaná otázka.

„Jediné proto, abych ke cti Boží a spáse duší působil,“ byla odpověď.

„Ale nyní,“ mýnil mandarin, „kdy v okovech takové muky trpěti musíš, jistě lituješ, že jsi pojal ten úmysl.“

„Ó nikoliv, naopak považuji to za velkou čest, že mohu okovy tyto nositi a tyto strasti trpěti.“

„Avšak viděl jsi snad Boha, jehož poctu tak velice snažíš se šířiti?“

„Nikoliv, Pán světa jest bytost věčná, která nemá počátku a jsouc pouhým duchem, nemůže tělesnýma očima spatřena býti. My však učíme z našeho Písma sv. o jeho jsoucnosti a bytosti, a vše, co v knihách těch obsaženo jest, jistější jest všeho, co naše oči tělesné vidí.“

„Blázen jsi,“ vece mandarin, „že svým knihám tak velkou důležitost připisuješ a tak sám sebe klameš. Byl bys věru hoden politování a soustrasti, kdybys nebyl jiných klamal a hlásaje svou pošetilou nauku, nebyl tolik neštěstí na národ náš uvalil.“

Výjev nad míru bolestný udál se, když byl Perboyre jednoho dne s mnohými jinými křesťany před soud postaven. Mandarin poručil jim, aby missionáři plvali ve tvář, vlasy mu rvali a jej bili. Pět teprv nedávno obrácených uposlechli, ostatní se vzpírali. Jeden z nich stavěl se, jakoby soudce poslušen byl, přistoupil ke sluhovi Božímu, vzal si activě z hlavy mučenníkovy vlas a uschoval na památku. Tento krásný příklad zahanbil odpadlíky; začervenavše se studem ustáli v bezbožném počinání.

Mnohem horší dosavadních soudců byl místo král ve Vu-Čang-Fu, tygr to v lidské podobě, jehož ukrutnost po celé zemi známa byla. Nenáviděl křesťany z celé duše a umínil si stůj co stůj zlomiti odpor křesťanského vyznavače. Sotva byl který pronásledovatel křesťanů vynalézavější a bezohlednější nad něho. Nejen že dal opěťovati muky dří-

vější, ale vymýšlel stále nové v domněnce, že v boji vítězem zůstatí musí. Tak dal na př. sluhu Páně pověsiti na jakýsi druh kříže a nechal jej tam od 9 hodin ráno až do večera viseti. Jindy kázal obžalovanému železným hrotem na čelo vyrýti slova: „Kiao-Fei“, t. j. ošklivá sekta. Opět jindy byl neohrožený mučenník strojem, a sice koly a provazy vyhazován vzhůru a pak náhle zase spouštěn dolů, tak že rány na bolavém těle znova se otvíraly a údy se lámaly. Potom klečel zase na železném řetěze a katané položili dlouhý, těžký trám na jeho lýtka a sednuvše si na oba konce houpali se, anebo přivázali těžké kameny na jeho nohy, které tělo o řetěz opřené nemilosrdně dolů táhly.

V těchto a podobných mukách bylo bez milosrdenství tak dlouho pokračováno, až vysílení mučeného nejvyššího dosáhlo stupně. Potom bylo mu na čas popřáno pokoje, až mohl zase trpěti muky nové. Opět a opět byl bit ve svou tvář, jejížto klidnost a spokojenost ukrutníka vztekem naplňovala. Za každým slovem, jež na obranu sv. víry pronesl, následovalo týrání a bití. Jednou byl mu k nohoun položen obraz Ukřižovaného. „Jestliže na Boha, kterému se klaníš, šlápneš, daruji ti svobodu.“ Se slzami v očích zvolal vyznavač: „Kterak bych mohl Boha svého tak potupiti, svého Tvůrce a Vykupitele?“ A ohnuv se zmrzačeným tělem zvedl svatý kříž, objal jej a políbil. V tomtéž okamžiku vrhl se naň jeden z holomků, vyrval mu svatý kříž a rouhavým způsobem zneuctil. Za trest, že nechtěl svatý kříž zneuctíti, dostal 110 ran bambuskou (pan-tse).

Jindy zase nutili katané vyznavače, aby šlapal po kříži na zemi vymalovaném. Když se zdráhal, vedli jej přes kříž násilím. Po té vyzvali ho, aby se klaněl modle, že mu dají svobodu. Nadarmo. „Můžeš mi dáti sraziti hlavu,“ pravil místokráli, „ale nepřinutíš mne nikdy, abych se tomuto bídnému bůžku klaněl.“ Vztekem soptě nad statečností tak neobyčejnou domníval se pověřivý pohan, že má Perboyre nějaký tajný prostředek, jímž se může učiniti bezcitným. Bitím hleděl ho přiměti, aby prostředek vyhradil. Perboyre mlčel. Bití se opakovalo. Zase žádná odpověď. Mlčení to utvrzovalo tyrana v jeho domněnce. Dal tedy missionáře svléci a podrobiti přísné prohlídce. Perboyre jsa od malíčka churav, nosil na těle plátěný opasek, a to byl po náhledu místokrálově hledaný onen kouzelný talisman. Aby tedy kouzlo zničil, dal zabítí psa, Perboyre musil krve zabitého zvířete se napítí, potom dal mu toutéž krví omývati hlavu a naposled svou mandarinskou pečeť vtisknouti na nohy.

Následujícího dne byl výslech poslední, ale nejbolestnější. Surový místokrál chtěl stůj co stůj zůstatí vítězem a dal proto Perboyra kde jakými mukami trýzniti. „Marně toužíš umřítí,“ volal naň, „nejprve podrobíš se zdlouhavým mukám a teprv potom umřeš, až co nejvíce strastí zakusíš.“ Čím vyhrožoval, stalo se. Ale neohrožená mlčenlivost byla odpovědí na všechny vyhrůžky. Polomrtev a oči maje vyhaslé, zdál se býti mučenník hříčkou v rukou katanů. Nové otázky, nové muky, žádná odpověď. Tu nemohl se místokrál déle udržeti. Domnívaje se, že katané málo bijí, vyskočil ze se-

dadla, chopil se sám vražedného nástroje a zuřil na své oběti jako šílenec. Sami pohané a divocí holomci zhrozili se této surovosti a reptali; bylatě trpělivost mučenníkova již dávno soustrast jejich vzbudila. Tyran užnal, že jest přemožen a odsoudil Perboyra k smrti zardousením. Ježto však rozsudek musil býti potvrzen císařem, zůstal Perboyre ještě 8 měsíců ve vězení.

Téměř umíraje byl po strašném onom výsledku odveden do žaláře. Dle svědectví holomků dostal toho dne více než 200 ran. Také surovými jinak strážníky a vojáky hnulo milosrdenství. Aby šaty krví zbrocené na rány se nepřilepily, vyprali je a osušili. Katechista Ondřej Fong, jenž byl přítomen, popisuje děsný stav, v jakém svého učitele našel. Celé tělo bylo rozdráno, maso s těla viselo, tělo bylo jedna velká, krvavá rána, on sám sotva člověku podoben. „Od spodu nohy až ku vrchu hlavy nebylo na něm místa zdravého; celé tělo jest sama oteklin a jedna rána.“ (Is. 1, 6.) Tak mohlo se o něm vším právem říci. Bylo patrné, že jenom přispěním milosti Boží mohl vše trpěti s myslí tak klidnou, která i nyní s obličejem jeho zářila. Když k němu zmíněný katechista po několika dnech podruhé přišel, našel jej klečícího na zemi se modliti. Od posledního výsledku vazba se poněkud uvolnila. Křesťané směli sluhu Božího navštěvovati a lecco na zmírnění jeho bolesti učiniti. Také čínský lékař dojat jeho vlídností a mírností věnoval mu zvláštní péči. I důstojníci stráže chovali se k němu vlídněji. Velikou útěchou bylo mu, že se mohl vyzpovídati čínskému Lazaristovi, jménem Vangovi, těla Páně

však přijati nemohl, ježto strážníci měli přísně nařízeno, všeho nejprve okusiti, co mu bylo donešeno. Obávalit se pohané, že by jej křesťané otrávil.

Jedné návštěvy čínského Lazaristy použil Perboyre k tomu, aby svým spolubratřím podal o sobě krátkou zprávu. Lístek psán jest latinsky a pokapán krví, která při psaní z ran jeho vytékala. Prostě a krátce vypravuje, co vytrpěl od doby svého zatknutí. Lístek zní:

„Okolnosti místa a času nedovolují mi, abych vám podal obšírnou zprávu o mém stavu. Dovíte se toho odjinud. V Ku-Čingu, kde jsem byl jat, zacházeli se mnou ještě po lidsku. V Siang-Yang-Fu bylo mi čtyřem trapným výslechům se podrobiti. Při jednom z nich klečel jsem půl dne na řetězi a byl jsem pověšen na stroj, jménem hang-tse. Ve Vu-Čang-Fu byl jsem více než dvacetkrát vyslýchán a skoro při každém výslechu byl jsem mučen, protože jsem nechtěl mandarinům vyzraditi, co si přáli věděti. Kdybych to byl vyzradil, bylo by pronásledování v celé říši vypuklo. Co jsem trpěl v Siang-Yang-Fu, trpěl jsem výhradně pro naše sv. náboženství. Ve Vu-Čang-Fu dostal jsem 110 ran bambuskou, že jsem nechtěl šlápnouti na kříž. Časem dovíte se o mně více. Ze dvaceti křesťanů, jižto se mnou zároveň zajati byli, odpadly dvě třetiny.“

Konečně 11. září r. 1840. přinesl císařský posel vynesení, jímž rozsudek smrti byl potvrzen. Dle zákonů čínských bývá potvrzený rozsudek bez prodlení vykonán. Z nenadání vrazili katané do vězení a vyvedli Perboyra a několik s ním uvězněných

zlosynů na smrt. Bos, ruce maje na zad svázané, ubíral se na popraviště. Mezi rukama byla upevněna tyčka, která vyčnívala nad hlavu; na jejím konci vlál praporeček, na němž ortel smrti byl poznačen. Nevysvětlitelným způsobem nabyt sluha Boží opět svých tělesných sil zúplna; ani jízev po strašných ranách nebylo na těle viděti; tvář jeho byla čistá a svěží jako tvář dítěte. S podivem pozorovali to všichni, kteří jej prve viděli zmučeného.

Cesta na popraviště má v Číně do sebe cosi děsného. Rychlým, nedočkavým krokem pádí průvod ulicemi. Přidušeně víří bubny a zní čínské tam-tam. Lomozem přilákán sbíhá se lid na ukrutné divadlo. Také tehdy sešlo se mnoho lidí. Pověst o neohrožené statečnosti evropského kněze byla se široko daleko rozšířila a zpráva o jeho nastávající popravě vzbudila všeobecnou zvědavost. Jeho smrt byla pro širé okolí událostí veledůležitou.

Nejprve bylo popraveno 7 oněch zlosynů. Perboyre zatím klečel a modlil se. Konečně došlo na něho. Byl pověšen na šibenici mající podobu kříže, ruce byly přivázány na příční trám, nohy na zad ohnuty, tak že několik palců nad zemí povýšen jakoby kleče na kříži visel. Podle výslovného rozkazu místokrálova měla smrt jeho býti pozvolnou, kdežto ostatní spoluodsouzcenci rychle a bez mučení byli stati.

Po prvním silném zatáhnutí kat provaz opět popustil a nechal trpitele přijíti k sobě. To se opakovalo třikráte. Teprv při třetím zatáhnutí bylo zardousení úplné. Poněvadž však přece zdálo se,

Mučennická smrt' Jana Gabriela Perboyra.

jakoby slabá známka života na obličejí a těle se jevila, přistoupil kat buď z nedočkavosti aneb útrpnosti před kříž a zasadil mučenníkovi nohou silnou ránu do života. Svaté tělo se ještě maličko zachvělo a bojovník Kristův vytrpěl.

Tělo sluby Božího se po smrti pranic nezměnilo. Není snad nic ošklivějšího jako pohled na mrtvolu zardouseného. Rýsy v obličejí jsou znetvořeny, tváře hnědomodré barvy, krev se řine z úst křečovitě sevřených a vypoulené, sklenné oči vystupují z důlků. Vzezření Perboyrovo však se nezměnilo: oči zůstaly sklopeny jako vždycky, ústa klidně zavřena, tvář svěží, bez nejmenší stopy smrtelného zápasu, údy měkké a hebké. Přemnozí z diváků pochybovali, že by byl umřel.

Následujícího dne bylo tělo s kříže sňato a uloženo do rakev, aby na blízkém pahorku pochováno bylo. Ale zatím zasazovali se katechista Fong a jiní křesťané o to, aby jim tělo bylo vydáno. Za peníze podařilo se jim koupiti nejen rakev s tělem, ale i šaty mučenníkovy a nástroje, kterými byl umučen. Jiná rakev hlinou naplněná byla podvržena a na pahorek vynesena. Ostatky světcovy byly zatím pochovány v nedaleké kapli.

Brzy po smrti Perboyrově byl mandarin, jenž byl původcem jeho zatčení, svého úřadu zbaven a ze zoufalství se oběsil. Místokrál byl za trest pro své ukrutnosti v provincii spáchané poslán do vyhnanství a ušel jenom stěží pomstě rozkaceného lidu.

Na hrobě mučenníkově a také jinde udály se na přímluvu jeho mnohé divy a zázraky. Tyto byly zevrubně prozkoumány a pojednání o tom po-

sláno do Říma. Již v červenci roku 1843. byl vy-
značen počtén názvem „ctihodného“. R. 1857. byly
sv. ostatky převezeny do otcovského domu Lazaristů
v Paříži, a r. 1888. podepsal sv. Otec Lev XIII.
dekret blahorečení. Veřejná oslava konána však teprv
roku příštího. Dva tisíce francouzských poutníků
přišlo na slavnost, mezi nimi bratr a sestra blaho-
slaveného, oba z řádu sv. Vincence.

Také v dalné Číně slavnost blahorečení se
konala. Na místě, kde byl Perboyre umučen, dal
tamější apoštolský vikář postaviti kapli, která právě
v den blahorečení slavnostně posvěcena a oslavenému
mučovníkovi zasvěcena byla.

Obraz z missií japonských.

Oezi půlostrovem Kamčatkou a ostrovem Formosou prostírá se říše Japonská, sestávající ze samých ostrovův. Od držav ruských a Korey oddělena jest průlivem La Pérousovým a mořem Japonským a skládá se ze čtyř větších ostrovů, které slují Jesso, Nippon, Šikoku a Kiušiu, a z nesčíslných ostrovů menších, jichž počet se udává na 3850. Celá říše zaujímá prostoru 382.447 □ km. a má 35,925.313 obyvatelů.

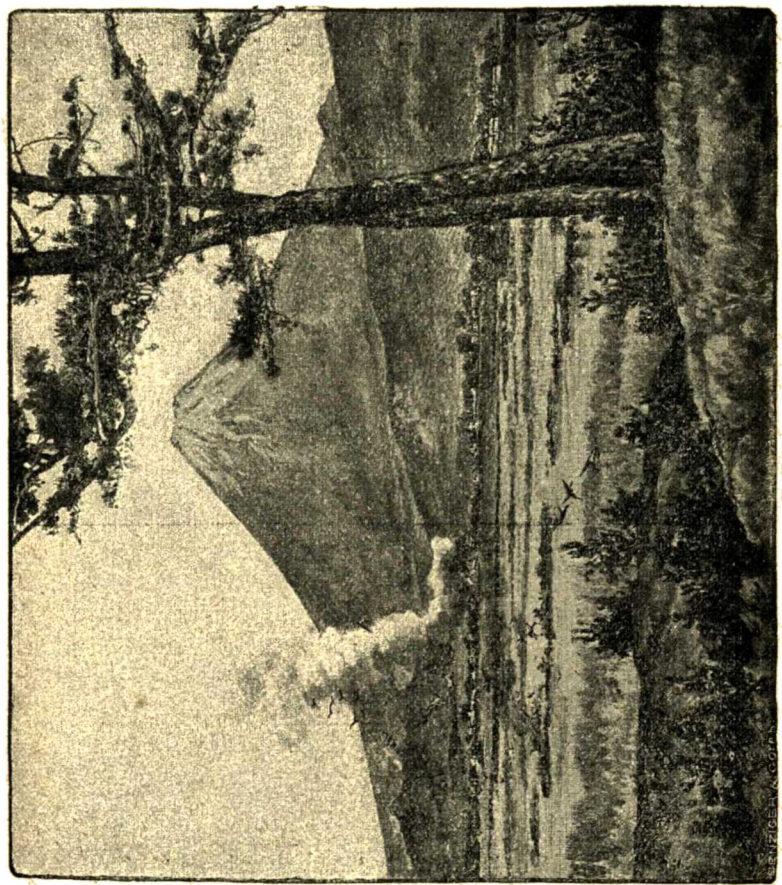
Nitro japonských ostrovů jest vesměs hornaté. Na větších ostrovech vypínají se rozsáhlá pohoří s mnohými sopkami, které jsou dosud z části činné a mnohdy i čáry věčného sněhu dosahují. Na ostrově Nipponu jest 7 sopek dosud činných, na Kiušiu mimo mnohé vyhaslé 5 činných, z nichž 1820 m. vysoká Unsen jest nejvyšší. I menší ostrovy, jako na př. Jukuna jižně od Kiušiu mají sopky až i 1770 m. vysoké. Většina sopek již dávno vyhasla.

Na ostrově Nipponu, jihozápadně hlavního města Tokia, vypíná se nejvyšší hora říše, „hora hor“, Fudži Jama. Jest to vyhaslá sopka. V japonských letopisech jsou zaznamenány četné její výbuchy. z nichž poslední udál se r. 1707. a nesmírné škody v celém okolí způsobil. Od té doby sopečná činnost velehory úplně přestala.

Velkolepý jest pohled na Fudži Jamu, blížíme-li se k ní ze strany mořské. Tu zdá se, jakoby vystupovala z hladiny oceanu a v mračnech se ztrácela. Vysoká jest 3792 m. Jenom dva měsíce, od polovice července do polovice září, jest kuželovitý vrchol její prost sněhu. Od hlavního města Tokia jest vzdálena 13 zeměpisných mil; ze všech téměř mostův a ulic města jest ji viděti, a dávno, než ještě slunce zasvíti městským obyvatelům, ozařuje již vysoké témě její.

Fudži Jama jest hora Japoncům posvátná. Na všech krajinomalbách, na různých výrobcích japonského průmyslu, viděti v pozadí kuželovitou sopku představující Fudži Jamu. Tisíce poutníků vystupují každoročně na posvátnou horu, aby tam pozdravili vycházející slunce a k bůžku hory se pomodlili. Doba poutí připadá ve dva měsíce, kdy sníh vrcholku hory nepokrývá. Počet každoročních poutníků páčí se na 16.000; byl-li předešlý rok úrodný, dostupuje i 20.000. Na všech cestách, které k hoře vedou, viděti v té době zástupy bíle oděných, zaprášených, zemdlených poutníků. Také ženy, které dříve na horu vystoupiti nesměly, mohou nyní pouti se přiúčastniti. Veškerá touha vystupujících poutníků se nese k tomu, aby mohli s temena hory

Fudzi Jama.

pozdraviti vycházející slunce. Pozdrav slunce a modlitba k bohu hory jsou spasitelné, zbavují člověka nemoci a starostí, přinášejí domácímu krbu štěstí a spokojenost a polím úrodu. V osadách na úpatí hory jest skoro každý dům noclehárnou pro poutníky.

S temena Fudži Jamy jest výhled zvláště z rána za východu slunce překrásný. Viděti odtud 13 provincií a v dáli nepřehlednou hladinu čerčího se oceanu. Než ještě slunce vyšlo, zahaluje téměř obrovské hory spousta mlhová. Na východě, tam kde mlhy splývají s povrchem mořským, objeví se najednou tmavomodrý proužek na obzoru. Čím více se proužek vyjasňuje, tím více blednou šedivé mlhy a výpary. Z hladiny vodní vynoří se červánky a jemné světlo denní proletí oblohou. A hle! Ze spousty mlhové vynořilo se velkolepé panoráma: zelené luhy, třpytná jezera, tmavé hvozdy a lesiny, chaty a chrámy, dědiny a města, vzorně obdělaná pole a vlnící se pahorkatiny. Na holých stráních posvátné hory táboří v malebných skupinách zastupy poutníků. Hle, již se zvedli, bílými a modrými jejich pláští zachvívá ranní vánek, jadrné rysy na vážných tvářích prozrazují patrnou radost z nádherného pohledu. Všichni čekají nedočkavě na první paprsek sluneční a jakmile z oceanu se vynořil, sklánějí hlavu, spínají ruce a polohlasitou modlitbou pozdravují světlo- a teplotatné slunce.

Neméně krásný jest prý i pohled na západ slunce.

Řeky japonské mají povahu a vlastnosti horských bystrin; jsou prudké, výška a množství vody

v nich často se mění, takže pro plavbu se nehodí. Největší jsou: Tone-gava,¹⁾ Šinano-gava a Yodo-gava. Tato vytéká z malebného a Japoncům posvátného jezera Bivajského. Podle starodávné pověsti japonské povstalo jezero Bivajské zároveň s posvátnou Fudži Jamou na rozkaz bohů za jednu jedinou noc. Jest 110 km. dlouhé a 45 km. široké a má jméno své odtud, že se podobá dvojstrunné kytáře japonské. Na všech stranách jest obklíčeno horami a pahorky a na březích rozkládají se četné osady. Na jihozápadním cípu jezera vyčnívá posvátný chlum Hiyeizan s prastarým klášteřem buddhistickým nad zasmušilým lesíkem, jenž od břehu ponenáhlu se zvedá. Celé pobřeží podobá se zahrádce, která se byla z hladiny vodní vynořila. Na pobřeží severním přechází vlny jezera ve vlnitou pahorkatinu, jejížto lahodné obrysy zrakům našim v dáli se ztrácejí. Mohutná pléce vzdálených horských velikánů zahaluje průsvitný modravý závoj a jejich nebetyčná temena jakoby nám posýlala pozdrav z dalného pohorského světa. Když na podzim se dostaví chladný severák a těžké výpary, které za parna letního nad jezerem se byly nahromadily, rozhání a rozptyluje, pak jest pohled na okolí jezera překrásný, pohled to, o jakém si může pojem učiniti pouze ten, kdo se za jasných dnů zářijových kochal pohledem na krásné jezero Ženevské.

Podnebí japonské je velmi rozmanité. Jsouc říší ostrovů mělo by Japonsko míti podnebí pomorské t. j. mírně teplé léto a mírnou zimu. Ale

---

¹⁾ Gava = řeka.

není tomu tak. Poněvadž totiž pohoří japonská na všech ostrovech od severu k jihu se vlekou a tudíž celou bezmála říši na dvě části, východní a západní, dělí, jest podnebí jiné v území východním, jiné v západním. Země východní chráněny jsouce proti větrům severním a ohřívány mimo to teplými větry přicházejícími od Tichého oceanu, mají podnebí mírné; země západní, jsouce docela pod vlivem asijské pevniny, mají v létě palčivé vedro, v zimě citelné chladno. Na východní část Japonska působí nad to teplý jižní proud mořský „kuro-šivo,“ kdežto část západní vydána jest studenému proudu polárnímu. Ostrovy severní podléhají úplně vlivu asijské pevniny; na př. ostrov Jesso, ačkoliv leží v tétéž šířce jako jižní Itálie, má nieméně podnebí jižního Švédska.

Zvířena jest v Japonsku jednotvárná; vykazuje pouze několik druhů domácích a divokých zvířat. Skoro vše, co se prohání v domě a po dvoře, v lese a na poli, jsou staří naši známí. Les oživují zajáci a vlci, lišky a jeleni. Na severu žije medvěd, na jihu opice. Jako v jižní Evropě tak žije i v Japonsku jenom jeden druh opic řečený „saru“ (*Inuus speciosus*). Milovník brouků nalézá na svých procházkách u hlavního města Tokia více druhů brouků, nežli by u nás našel v celé zemi. Nápadno jest velké množství vran a luňáků, jižto rovně tak jsou drzí a dotěraví jako naši vrabci. Také mezi domácími zvířaty nalézáme své krajany; jediného osla tam není. Zavádějíce rozličné novoty, začali Japonci pěstovati také chov vepřového dobytka, ale brzy ukázalo se, že na vepřové maso není od-

bératelů. Pěkné vykrmené kusy byly prodávány asi za 30 našich krejcarův a přece nešly na odbyt. Příčina toho leží v náboženských názorech Japonců, kteří vůbec masa domácích zvířat požívají jenom v míře nejmenší. Více užívá se domácích zvířat ku pracím polním a k nošení břemen. Drůbež se pěstuje sice, ale zřídka pŕjídá. Japonské koňstvo jest malé, ale za to velmi krotké a vytrvalé. Vepřové maso se nyní seká jenom ve velkých, Evropanům otevřených městech pro cizince, anebo vyváží se do Číny.

Moře japonské ostrovy obkličující hemží se rybami. U ostrova Jesso bylo prý nejednou za jediný den polapeno 20.000 ryb. Síť bývají až i 1200 m. dlouhé a je 70 mužů třeba, aby mohly býti rozestřeny. Nepovažuje se dobrým rok, jestliže jenom 1,200.000 lososů bylo uloveno.

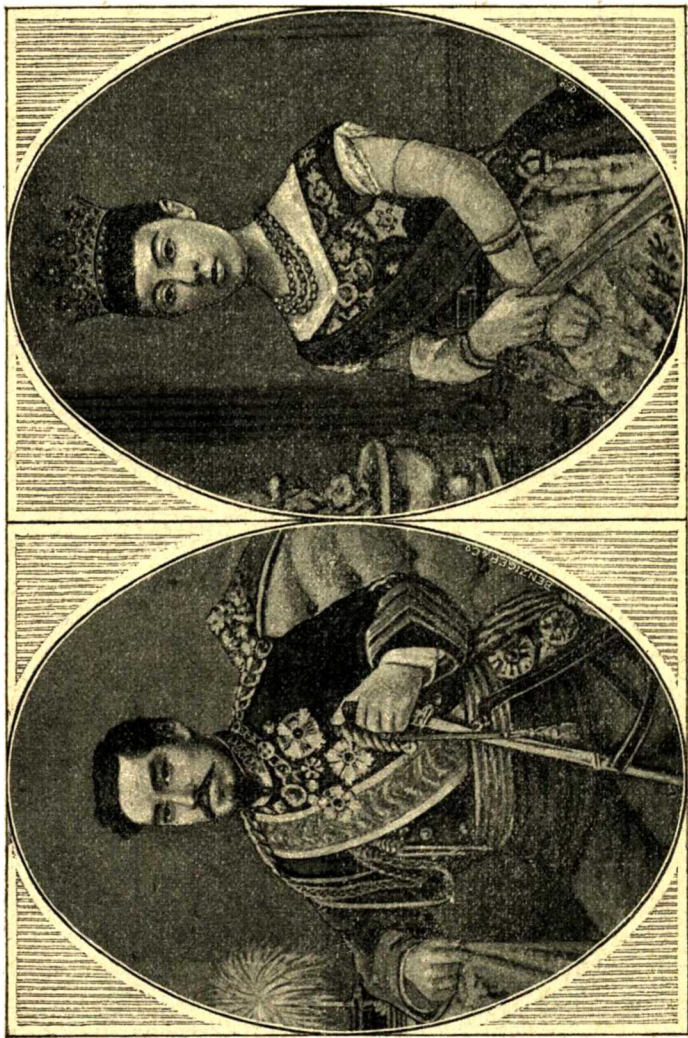
Zvláštností zvířeny na ostrově Nipponu jest *salamander obrovský* (*Megalobatrachus*). Cestovatel Siebold přinesl roku 1829. prvního salamandra do Evropy a ten žil ještě nedávno v Amsterdamě. Jindy vzali Hollandané plavice se do Evropy na loď párek těchto zvířat a krmili je cestou sladkovodními rybami. Ale ryby brzy došly, a tu sameček sežral samičku, postil se potom celou cestou a přibyl nicméně živ a zdráv do Holandska. Kde a jak zvíře ve své vlasti žije, není dosud mnoho známo. Jednotlivá zvířata chovají se v zoologických zahradách evropských, a jsou prý to praví oškliví a zlostní mrzouti.

Čím jednotvárnější jest v Japonsku zvířena, tím rozmanitější jest květena. Vlast' Japoncova •

jest spolu vlastní nádherných lesův a rozkošných zahrad. Japonec považuje stromy a květiny takofka za své bratry a sestry. Významný jest v této příčině starý zákon zemský, který zní: „Kdo strom utal, nechať za to štípí dva!“

Ovšem záliba Japoncova v rostlinách a květinách jeví se často způsobem, jaký se nám Evropanům nezamlouvá. Japonec přírody neušlechťuje, jak to činí naši zahradníci, nýbrž spíše nepřirozeně ji znetvořuje. Jeho zahrada představuje celou krajinu. Vidíme tam umělé vodopády, umělé skupiny skal, řeky a sopky, zdánlivé vyhlídky a podobné bračky. Tímže způsobem nakládá s rostlinami. Jmenovitě zkomoluje stromy jehličnaté, jejichžto větve tak přistřihuje, že mají pak podobu buďto terasy nebo jehlance. Někdy je však tak zmrzačuje, že mají vzrůst zrovna nepřirozený. Cestovatel Meylan viděl r. 1826. krabici, která měla 1□' v objemu a 3' bylo vysoká, a v ní rostly a dařily se bambus, jedle a slíva, tato v plném květu. Tato zvláštnost byla prý prodána za 1200 zl. Větve třešňové ohýbá, svazuje, láme a stlačuje zahradník mnohdy celé hodiny, tak že potom divně a jinak se vinou a kroutí. Nežřídka viděti jehličnaté háje mající podobu jeřábu nebo želvy. Ve veřejné zahradě jistého města představuje skupina sosen japonský koráb i se stěžni!

Bohatý na květiny je zvláště ostrov Nippon. Pohorské louky podobají se tam květinovým záhonům a květnice zdají se býti čarovnými háji, o jakých se dočítáme v báchorkách. Mnohé z našich květin jsou původu japonského, mimo jiné zvláště

Japonský císař (mikado) a císařovna.

kamelie. Jest tomu sotva sto let, co byla ponejprv do Evropy přinesena; nicméně jest již dávno nejkrásnější ozdobou ve schodištích palácův a v zimních zahradách velmožů. Její lahodný květ často i naši vlastní růži zatlačuje do pozadí. V Japonsku jest obyčejnou květinou zahradní nebo lesní a dorůstá výše stromu nebo keře; rolníci ji nechávají růsti jako živý plot na ochranu polí čajových. Její květ dodává prý čaji líbezné vůně. V jižních krajinách vyrážejí již v lednu její pupeny a dávno již, než ještě u nás první kvítka jarní se objevila, rozvíjí se kamelie květem sněhobílým nebo krvavě červeným.

Mimo kamelii oblíbil si Japonec i lilii. Na blízku města Yokohamy viděl hrabě Beauvoir mnoho domů pokrytých vrstvou země, ze které velmi krásné lilie vyrůstaly. Cibule lilijové požívá Japonec jako pokrmu. Nejjemnější houby daří se v Japonsku tak hojně, jako u nás praobyčejné byliny, které bují u plotů našich zahrad. Do Číny vyváží se bylina, jejížto vědecký název jest: *Panax Ginseng*, a tam užívá se jí jako léku, jímžto se život prodlužuje. Jiným domácím lékem jest červený brách, jehož Japonci požívají v jisté nemoci, ze které, byla-li zanedbána, snadno povstává otrávení krve.

Kromě rostlin a květin domorodých pěstuje Japonec také mnoho cizozemských.

Nad japonskou květenou v užším slova smyslu vyniká jak rozmanitostí tak i bohatstvím japonské stromové. „Kdybychom všecky obyvatele japonských lesů chtěli vypočítati,“ píše cestovatel Rein, „musili bychom vyjmenovati dobrou polovici veškeré květeny.“ Četné jsou lesy listnaté a barevné jejich

listí dodává na podzim krajině rovně jako u nás malebného vzezření. Přes to četnější a krásnější jest stromovní jehličnaté. Tataž jedle, kterou zahradník v zahradách zmrzačuje, rozvíjí se v zahradě Boží, v přírodě, vpravdě královsky. Světoznámo jest borové stromořadí na silnici mezi městy Tokiem a Kiotem. K ušlechtilým druhům lesního stromovní japonského náleží na prvním místě jedle řečené „sugi“ a „hinoki“. Sugi sází se jmenovitě okolo buddhistických chrámův a klášterů. Jedlové stromořadí vlekoucí se od města Nikka ke břehům Tone-gavy jest 70 km. dlouhé a některé stromy mají 6 m. v objemu. Dřevo ze sugi má velkou cenu, ježto se ho užívá v umělém stolařství. Básníci nazývají sugi „hrdinou lesů,“ jenž proti bouřím a větrům bojuje, hinoki pak jakožto chloubu lesův oslavují. Místy vzdává se hinoki náboženská pocta. Všecko nářadí ve chrámech a v paláci mikadově (císařově), nábytek mikadův a jeho žen je zhotoven ze dřeva hinoki; dřevo to je bílé a hladké, kůra jako aksamit hebká.

Záliba Japoncova ve stromovní a květinách jeví se v celém jeho občanském životě. Od Nového roku počínaje, kdy ratolesti bambusové a jedlové na střeších se zastrkují a v přibytých zakrslé broskve v rozkošných vásách kvetou, po celý rok koná se mnoho slavností, ale žádná bez okrasu rostlinné. O svatbě sází se malý smrk a slíva; onen jakožto odznak síly, tato krásy. Slíva jest vůbec v Japonsku u velké vážnosti. Jakýs mudřec postil prý se kdysi tak přísně, že úplně ohluchl a napolo oslepl; požívaje hodně mnoho slív, nabyl prý

zase sluchu i zraku. Při manželském rozvodu bývá slivový strom (ikonoki) jediným svědkem. Manželé přijdou ke slivě, dají si vzájemnou výpověď, muž pověsí na strom obrázek, jenž představuje muže a ženu zády k sobě obrácené, a manželství je rozvedeno.

Také japonské hřbitovy podobají se rozkošným zahradám. Jako živoucí konají své slavnosti uprostřed květin, tak odpočívají i zemřelí pod květinami. Hřbitovy zakládají se z pravidla na způsob teras a pečlivě upravené chodníky rozbíhají se na vše strany. Duby, stromy kameliové a jehličnaté klenou se nade hroby břečťanem a myrtou ověncenými.

Srdce lidské v nejhlubších svých záhybech jest všude stejné; nikde nedovede zapřítí lásky, která smrtí neumírá a s rakví nebývá pochována, oné toužebné lásky, která se nespokojuje bytím pozemským, ale věří v život záhrobní!

O původu Japonců jest kolikero různých mínění. Národopisci řadí je buďto ku plemeni mongolskému anebo malajskému; v tom jsou však skoro všichni za jedno, že s nimi smíšen jest také živel třetí, tak řečení Aïnové. Jejich význačné známky: žlutavá pleť, hladké vlasy, řídký vous, krátká lebka, vyčnívající kosti lícní a šikmé oči jsou Mongolům a Malajům společny. Zdá se tedy, že se před věky přistěhovali do Japonska dva rozliční národové, jeden ze severu, druhý z jihu a časem se smísili. Také strany postavy a soustavy tělesné úsudky národopiscův se různí. Někteří popisují Japonce jako vyzáblé, hubené slabochy, jiní jako zavalité, zdravím

kypící siláky. Tito míní bezpochyby lid venkovský a pracující, ino měšťáky.

Japonci stárnou záhy, vlas by beztoho řídké brzy lezou, svěží v mládí obličej dostává brzy vrásky a vadne. Toliko oko nepozbývá ohně a také zuby i ve vysokém věku zřídka kdy vypadávají. Síla tělesná není celkem příliš veliká. Za příčinu toho udává se teplovlhké podnebí a výživa, která skoro výhradně v rýži záleží.

Japonské dámy rády se malují; netoliko proto, aby setřely s obličejem milé známky blížícího se stáří, ale vůbec ze zvyku; již u malých dítek nešetří se líčidla. Nepěkný obyčej barvit si zuby na černo a vytrhovat si po vdavkách obočí, druhdy všeobecně rozšířený, v novější době vychází z módy. Žádný mladý Evropan nevěnuje svému pučícímu chmýří pod nosem takovou péči jako mladý Japonec svému obočí. Toto stříhá a holí se tak dlouho, až má podobu hedbávníčka.¹⁾

Jest podivno, že u národa, jenž dospěl tak vysokého stupně vzdělanosti, až na naše časy se zachoval obyčej tělo tetovat. Obyčej ten shledáváme ovšem pouze u třídy pracující; Japonec lepších stavů nedává se buďto nikdy anebo zřídka jen tetovat. Ostatně není naděje, že by se Japonec tak brzy zřekl zmíněného obyčeje, naopak působí tento často nakažlivě; nejednou dal si mnohý evropský námořník za pobytu svého v některém japonském přístavu na tělo namalovat červeného nebo zeleného draka, aby si něco „trvalého“ přinesl domů na památku. Tetování provozují zvláštní umělci jako řemeslo.

¹⁾ Druh motýlů.

Zvláštností japonské povahy jest veselá mysl, která Japonce ani při těžké práci, ani v namáhavé službě neopouští. Cestovatel svobodný pán Hübner píše: „V Japonsku má všecko veselé vzezření. Všecko se v této zemi směje: nebe, příroda, člověk. Japonci štěbetají a žertují ustavičně; ano i žebráci snaží se žerty a vtipy své dobrodince pobaviti a tak hojnější almužny se dožebrať. Po práci oddávají se všichni nejveselejším hrám, jako děti. Dědoušci, otcové a vnoučata baví se spolu tím, že vypouštějí vyšňořeného draka anebo třebas i za bílého dne ohňostroje vypalují.“

Místa pro obveselení a zábavu jsou: čajovny a divadla, cirky se zápasníky a boudy s kejklíři a komedianty. Čajovny jsou vyššího a nižšího druhu, ač zevně rozdíl ten nesnadno poznati. Čajovny, které vyhraženy jsou šlechtě, liší se od obyčejných pouze svou prostranností, slušnějším nábytkem a pěknější zahradou. Hlavní rozdíl záleží v obsluze. Chtěl-li by kdo o japonských národních zábavách si pojem učiniti, tomu bylo by zajíti sobě na tržiště v hlavním městě Tokiu. Tam stojí dvacet až třicet divadel, ve kterých jednak historické divadelní kusy a hry z občanského života se provozují, jednak rozdivní šprýmaři, šašci, kejklíři a báchorkáři obecnost obveselují.

Divadla nazývají se „šibaiya“ t. j. trávníky, ježto se původně divadlo venku pod širým nebem na trávníku odehrávalo. Starodávné hry bývaly obsahu náboženského a účelem jejich byla oslava a pocta bohů. V posledních třech stoletích čerpají spisovatelé divadelní látku také z dějin nebo všed-

ního života. Nejlepší kusy divadelní jsou obsahu historického. Povolání herců jest dědičné a bylo dříve jaksi v opovržení. Ženám nebylo dovoleno vystupovati s muži společně a proto utvořila se kromě mužských divadla výhradně ženská. Nynější divadelní společnosti ženské nejsou prý ani četny a oblíbeny. Budovy divadelní jsou čtyřhranné a mají po dvou galeriích, horní pro dámy, spodní pro pány. Přízemí, díváme-li se na ně shora, podobá se šachovnici. Sestává ze čtyřhranných oddělení a v každém oddělení je místa pro 8 diváků. Do divadla chodí obecnstvo s hrnky na rýž a samovary a zásobeno pečivem a cukrovím, neboť představení počínají o 6 nebo 10 hodinách ráno a trvají třeba celý den, ano někdy i dva, tři dni po sobě. Diváci, jižto ničeho s sebou nevzali, chodí po jednotlivých přestávkách do blízkých čajoven, aby se občerstvili. Ostatně prodávají se rozmanité zákusky a mimo to i tabák také v divadle samém. Účastenství publika a jeho pochvalné projevy při představení jsou tak živý, že se zdá, jakoby diváci společně s herci divadlo hráli. Ano kolikrát prý diváci hercům i do řeči se pletou a tito jim navzájem odpovídají!

Velmi oblíbeny jsou zápasy, a v cirku, kde se konají, je vždy plno. Cech zápasníků tvrdí o sobě, že podle našeho letopočtu již v 7. století před Kristem byl založen. K cechu tomu náležejí pouze skuteční obři, i co do velikosti, i co do síly. Zápasníci snaží se soupeře svého vytlačiti z kruhu na zemi poznačeného. Vítězství nenáleží tomu, jenž protivníka svého porazil k zemi, nýbrž tomu, jenž

jej vyzdvihl do výše. Vítěze odměňuje publikum hlasitým jásotem. Stává-li se zápas příliš náruživým, dělá majitel cirků, kývaje majestátně vějířem, prostředníka.

Výkony japonských kejklířů baví netoliko Japonce, ale naplňují úžasem i Evropana, jenž byl již doma lecco viděl v tomto oboru. U obecnstva jsou nejvíce oblíbeni kejklíři, kteří své umělé kousky provozují „dlouhým nosem.“ Kejklíř lehne si naznak a na špičku jeho ohromného nosu postaví se jednou nohou dítě, držíc v ruce nějakou věc, aby se udrželo v rovnováze. Touže dobou pozvedne kejklíř jednu nohu do výše, jiné dítě postaví se nosem na jeho šlapku a obě nohy natáhne.

K lidovým slavnostem náležejí mimo jiné také slavnosti řečené matsuri, které jsou podobny našemu posvícení. Jevišťem těchto slavností jsou předdvorí a zahrady okolo pohanských chrámův a klášterů. Tam shromažďuje se lid pod ctihodnými, prastarými stromy, jejichžto šťávě se připisuje zázračná síla léčivá a o kterých lid bájí, že bohy aneb aspoň polobohy byly zasazeny. Každý chrám má své vlastní takové posvícení a o každém posvícení jest o zábavu lidovou hojně postaráno. Loutková divadla střídají se s duchovními tanci, koňské dostihy s veřejnou loterií, zápasy siláků s maškarními průvody a p.

Jiné staronárodní slavnosti jsou tak řečené reibi a hoseki.

Reibi slaví se třikrát za měsíc, vždy 3., 15. a 28., a mimo to dvakrát za rok v době rovnodenní. Jsou to slavnosti druhé třídy a proto se o nich pra-

Japonský ruční vozík.

BOHME & CO. PRAG

cuje. Po práci však kde kdo co nejpečlivěji se nastrojí, načež koláči a ovocem zásobeno ubírá se obecenstvo do zahrad a čajoven, kde se baví dlouho do noci.

Slavnosti vyššího stupně jsou hoseki, a jest jich pět. V dubnu koná se slavnost loutková pro dívky, v červnu slavnost praporů pro hochy; o slavnosti loutkové bývají dívky prohlášeny za dospělé a podělovány kvítím a ovocem; o slavnosti praporův ozdobují se domy prapory a rozmanitými odznaky a hoši nabývají hodnosti dospělých mužů. Slavnost světel koná se v srpnu a jest věnována památce zemřelých. Za tou příčinou okrašlují se hroby kvítím a překrásně se osvětlují. O slavnosti květinové rozhazují se rozškubané květy po střeších a nádvořích, posypávají se jimi prahy a podlahy příbytků, lůžka, mísy a šálky, ano viděti je i na pokrmech a v nápojích. Děje se tak proto, že prý květ smrti od člověka vzdaluje. Slavností největší jest však Nový rok a dni následující. První týden v roce věnuje Japonci sladké nečinnosti, návštěvám a zábavám. V domech a rodinách činí a opětuji se návštěvy; hosté přinášejí, ale také odnášejí dárky, většinou ovšem malicherné, jako: ovoce, květiny a hračky. Obchodníci a řemeslníci posílají novoroční dárky svým odběratelům a zákazníkům; pekař pečený věnec k snídání, pradlena bedničku s vejci atd. Na ulicích je živo; nepřehledné houfy větších a menších dětí hrají si a dovádějí a nesčetní kejklíři, provazolezci a p. dávají veřejná představení, která, ač vždy jsou jednak a jednotvárná, nicméně pro japonského diváka nikdy nepozbývají zajímavosti a půvabu.

Hry a zábavy japonských dětí jsou bezmála tytéž jako naše dětské hry a zábavy. Tu sedí malý Japonec na dřevěném koníku a zpívá si bezpochyby po japonsku: „To jsou koně, vraný koně . . . .“ Jiný popohání obruč anebo vypouští pestrého draka. Jinde hrají si malí světoobčané na slepou bábu, škádlí kočky a psy, pouští a nechávají vrčeti vlka. V zimě dělávají sněhuláka a házejí po něm sněhovými koulemi.

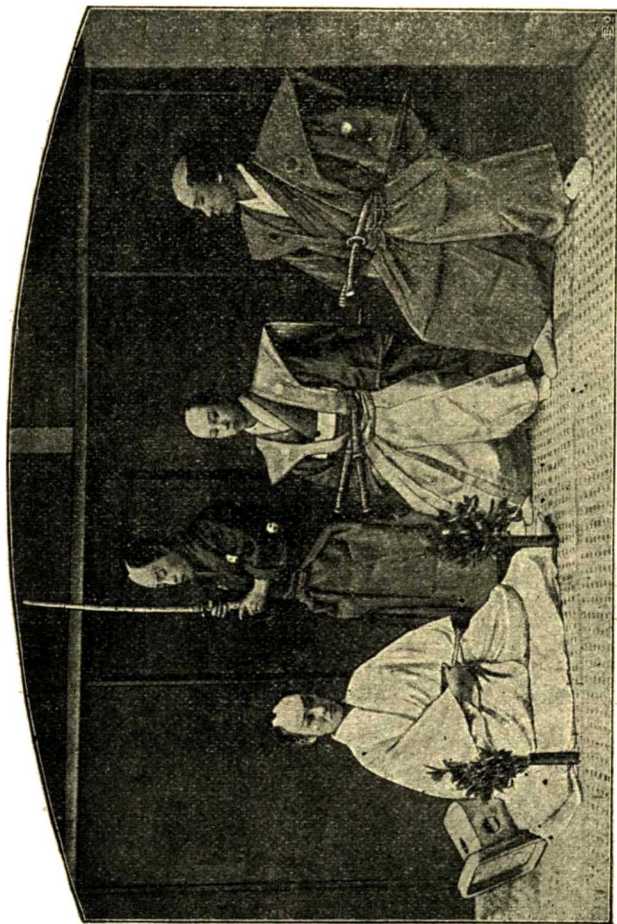
Ze všech národů na zeměkouli jsou Japonci co do vzdělanosti Evropanům nejbližší. Jsouce ostrovtipni a majíce velké nadání osvojují sobě snadno vědomosti a vymoženosti evropské civilisace. Velmi dovedně napodobují evropské výrobky, zhotovujíce výborné optické nástroje, hodiny, nože, lžíce a p. Obzvláštní péči věnují výrobě zbraní a strojů, zakládajíce o překot továrny a dílny toho druhu. Jakých úspěchů se zbraněmi svými jak na souši tak na moři dodělali, viděli jsme v minulé právě válce čínsko-japonské.

Povahy jsou Japonci čilé, odvážlivé a bojovné, při tom však přímé, dobrosrdečné a laskavé. První jejich missonář, sv. František Xaverský, povahu jejich chválí, a s ním souhlasí cestovatelé starší i novější. Mezi sebou i k cizincům jsou náramně zdvořilí, ve válce udatní a na slavné činy svých předků hrdí. Jsou výborní vojáci i loďníci. Nepěknými stránkami japonské povahy jest náklonnost k lichvě, bujná smyslnost a ctižádost někdy až chorobná. Z nemírné této ctižádosti povstal zvláštní způsob samovraždy, řečený hara-kiri, čili rozpárání břicha, které od pradávných dob v zemi

zdomácnělo a s neobyčejnou, ukrutnou zručností se provádí.

Zákony japonské hara-kiri nejen trpí, nýbrž v jistých případech i nařizují. Trest smrti považuje se v Japonsku za nečestný a odsouzený k smrti pozbývá svého jmění, které případně státu. Dopustil-li se tedy nějaký vznešený muž zločinu, na který zákonem jest určen trest smrti, usmrtí se rozpárav si břicho a tím uchrání se hanby a zachrání majetek své rodině. Při smrti pánů nebo představených dávají podřízené jim osoby touto samovraždou svou oddanost k nim na jevo. Jindy mívá hara-kiri ráz souboje: uražený vykoná je sám na sobě, a ten, kdo ho urazil, musí učiniti totéž, chce-li zachovati svou čest. Konečně jsou případy, kdy se hara-kiri vykonává na rozkaz mikada nebo knížete, jenž k tomu má právo.

Svobodný pán Jindřich Siebold, jenž jedenkrát hnusné této sebevraždě byl přítomen, líčí průběh její takto: „Děje-li se ukrutná pokuta na rozkaz vládní anebo některého knížete, který též k tomu má právo, vykoná se za přítomnosti úředníka zvláště k tomu ustanoveného i jiných svědků slavnostních, jejichž úkolem jest toho dbáti, aby obřad vykonán byl podle všech předepsaných pravidel a formulí. Pravidla tato jsou: úkon sám provádí se obyčejně v noci v chrámech anebo pod širým nebem a pouze vznešenějším propůjčují přátelé nebo i knížata komnatu za tím účelem zařízenou a pokládají si za převelikou čest, že se domu nebo zámku jejich užívá za účelem tak ušlechtilým. Komnata obestřena jest bílým hedvábem, ježto bílá

Hara-kiri.

barva jest Japoncům barvou smutku; ostatní úprava jest zcela jednoduchá. Též harakircovi jest se obléci oděvem zcela jednoduchým, jenž také zvláštními pravidly jest předepsán. Několik málo světél osvětluje prostor. V tajemném pološeru pokleká odsouzenec na místě poněkud vyvýšeném, obrátí se obličejem k severu a přítomní svědkové mlčky jej v polokruhu obstoupí. Bylo-li hara-kiri jemu usouzeno s vyššího místa, přečte se klečícímu slavnostním způsobem nále z a podá se mu v obyčejném bílém hedvábu dýka šest až devět palců dlouhá a ostře nabroušená. Po té odevzdá odsouzenec některému ze svých přátel svou závěť a požádá jej, aby, jakmile řez bude vykonán, jemu mečem svým stal hlavu. Jest to služba lásky, které nikdo neodřekne. Odhaliv konečně své tělo učiní si klidně řez asi 4 palce hluboký od levé strany k pravé, načež přítel za ním stojící zručnou ranou hlavu od trupu oddělí; hlava se pak shromážděným ukazuje. Za největší ponížení odsouzence a za znamení nejhlubšího opovržení pokládá se, když nedopustí se jemu, aby řez vykonal, nýbrž v okamžení, když sahá po podávané zbrani, mečem bývá usmrcen. Ještě většího mravního ponížení doznává, když sahaje po zbrani zpozoruje, že místo dýky podán mu byl čepel bambusový anebo dokonce ženský vějíř. Tím dává se mu na srozuměnou, že není schopen anebo hoden mužného činu.“

„Japonci zakládají si velice na rytířském způsobu, jakým hara-kiri se provádí a pokládají je za nejtěžší zkoušku své mužnosti, která zjednává jménu jejich pověst nesmrtelnou. Proto trpí také bolesti

břišního řezu s podivuhodnou lhostejností. Ještě nikdy nebylo slyšeti ani jedinkého výkřiku bolesti z úst řádného harakirce, a projeví-li snad již předkem obavu, zda bude moci, jsa citlivější povahy, zdržeti se výkřiku bolesti, tu jistě dobrý přítel zachrání dobré jméno jeho tím, že rychle jemu hlavu setne. Tímto způsobem vykonává se hara-kiri po dnešní den, a důstojník, úředník, nebo zřízenec policejní podrobuje se mu s radostí aneb aspoň s podivuhodnou lhostejností, dostav sebe menší důtku od svého představeného. Jiný způsob hara-kiri jest v obyčeji u Samurajů t. j. nižší šlechty. Tito jsouc zapleteni do nějaké věci sporné odnímají si život bez pomoci druhé osoby a dávají svou mužnost a duchapřítomnost na jevo tím, že nejprve vykonají břišní řez a pak sami hrdlo si podřežou. Tato sebevražda jest v Japonsku ve vážnosti největší, osoby pak, které jí se světa sešly, jmíny jsou za mučeníky své cti a nikdo nesmí ani nejmenší výtkou památky jejich poskvřniti. Ano i příbuzní mají podíl na cti sebevrahově, a proto ani smutkem se neodívají. Od každého Japonce, jenž se cítá k lepší společnosti, vyžaduje se, aby znal dokonale předpisy břichořezův. O způsobu, podmínkách a provádění hara-kiri vydána jest již celá literatura, která obsahuje všecky předpisy a veliký počet vynikajících případů.“

Náboženství mají Japonci dvojí: náboženství původní, domácí, tak řečený sintoismus a náboženství odjinud přinešené, buddhismus.

Sintoismus náleží k náboženstvím, jež počtu vzdávají duším předkův a silám přírodním. Duchové slují „kami“. Jedenkaždý věřící vyvolí si svého

kami, k němuž se pak modlí a k jehož cti se postí. Počet takových duchů páčí se na miliony. Od nejvyššího ducha světlodárce pocházejí členové císařské rodiny, nazývajíce se proto „syny slunce“. Sintoismus nemá žádných kněží, má jen strážce chrámové (kamusi). Svatá kniha „Koziki“ a říšské letopisy „Yamata humi“ jsou nejstarší pomníky japonského písemnictví.

Své chrámy staví sintoismus nejraději na místech přírodní krásou vynikajících. Nalézáme je na temenech příkrých kopců, na pobřeží malebných jezer, na okraji nebo uprostřed snivých lesův. Od buddhistických svatyň liší se tím, že jsou téměř prázdné, kdežto ony zlatem, malbami, sochami a obrazy jsou přeplněny. Jenom v některých pozdějších viděti zrcadlo kovové nebo křišťálové jakožto symbol božské vševědoucnosti. Zvenčí lze poznati sintoistický chrám po jednoduchých, nenatřených dveřích s podobnými příčnými trámy, jimžto říkají „torii“. Slovo „torii“ znamená tolik jako bydlo pro ptáky, a název ten pochází odtud, že na ony příční trámy bývali kladeni ptáci, jež strážcové chrámu duchům obětovali. Nejhlavnější úkony bohoslužebné jsou modlitby, očisty a jmenovitě pouti.

Sintoismus věří v nesmrtelnost duše a záhrobní odplatu dobrého i zlého. Vše ostatní jest téměř samá pověra. Nedošli bychom tak brzy konce, kdybychom popsati chtěli všecka strašidla, v něž vyznavači sintoismu věří a z nichž každé kromě obšírného popisu osobního má i dlouhou historii za sebou. Za každou téměř věcí vězí nějaký démon. Mnohé slav-

nosti národní, jež původně sintoismu náležely, zveřejněly časem tak, že i přívrženci buddhismu se jich příúčastňují.

Hlavní bohoslužba sintoismu záleží v boji proti zlým duchům. Baron Hü b n e r, jenž zavítal na svých cestách do pověstného poutního místa Voshidy, popisuje bohoslužbu takto:

„V jednoduchém chrámě stál malý oltář a na něm svaté zrcadlo; před oltářem tančil bonca. Oděn hedvábem, na hlavě prilbu, držel v rukou dva meče. Protivník jest neviditelný, nicméně jest boj urputný. Bonca brzy žene útokem, brzy couvá, brzy staví se, jakoby se ranám neviditelného nepřítele vyhýbal. Konečně jest démon přemožen. Po té vystoupí na bojiště jiný bonca, ozbrojený lukem a šípem; také ten bojuje proti neviditelným mocnostem a ovšem i zvítězí, načež zanotí chvalozpěv, před posvátným zrcadlem na zem se vrhne a hrdě si vykračuje odchází. Celý děj provází huben a flétna. Na konci bohoslužby rozdávají se penízky a papírové amulety.“

„Mnohem rychleji konají se pobožnosti soukromé. Japonec přijde do chrámu, zatleská dvakrát rukama, zatáhne za zvonec, aby svému kami svůj příchod oznámil, pokloní se, zatleská opět a jde svou cestou. Rovně tak rychlá je modlitba, která se koná papírovými kuličkami. Věřící napíše svou prosbu na lístek papíru, sežvýká papír v kuličku a vyplije na sóchu bůžkovu. Dobře-li mířil, tak že kulička drátěnou sítí, kterou socha je ohražena, proletí a na soše uvízne, jest to dobrým znamením; uvízne-li v drátě, sotva bude modlitba vyslyšena.“

Buddhismus dostal se do Japonska v 6. století. Roku 525. dostal třicátý mikado Kiu-mei od krále korejského sochu Buddhovu, buddhistické knihy, korouhve, baldachýn a mnoho jiného bohoslužebného náradí darem. V listě, jenž darům byl připojen, král napsal:

„Náboženství z daleké Indie pocházející, obsahuje nejnvýbornější nauky a vysvětluje tajemství, jež i samému Konfuciovi zůstala temna. Ono nám skytá blaženost, jaké v žádném jiném náboženství není.“

Mikado svolal ministerskou radu a ta dovolila, aby jeden chrám Buddhovi byl postaven. Nicméně povstal urputný boj mezi vírou starou a novou. Trvalého úspěchu dodělal se buddhismus teprve tehdy, když kterýs vnuk mikadův přijal hodnost buddhistického velekněze. Okolo r. 1690. bylo v jediném městě Kiotu 3893 buddhistických a jenom 2127 sintoistických chrámů. Město nazváno bylo proto městem „chrámovým“. V novější době však jala se vláda japonská buddhismus pronásledovati a chopila se nejráznějších prostředků, aby jej vyhubila, staré pak náboženství národní zase povznesla. Buddhistické chrámy byly zavírány, svatyně rušeny, jmění chrámové zabaveno, buddhistické kláštery proměňovány v kasárny a mniši skrovným ročním důchodem odbaveni.

Mezi bůžky buddhistickými zasluhuje zmínky socha Dajbutova v Kamakuře. Na blízkou nepatrné osady, uprostřed košatých stromů, stojí obrovské toto kovové dílo. Posvátný klid a nevypravitelná něžnost zračí se ve tváři bůžkově. Úžasná jest dokonalost, s jakou nádherné toto dílo japon-

ského kovolitectví jest provedeno. Socha jest 50' vysoká, objem hlavy činí 32' a nos 4' jest dlouhý.

Dajbut.

Podivno jest, že národ tak důmyslný, jakým jsou Japonci, uctívá i zvířata. Uctívání lišky jest rozšířeno po celém Japonsku. Lišky jsou sluhy

jakési bohyně, jménem Ugy, která prý objevila rýžovou rostlinu a její pěstování. Lid uctívá však ne tak bohyni samu, jako spíše její sluhy, lišky. Ve svatyních obětují se před pozlacenými obrazy lišek mísky s rýží a lišky z cukru udělané.

Vůbec jest Japonec velmi pověřivý. Každý, pán nepán, nosí při sobě nějaký talisman; není města, kde by se neprodávaly taštičky na talismany a podobná kouzla. Mnohé stařeny jsou talismany takofka vyepány. Zbožní buddhisté nosí obrázky bůžků, pěstitelé rýže obrázky lišky v rukávě. Japonec vidí všude duchy; proto bojí se tmy a nechává, byť byl sebe chudší, v noci hořeti světlo ve svém příbytku. Soli přičítá se tajemná síla; není radno sůl koupiti v noci, a koupí-li se ve dne, vhodí se malá částka do ohně, aby se předešlo všelikým nehodám a různicím v rodině. Přelomí-li se při jídle jídelní náčiní, někdo z rodiny umře. Snům přikládá se velká důležitost; jesti všeobecné mínění, že duše ve spánku odchází z těla a po světě bloudí.

Křesťanství bylo do Japonska zavedeno v 16. století.

Bylo to r. 1542., když tři portugalští kupci, Antonín Mota, František Zeimoto a Antonín Pexota, vstoupili na půdu japonskou. Bouře zahнала totiž loď jejich na pobřeží ostrova Kiušia a oni přistáli v přístavu města Kagosimy, které leží na jižním cípu ostrova. Tam seznámili se a vešli s některými Japonci ve styky obchodní. Mimo jiné uzavřeli přátelství s mladým šlechticem, jménem Angeroo, jenž se jich za radu tázal ve

věcech duchovních. Ač bohat a vysoké postavení zaujímaje, uchýlil se v 35. roce věku svého do klášteřa buddhistického, aby tam našel klid duše, jež byl lehkomyšlně promrhal v mládí svém. V klášteře pokoje nenaleznuv, obrátil se na zmíněné portugalské kupce, ale ti jsouc japonského jazyka příliš málo znalí, nemohli s náboženstvím křesťanským jej seznámiti. Nicméně bylo i to, co mu řekli, semínkem, z něhož později nejen obrácení tohoto muže, nýbrž i přemnohých jeho krajanů vypučelo. Když totiž o dvě léta později jiná loď portugalská v tomtéž přístavu zakotvila, vyhledal Angeroo jednoho z kupců, Alvára Vaze, a ten poradil šlechtici, aby se odebral k sv. Františku Xaverskému, jenž tehdy právě meškal v Malace v Zadní Indii. Angeroo sv. Františka skutečně vyhledal a byv pokřtěn v Goe, světce do své vlasti přivedl. Tento první křesťan japonský dostal na křtu sv. jméno Pavel, a byl s dvěma průvodčími svatého Františka, Kosmou z Torresu a Janem Fernandezem, světci při založení první křesťanské obce na půdě japonské, v Kagosimě, nápomocen. Apoštolská tato práce zabrala pouze dobu jednoho roku, ježto Bůh sám kázání svatého muže mnohými a velkými zázraky podporoval. Za příklad stůjž zde aspoň jeden z oněch, jež v aktech jeho svatořečení jsou zaznamenány.

Vznešenému Japonci zemřela jediná dceruška, a tato ztráta rmoutila jej tak, že sám povážlivě onemocněl. Dva nověobrácení domorodci dojati nezměrným jeho žalem radili mu, aby prosil Boha křesťanů za navrácení dítky a velikého učitele

Portugalců za přímluvu v této věci požádal. Zamoučený otec uposlechl; přišel k sv. Františku vrhl se mu k nohous a plačky zapřísahal jej, aby mu dítko vrátil. Také světce dojala bolest ubohého otce tak, že nebyl s to, aby aspoň několika slovy jej potěšil. Vzdychaje uzavřel se se svým druhem Fernandezem v domácí své kapli, a oba vysílali ke trůnu Božímu ony pokorné a vroucí modlitby, jež proráží nebesa. Světec poznal, že jeho modlitba je vyslyšena. Vrátiv se do světnice, kde byl nešťastného otce zanechal, zvolal: „Jdětež, pane, vaše přání je vyplněno!“ Japonec nechápaje významu slov těchto, cítil se hluboce uraženým a odešel z domu nespokojen. Sotva však učinil několik kroků, běží mu vstříc jeho služebník a volá zdaleka, že dcera jeho žije. Všecek zarážen zastaví se, a v té již i dítko jeho spěchá mu naproti. Ale otec ještě pochybuje a uvěří teprv tehdy, až svou dcerušku drží v objetí. Tato mu vypravuje, že se jí po smrti chopili dva zlí duchové a unášeli do pekla; na štěstí střetli se cestou s dvěma ctihodnými muži, kteří ji z drápů příšer vyrvali, načež okamžitě opět na tomto světě se octla; sama že neví, kterák se to stalo. Otec plakal radostí a pochopil ihned, kdo by oni ctihodní muži byli. Když potom přivedl dcerušku do domu missionářů, poznala tato ve sv. Františku a jeho spolubratru Fernandovi své osvoboditele. Oba, otec i dcera, vrhli se světci k nohous a prosili za křest svatý.

V září r. 1550. rozloučil se sv. František Xaverský s první japonskou obcí křesťanskou v Kagosimě a vydal se na dalekou a nebezpečnou

cestu do tehdejšího hlavního města říšského Miaka na ostrově Nipponu. Cestou založil několik obcí křesťanských; na dvoře císařském však, kam za kruté zimy dorazil, nenalezl pro tehdejší válečné nepokoje půdy úrodné. Vydal se tedy na cestu zpáteční a utvrzoval ve víře obce prve založené. V městě Bungu utkal se bojem s nejučenějšími bonci, obhájil skvěle pravdu nauky křesťanské a dokázal blud pohanstva před veškerým shromážděným dvorem knížecím. V tomto vědeckém zápase, jenž trval celých pět dní, přesvědčil se, že jenom mužové učení a bezúhonní mohou křesťanství v Japonsku s úspěchem hlásati. Vrátil se tedy 20. listopadu 1551 do Indie, aby mužů takových pro Japonsko vyhledal, sám pak pojal úmysl, odebrati se do Číny. Bohužel zastihla jej již roku následujícího (2. prosince 1552) smrt na ostrově Sancianu.

V díle sv. Františkem v Japonsku započatém pokračovali se zdarem jeho druhové z řádu jesuitského. Podporováni byli vydatně od nově obrácených křesťanů, mezi nimiž byli i mužové vysoce vzdělaní, kteří nauky boncův důkladně znali. Záhy přijalo křesťanství i několik knížat a počet křesťanů byl i v hlavním městě veliký. Okolo r. 1577. bylo všech křesťanů v Japonsku na 700.000 a zdálo se, že za krátko celá říše na víru Kristovu se obrátí. R. 1582. vydalo se na cestu do Evropy vyslanectvo sestávající ze samých japonských princů, aby sv. Otcí v Římě jménem své vlasti se poklonili. Nadšeně a s velkou slávou byvše na všech dvorech španělských a italských uvítáni zavítali posléze do

Říma, kde se jim dostalo velkolepého i laskavého přijetí. Avšak než se vrátili do Japonska, vypuklo tam zuřivé pronásledování křesťanů, které sice strom křesťanství z kořene nevyvrátilo, ale nicméně přelomilo a dalšímu vzrůstu jeho na dlouhá staletí přítrž učinilo.

Téhož roku, kdy vzácné vyslanectvo z Japonska v Římě meškalo, dosedl na trůn japonský císař Tajkosama. Ten byl zpočátku křesťanům nakloněn. Počet jejich páčil se tehdy již na 1,800.000. Avšak již v červnu r. 1587. jal se Tajkosama křesťany pronásledovati. Prvním k tomu podnětem byla záliba křesťanů ve svaté čistotě, která naopak smyslnému a nemravnému císaři byla solí v očích. Nejprve vypověděl 120 jesuitských missionářů ze země a dal zbořiti několik křesťanských kostelů. Missionáři uposlechli jenom na oko a zůstali přestrojeni u svého stádce. Krvavé, vlastní pronásledování začalo teprv r. 1596.

Téhož roku v měsíci červenci uvázla španělská loď v písku na pobřeží ostrova Nipponu. Podle zákonů japonských náleží všecko, cokoli na takové lodi se nalézá, panovníkovi japonskému. Mezi jinými věcmi shledáno na lodi i několik zeměpisných map. Dvořenín Tajkosamův, kterýž je prohlédl, ptal se jednoho z lodníků španělských, na kom by veškerá království na mapě vyznačená závisela? Tento odpověděl zkrátka: „Na mém králi.“ „Ale,“ táže se dvořenín dále, „kterak mohl váš král dostati se v držení tolika zemí ve čtyřech dílech světa?“ Španělský lodník národní hrdostí španělskou sveden odpověděl velmi neopatrně: „Zbraněmi a náboženstvím!“

Kněží naši předcházejí nás a klestí nám cestu. Obracejí národy na víru křesťanskou, načež nám snadnou jest hříčkou, je podrobiti i naší moci.“

Osudná tato výpověď byvši císaři donešena, podráždila jej tou měrou, že dal v hlavním městě 6 františkánů, 3 jesuity a 13 křesťanů zatknouti a k smrti odsouditi. Dne 3. ledna uřízli katané odsouzeným na veřejném náměstí v hlavním městě kus levého ucha, posadili po třech na káry a vezli je rozličnými oklikami do přístavního města Nagasaki na ostrově Kiušiu, které tehdy skoro celé bylo křesťanské. Tím měli býti křesťané zastrašeni, pohané pak od přijetí víry křesťanské odvráćeni. Ale stal se opak toho. Ze svých kar kázali mučenníci neohroženě sv. víru a nejenom křesťany ve víře utvrzovali, nýbrž i mnoho pohanů Kristu získali. Dva křesťané, sv. Petr Kosaki a sv. František Danto, přidružili se dobrovolně k mučenníkům a byli rovně k smrti odsouzeni. Zvláště však dojala všecky diváky statečnost tři křesťanských hochů, kteří s ostatními palmy mučennictví dosáhli. Byl to 12letý sv. Ludvík a sv. Antonín a Tomáš, jimž bylo 15 let.

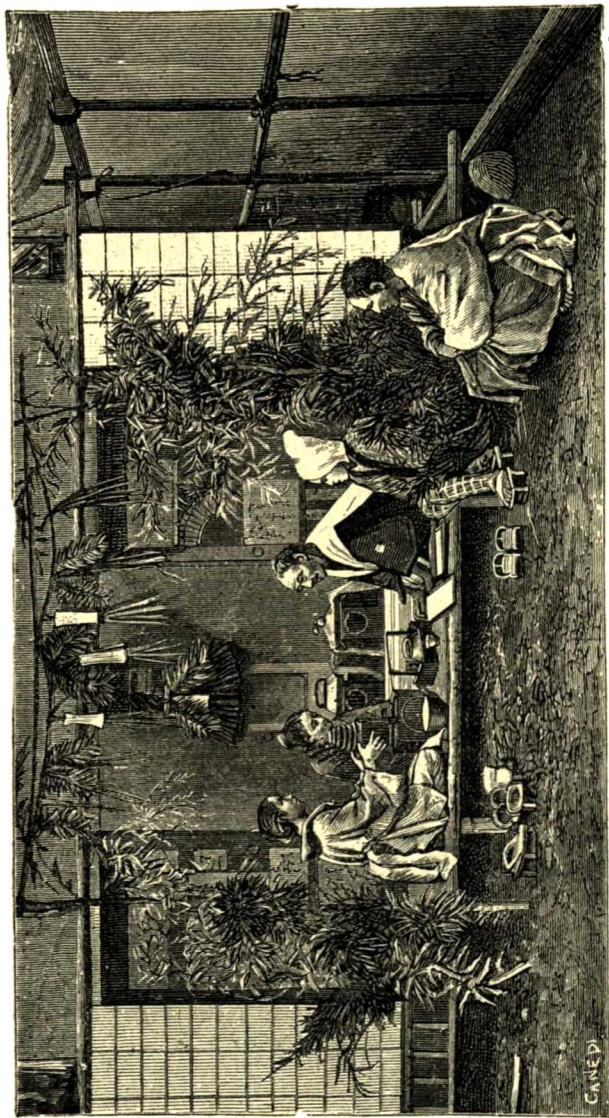
Když do Nagasaki dorazili, nabízel pohanský soudce malému Ludvíkovi život, jestliže se víry křesťanské zřekne; ale malý vyznavač nabídku zamítl. Většího úspěchu sliboval si u Antonína, vida, že rodičové a přátelé plačky jej obstupují. Ale i ten odbyl pokušitele. „Statky tohoto světa,“ pravil, „mne nelákají, a nejenom že se neobávám ukrutné smrti, která jest mi usouzena, ale naopak pokládám to za největší štěstí, že jsem odsouzen

k smrti kříže pro Boha, jenž rovně na kříži za mne umřel.“ Po té nachýliv se k matce dal jí malý dárek na památku a prosil, aby nad jeho smrtí neplakala. „Co si pomyslí pohané,“ pravil, „vidouce tě křesťanku plakati nad mou smrtí, jakoby pro mne byla neštěstím?“ Po jeho smrti našli v šatech jeho list k rodičům, ve kterém je povzbuzuje, aby sv. víře vždycky věrni zůstali. List psán jest tak vroucně a krásně, že se vůbec za to mělo, že mu sám Duch sv. slova v listě obsažená vnuknul.

Dne 5. února byli mučenníci vyvedeni na nevysoký pahorek u Nagasaki, jenž později nazván byl „pahorkem mučenníků“ a kde za doby pronásledování tisícové vyznavačů pro sv. víru vykřváceli. Tam bylo postaveno 26 křížů, mučenníci provazy na ně přivázáni a kopím prokláni.

Poprava těchto 16 světců byla jen předehrou děsného pronásledování, které v letech následujících bylo křesťanům podstoupiti. Nástupce Tajkosamova Dajfusamu pošťvali proti křesťanům protestantští Hollandané chtějíce katolické Portugalce a Španěly z Japonska vytlačiti a všecken obchod s Japonci sami uchvátiti. Pronásledování trvalo od té doby s malými přestávkami až do našeho století. Missonáři i věřící byli na smrt voděni v zástupech; byli křížováni, stínáni, čtvrceni, topeni, zimou a hladem mořeni, za živa zdlouhavě pečeni, ve vroucí sirnaté vodě sopky Unsenu vařeni, hlavou dolů věšeni v jamách, kde po téhodnech teprve v strašných mukách umírali — zkrátka, nebylo ukrutnosti, nebylo příkoří, kterého by nebyli musili trpěti. Jesuité, Františkáni, Augustiniáni, Dominikáni, kněží a věřící,

Návštěva v japonské rodině.

mužové a ženy, děti a starcové hynuli v mukách, jichž nelze vypsati.

Vrcholu svého dostoupilo pronásledování 10. září r. 1622., kdy na „hoře mučenníků“ u Nagasaki 25 křesťanů bylo upáleno a 30 štato. Více než 30.000 křesťanů (mimo pohany) shromáždilo se tam, aby viděli hrdinnou smrt těchto mučenníků. Blahoslavení: Karel Spinola, jesuita, František Morales, dominikán a Richard od sv. Anny, františkán, byli vůdci těchto křesťanských reků, mezi nimiž starcové i děti se nalézali. Zpívající „Te Deum“ a žalmy vystoupili na horu. Toliko 50 kroků od místa, kde 26 svrchu zmíněných světců skonalo na kříži, postavili holomci koly a mezi ně nahromadili dříví a chrástí, ale v takové vzdálenosti, že smrt teprve po zdlouhavých, strašných mukách se dostavila. Mnozí missionáři, jmenovitě blahoslavený Spinola, kázali s hořících hranic plamenými slovy křesťanům zmužilost a vytrvalost, pohanům pak pokání a obrácení. Mezi mučenníky byla 80letá stařena, Lucia Freitas; i tato dodávala spoluodsouzcům odvahy a zmužilosti. Nejprve byli popraveni ti, jižto ku stěti byli odsouzeni. K nim náležely matky: blahoslavená Isabella Fernandezova se svým 4letým synkem Ignácem; blahoslavená Maria, Japonka, se svými dětmi, 12letým Janem a teprv 3letým Petrem; Tekla, se svým 7 letým synem Petrem; mimo to 5letý Michal Tanda a 3letý Antonín Bondo se svými otcí. Když blahoslavený Karel Spinola spatřil Isabellu Fernandezovu, ptal se po malém Ignáci, jež byl křtil. Matka pozvedla dítko a zvolala: „Zde

jest, můj otče! vzala jsem jej s sebou, aby se stal mučenníkem, aby umřel pro svého Boha, prve nežli umí mluvit, a jemu sloužil, prve nežli jej může urážeti.“ Po těchto slovech s pláčem prosila cti-hodného kněze za požehnání. Všecky dívky umřely s radostí a ochotně nastavovaly svou šíji meči katově. Malý Ignác viděl 3—4 hlavy kouletí se ku svým nohám, viděl i matku svou umíratí a očekával sám bez nejmenší bázně ránu smrtící. Tak podivuhodně sílila slabé dívky milost Boží!

Když všech 30 obětí leželo již ve své krvi, zapálili holomci hranice. Blahoslavený Karel Spinola zanotil žalm: „Chvalte Pána všichni národové“ a všichni ostatní mučenníci zpívali s ním. Z vysoko šlehajících plamenův a dusivého kouře dlouho potom zaznívaly nábožné zpěvy a modlitby, až konečně po několika hodinách poslední vyznavač, P. Hyacint Orfanel, z řádu sv. Dominika, dokonal.

Věru, bylo by třeba objemné knihy, kdybychom vypsati chtěli dějiny všech japonských mučenníků! Mezi nimi jest nápadně mnoho dítek i nejtěplejšího věku. Z mučenníkův uctívá církev sv. 25 jako světce, 205 jako blahoslavence. Poslední missionáři, již r. 1643. došli koruny mučennické, byli jesuité Rubini a Meczinski.

V následujícím období pokoušeli se katoličtí missionáři vniknouti tu a tam do Japonska, ač věděli, že jistá smrt jich tam očekává. Z těch, kterým se to podařilo, nevrátil se skutečně žádný, a tak se stalo, že o křesťanech japonských a jejich osudu téměř po dvě století ničeho se nevědělo. Všeobecně mělo se za to, že všichni zahynuli a křesťanství

v krvi jest udušeno. Tím větší byla radost, když konečně v druhé polovici tohoto století první katolický missionář na půdu japonskou směl vstoupiti a brzy potom zpráva přišla, že křesťanství v Japonsku dosud nevymřelo, že však i pronásledování dosud trvá. Ještě r. 1856. úpelo poblíž Nagasaki 70 křesťanů v žaláři a 10 jich umřelo smrtí mučennickou. Teprv r. 1865., když u Nagasaki ke cti ukřižovaných roku 1697. mučenníků postavena byla kaplička, vešli missionáři zase ve spojení se starými křesťany. Věčně památným zůstane způsob, jakým se tito křesťané chtěli přesvědčiti, zda noví missionáři skutečně jsou kněžími církve katolické. Po třech znameních, tak učili je před 200 lety druhové sv. Františka Xaverského, lze je poznati: po úctě Rodičky Boží, spojení s papežem a bezženství. Proto ptali se prvního japonského biskupa msgra. Petitjeana, zda sám a jeho druhové uctívají Marii Pannu, zda nástupce sv. Petra za viditelnou hlavu církve uznávají a zda žijí v bezženství. Teprv když biskup na tyto otázky kladně odpověděl, vrhli se mu k nohám a prosili za požehnání. Shledáno, že v okolí Nagasaki žije dosud asi 2500 křesťanův, a mnozí se domnívali, že jich v celém Japonsku bude ještě asi 200.000. Domněnka ona se sice nepotvrdila, ale nicméně nalezen jich v celé říši značný počet. Že za 250letého pronásledování bez pomoci kněžské své víře věrni zůstali, to zajisté přičísti dlužno jedině působení milosti Boží.

Od roku 1872., kdy udělena byla křesťanům v Japonsku úplná náboženská svoboda, křesťanství opět očividně se vzmáhá a tak símě sv. víry svatým

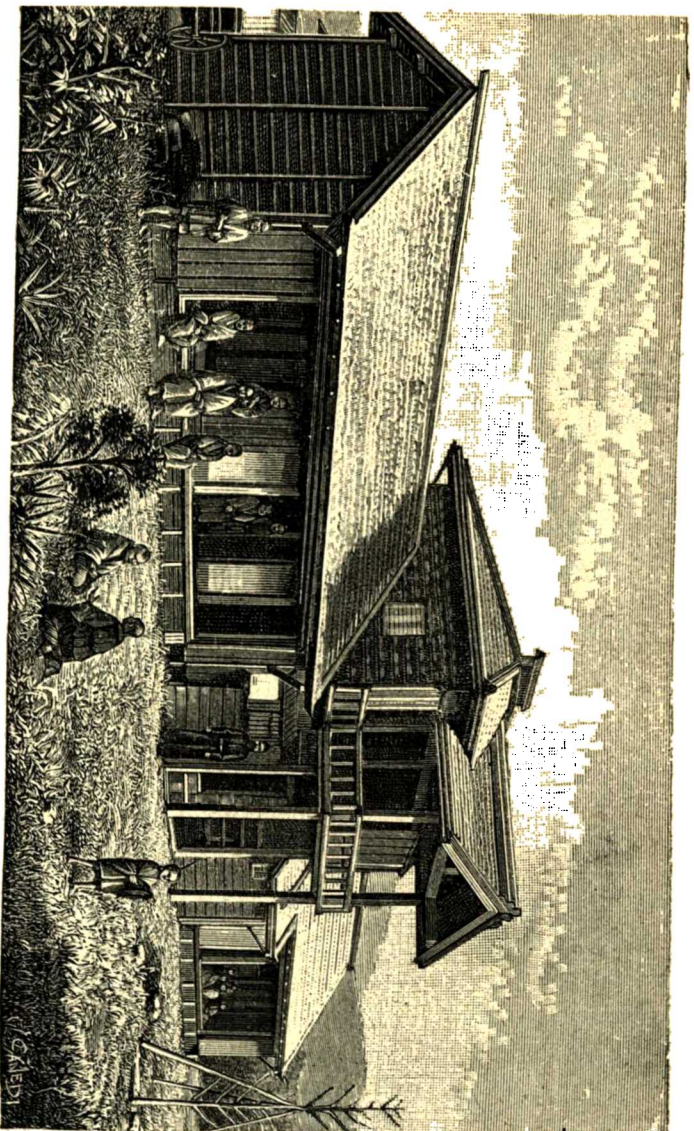
Františkem a jeho věrnými druhy zaseté, zase utěšeně vzchází, roste a bohatou žeň slibuje. Za našich dnů působí v Japonsku čtyři biskupové, velký počet evropských i domorodých missionářův, a počet křesťanů v celé říši páčí se na 50.000.

* * *

Na největším z ostrovů japonských, Nipponu, na úpatí posvátné hory Fudži Jamy, rozkládá se městečko G o t e m b a , a nedaleko městečka stojí několik roků již nemocnice malomocných, zřízená a nyní spravovaná katolickými missionáři.

Kdo by z laskavých čtenářů nebyl slyšel nebo četl o malomocenství? Kdo v neděli a ve svátek pilně chodí do kostela, tomu je známo, že na třetí neděli po Zjevení Páně a třináctou neděli po svatém Duchu připadá evangelium, které také jedná o malomocných. Ano zmínka o nemoci této děje se i v Písmě svatém Starého Zákona. Tam se dočítáme, že malomocenstvím stížen byl bohobojný Job, který žil okolo r. 3000. před Kristem. Dále nařídil Mojžíš, aby malomocní z lidské společnosti byli vyloučeni a by na setkání již zdaleka na každého volali, že jsou nečisti. Malomocenstvím potrestán byl Giezi, služebník proroka Elisea, za to, že byl pána svého obelhal a král židovský Oziáš za to, že se odvážil vstoupiti do svatyně chrámu Jerusalemského a tam obětovati, což jenom kněžím bylo dovoleno. A konečně v Novém Zákoně, jak svrchu podotknuto, mezi nemocnými, které Kristus Pán uzdravil, bylo též mnoho malomocných.

Nám Evropanům jest malomocenství známo pouze dle jména; kdyby nebylo Písma sv., mnohý

Ústava malomoenryeh v Golembé.

by o této strašné nemoci ani nevěděl. Objevilo a rozšířilo se sice malomocenství i v Evropě ve středověku po válkách křížáckých, ale jenom na krátký čas. Tehdy přinesli je k nám křížáci z krajin východních. V Anglicku na příklad bylo okolo století 12.—16. na sto ústavů pro malomocné. Ve Francii nebylo ve 12. století, jak staré zprávy vypravují, ani jednoho města nebo vesnice, kde by nebylo bývalo domu pro malomocné. I v jiných zemích rozšířila se tato nákaza úžasně, ano ani nejsevernější země, jako Švédsko a Norvéžsko nezůstaly jí ušetřeny. Proto vydaly tehdy všechny vlády pro malomocné zvláštní zákony a papežové snažili se pastýřskými listy i náboženské záležitosti malomocných uspořádati. K tomu konci byla založena i zvláštní řehole, jejížto hlavním úkolem bylo, malomocné ošetřovati. Podle zákona musili malomocní žítí o samotě a byli úplně vyloučeni ze středu společnosti lidské. Každý malomocenstvím nakažený byl prohlášen za mrtvého, ztratil všechna práva občanská, byly slouženy za něho mše svaté zádušní a kněz hodil mu na nohy hrst země na znamení, že jest pro svět mrtev. Pod trestem smrti bylo malomocným zakázáno vycházeti z domu, směli se vzdáliti pouze v určité dni, aby si zaopatřili potravín. Oděvem jejich byl černý hábit s umrlčím hlavou nebo červeným křížem a v ruce měli řetačku, kterou dávali zdravým výstrahu, aby se jim zdaleka vyhýbali. Nařízení tato byla ovšem krutá, ale proti nemoci tak nakažlivé a spolu nevyléčitelné jiného prostředku nebylo; a skutečně následek tohoto násilného osamocování malomocných byl, že malo-

mocenství z Evropy skoro úplně vymizelo, až na osamocené případy v Itálii, Rumunsku a Španělsku a části Norvéžska.

Mezi všemi útrapami, které od hříchu prvních rodičů člověka v slzavém údolí vezdejšího světa sužují, jest malomocenství jedna z nejstrašnějších.

Jsou nákazy, na př. mor nebo cholera, které v krátké době tisíce lidí zachvacují a národům jsou hrůzou a postrachem. Jsou dále nemoci zdlouhavé, jež, ač nejsou nakažlivy, přece jsou jednotlivcům nebo rodinám trpkým a těžkým břemenem. Tak umírá na př. v jediném Německu okolo 160.000 lidí ročně souchotěmi. Proti všem těmto nepřátelům lidského života jest člověk téměř bezbranný a budoucnost teprv ukáže, zda novějšími výzkumy vědy lékařské trpícímu člověčenstvu bude aspoň poněkud pomoheno. Nemoc ovšem jako taková ze světa nikdy nevytizí; jsouc metlou v rukou Božích souzítí bude lidstvo, dokud svět státi bude.

Přes to jsou všecky nemoci, jež v našem dílu světa známe, poměrně mnohem snadněji snesitelný nežli strašná metla krajín jižních, malomocenství. Toto nejenom zohyzduje svou oběť do nepoznání, ale činí člověka vlekoucí se mrtvolou. Zvolna jen, píď za píď, stahuje živoucího do hrobu a vydává ho na dlouhá léta v šanc bídě nevýslovné. Právem nazývali Řekové malomocenství „prvorozeným synem smrti.“

Malomocenství rozeznává se trojí: První, malomocenství bílé, záleží v tom, že celé tělo bílými šupinami se pokryje a vlasy zbělají; jinak zdravotní stav nemocného podstatně se nezmění. To jest onen

druh, o němž se hlavně mluví v zákoně Mojžíšově; v novější době vyskytuje se jen zřídka.

Druhý způsob malomoci jest tak řečený neestetický, t. j. nepěkný, ošklivý. Končetiny, ruce a nohy pozbývají citu a poněáhu odehnívají. Celé tělo zeslábne a stává se snadno kořistí červenky nebo úplavice.

Třetí druh, tak řečené malomocenství tuberkulosní, záleží v tom, že tělo nabubří a oteče a nemocný pozbývá lidské podoby. Pohled na nemocného je trapný, vzezření jeho žalostné.

Po uplynutí čtyř roků zachvátí malomocenství zpravidla některé důležité ústrojí vnitřní, na příklad plíce, a potom je konec blízký. Malomocenství jest nejenom dědičné, tak že malomocní rodičové vždy malomocné dítky mívají, nýbrž i nadmíru nakažlivé. Proto, jak již svrchu povědíno, ve všech zemích, kde malomocenství se vyskytuje, bývali malomocní oddělováni od zdravých. Jejich osud býval tudíž od jakživa trudný a jest takovým až podnes, ačkoli křesťanská láska budující zvláštní útulny a nemocnice pro ubohé ze všech sil se vynasnažuje, aby bída jejich doznala úlevy. Přes to mnoho ještě zbývá činiti v této příčině.

Pohled na osadu malomocných bývá truchlivý; vroucí soustrast a nevýslovný žal prochvívá srdce divákovo, když vidí bídu lidskou v nejstrašnější její podobě.

V neohydlené části Jerusálema, východně brány Sionské, stojí řada bídných chatrčí; lid nazývá je „příbytky bídáků“. Tam bydlí ubozí malomocní. Dvěře jejich domků neotvírají se na ulici, nýbrž

směrem k vysoko vyčnívající zdi městské. Z rána vycházejí ubožáci ze svých příbytkův a jdou po žebrotě. V létě v zimě krčí se u „brány poutníků“ na zaprášené silnici, která vede do Jaffy a do Hebronu. Chraplavým hlasem prosí kolemjdoucí za almužnu. Tito házejí jim po kousku chleba, po hrstce zeleniny, dříví, uhlí a p., a každý utíká pak, aby co nejdříve unikl odpornému pohledu.

V ruském chanátě K o k a n u, kde řadí malomocenství bílé, posílají se malomocní na osamělá místa, a veškeré s nimi spojení je přísně zakázáno. Do měst a osad přicházejí toliko na žebrotu. Uzavírajíce mezi sebou sňatky manželské mají malomocné dítky. U Buchary leží osada malomocných o 500 chatách; v Samarkandě žije asi 137 malomocných.

V Číně, v jižní Africe tatáž bída! Zvláště smutný jest osud malomocných v Přední Indii. Podle úředního sčítání žije jich tam 135.000, ve skutečnosti však mnohem více, skoro 250.000. Dostávajíce nepatrnou jenom podporu státní, živí se bídně žebrotou. Připravujíce sobě pokrmy popálí si často ruce i nohy, ježto nemají v nich žádného citu; ano někdy se stává, že spícím potkáni ohloďávají bezcitné údy.

Pohanští národové domnívají se o malomocných, že stížení jsou kletbou bohův; prve nežli se Angličané Indie zmocnili, bývali malomocní upalováni, anebo musili sami do moře se vrhati. Když Angličané tyto zlozvyky odstranili, dostávali vládní úředníci od malomocných písemné žádosti, ve kterých prosili, aby jejich příbuzným bylo dovoleno, je

upáliti. Ovšem nedosáhla bída u všech malomocných stupně tak vysokého. Byly mnohé ženy, jež svých malomocných mužů, rodičů, dítek neopustily, nýbrž až do smrti je ošetřovaly. Nižší třídy a praobyvatelé Indie svých malomocných vůbec nezapuzují od sebe a jenom zřídka je ponechávají samy sobě.

Bohužel leží právě v této lásce pokrevenské velké nebezpečnoství pro ostatní. Vůbec zavládá prý právě v Indii v této příčině velká lhostejnost a neuvěřitelná nedbalost. Tak na př. bylo na mnohých místech od vlády dovoleno, aby se osady malomocných zřídily poblíž veřejných škol. Jistý pekař měl malomocného tovaryše; jiný malomocný byl kuchařem v nádražní restauraci a nosil rukavičky, aby svůj neduh zakryl. Vůbec nemoc se co možná nejdéle zatajuje. Často jest v jednom jediném krámě zaměstnáno deset až dvanácte malomocných, a jest skoro jisto, že všechny měděné peníze prošly malomocnými rukami. Odtud lze vysvětliti, proč malomocenství právě v Indii tak rozšířeno jest.

* * *

Církev katolická pěstující za příkladem svého božského Zakladatele vždy a všude lásku k bližnímu, pomáhala, jak dějiny církevní dosvědčují, nejraději trpícím, jižto její pomoci a útěchy nejvíce mívali zapotřebí. V novější době jsou pak to zvláště ubozí malomocní, k nimž ve všech zemích, kde malomocenství se vyskytuje, obrací svou pozornost, jichž se ujímá, jejichž bídu a smutný osud ulehčiti, zmírniti hledí.

Také v Japonsku jest malomocenství již od nepaměti rozšířeno, a církev katolická nabyvši

r. 1872. náboženské svobody, ujala se mimo jiné bídáky nejprve malomocných. Již r. 1888. byl založen první ústav pro malomocné na půdě japonské, a podrobnější zprávu o jeho založení podává nám zakladatel sám, missionář P. Testevuide, v listě svém k apoštolskému vikáři severního Japonska, msgr. Osoufovi.

„Již dříve,“ praví v listě tom, „psal jsem Vaší biskupské Milosti o prvním pokuse, založiti u Gótemby nemocnici pro malomocné. Tentokráte podávám zprávu podrobnější. Následující případ pohnul mne, abych se ujal malomocných. Jistá chudobná žena byvši zachváčena malomocenstvím, byla zapuzena od svého muže a upadla v největší bídu. Delší čas živila se tím, že zapražena jsouc do mlýnského kola loupala rýži. Jejím lůžkem bylo několik prken a obilních pytlů, jejím oděvem staré, bídné cáry plné špíny, jejím denním pokrmem hrnek rýže; to bylo vše, co její příbuzní pro ni činili. Bída její byla dovršena, když pozbyla i zraku. Vyloučena z lidské společnosti a jistou smrt očekávajíc, plakala a vzdychala ubohá nemocná dnem i nocí. Již chtěla bídnému životu dobrovolně učiniti konec, když uslyšela o křesťanském náboženství. Poslušna vniterného hlasu Božího prosila za křest svatý. Zatím co jsem na jejím čele malomocenstvím zohyzděném hledal místo, na něž bych vodu křestní liti mohl, hořce plakala, ale byly to slzy radosti, a její obličej, ač ranami zrovna posetý, vyjasnil se, když posvátný úkon byl vykonán. Po té navštívil jsem ji několikráte a přinesl jí pokaždé útěchu sv. náboženství. Při tom krvácelo vždycky srdce

mé nad jejím neštěstím, neboť bylo velmi nesnadno, svaté svátosti, zvláště pak svaté přijímání jí podati. Mimo to činili jí obtíže i její příbuzní. Bratr její byl boncou a choval se ke mně nepřátelsky. Nezbyvalo proto, než nemocnou dáti do nemocnice. Ale tam malomocných nepřijímali, a proto pojal jsem úmysl, pro ni a ostatní malomocné, jichž v Japonsku a jmenovitě v okolí Gotemby mnoho jest, založiti zvláštní nemocnici.“

„V Japonsku jest dvojitý druh této nemoci. Někdy neukáže se hnis a nemoc zmizí, když byl nemocný pozbyl všech prstův u rukou i nohou. Jindy vyrazí na těle ošklivé vředy, jejichž zápach je nesnesitelný. Nemoc jest dílem dědičná, dílem nakažlivá. Jak se nákaza sděluje zdravým, jest podnes hádankou; stává se totiž, že blízcí příbuzní se svými malomocnými několik let obcují, aniž se nakazili, kdežto jindy mnohý jenom jedenkrát nemocného se dotknuv nemoc si ulovil.“

„Malomocných jest v Japonsku na tisíce; viděti je na hlavních silnicích, kde almužny žebrají anebo ke hrobu jakéhosi japonského světce putují, jenž prý zvláště malomocných za svého živobytí se ujímal. Zda japonská vláda na své útraty ústavy malomocných vydržuje, nemohl jsem vypátrati. Ubožáci jsou odkázáni na dobročinnost svých spolubližních. Mnozí zakrývají svůj neduh, pokud mohou; ano slyšel jsem případy, kdy rodičové postižení byvše nemocí životu svému konec učinili, aby jenom dítkám svým uspořili hanby, že měly malomocné rodiče.“

„Naše nemocné léčíme návodem, který zaveden jest v Tongkinu a který se tam byl již osvědčil.“

Také jsem vešel ve spojení s P. Damianem Deveu-sterem, jenž na Molokai ústav o 7—800 malomocných řídí.¹⁾ Ten sdělil se mnou milerád své dlouholeté zkušenosti a obstaral mi adresu jistého lékaře v Tokiu, jenž léčbou malomocných se zabývá. Chceme-li však pokračovati v díle započatém, jest nám nevyhnutelně zříditi nějakou byt i sebe menší nemocnici. K tomu jest však třeba čtyř věcí: 1. stavebního místa, 2. povolení úřadů, 3. ošetřovatele, jenž by se službě malomocných věnoval a 4. peněz na stavbu a na výživu nemocných. Stavební místo mohl bych koupiti od katechumena, jenž na úpatí památné Fudži Jamy má dosti velký, odlehlý pozemek, na blízku něhož je s dostatek dříví a vody. Majetník nabídl mi pozemek za velmi levnou cenu, jakmile o účelu stavby uslyšel. Povolení úřední je slíbeno. Také jsem získal již ošetřovatele, spolehlivého to křesťana, jenž z nadpřirozených důvodů službě svých krajanů jest odhodlán se věnovati, jedině pod tou podmínkou, aby mu a jeho rodině pojištěna byla výživa. Co se týče výloh stavebních, netroufal jsem si Vaši Milost obtěžovati, věda dobře, v jaké nouzi sám jste postaven. Budu se doprošovati dobročinnosti křesťanské. O nemocné nebude potíž. Nemocnice bude státi na pomezí tří provincií: Košu, Surugy a Sagami. Podprefekt, v jehož okresu se bude stavěti, upozornil mne na osadu, kde se malomocenství již před dávnými léty bylo zahnízdilo. Nepodaří-li se nám, vyléčiti nemocné tělesně, tož doufáme aspoň, že nám bude lze očistiti duši jejich od malomoci

¹⁾ Viz: Obraz z missií na souostroví Havajském.

břichu a tak k životu lepšímu, věčnému jim dopomoci.“

Úmysl svůj, o němž v tomto listě svém biskupovi podává zprávu, P. Testevuide skutečně provedl. Z příspěvků pracně nasbíraných vystavěl v Gotembě, na úpatí Fudži Jamy, první ústav malomocných v Japonsku a vyžádal si na biskupovi dovolení, aby směl jako představený ústavu mezi malomocnými působiti a, kdyby toho láska k bližnímu žádala, i umříti. „Znám velmi dobře nebezpečenství,“ psal biskupovi, „v něž se vydávám. Možná, že za krátko budu zbaven štěstí, obcovati s Vaší Milostí a svými spolubratry, možná, že za krátko budu uchvácen nemocí, ze které jiné léčení hodlám; ale pak bude mi útěchou slovo Spasitelovo, že „ani sklenice vody podána žíznivému nezůstane bez odměny,“ pak budu moci jednou s tím větší důvěrou předstoupiti před soudnou stolicí Boží. Prosím tudíž co nejsnažněji, aby mi dovoleno bylo, mezi malomocnými žiti a umříti.“

Přání P. Testevuidovo se nevyplnilo. Nezemřel, jak si přál, mezi malomocnými, ale daleko od nich vzdálen, v Hong-kongu na pobřeží čínském, kam se byl k vůli nim, v záležitosti svého ústavu, odebral.

Po jeho smrti ustanovil apoštolský vikář msgr. Osouf missionáře P. Vigrouxe jeho nástupcem. V listě, jímž jej správcem ústavu malomocných v Gotembě jmenoval, praví biskup mimo jiné: „Netřeba Vám ani připomínati, jak mnoho dobrého tam můžete působiti. Byť i neduh ubožáků byl nevyлéčitelný, bude Vám nicméně možno, skytati jim úlevy, zvláště pak připravovati duši jejich pro život

věčný. Co se týče hmotného zaopatření Vašeho, nemohu na ten čas pro Vás učiniti ničeho; tu nezbyvá, než abyste svým malomocným k vůli stal se žebrákem. Ostatně jest bohudík vždycky ještě dosti duší šlechetných, které upřímně se radují, mohou-li podporovati dílo tak na výsoť záslužné, jako jest služba malomocných.“

P. Vigroux poděkoval biskupovi za důvěru sobě prokázanou a uvázal se ihned ve správu ústavu. Tehdy bylo tam 34 malomocných, mnoho jiných prosilo za přijetí. Toužebně čekali všichni na návrat P. Testevuida, ale ten ovšem nepřišel více . . .

P. Vigroux přijal hned na počátku své působnosti v Gotembě do nemocnice 10 nových nemocných, tak že jich bylo celkem 44. V jednom z listů svých líčí ve službě malomocných nabyté zkušenosti a praví mimo jiné: „Co mám říci o tělesném a duševním stavu ubohých nemocných? Jejich nemoc je hrozná a vzbuzuje odpor i soustrast zároveň. Vizte jenom tyto pahejlovité ruce, ohlodané prsty, tyto až na ohyzdné pahejly uhnílé ruce a nohy. Pohlédněte v tyto obličejy, které nejsou více lidské tváři podobny; rty jsou naběhlé, oči krví podlité, víčka oční rozežrána, tváře ošklivě nabubřelé a bílými skvrnami poseté. Někteří jsou na celém těle oteklí, podobajíce se tlusté, neúhledné, masité hmotě, jiní malými nežity na celém těle jsou pokryti.“

„Jak děsný to pohled! Nyní mají alespoň nějaký útulek. Byť i bída jejich velká byla, našla se přece ruka, která je ošetřuje. Jinak bloudili dům od domu, bez pomoci, zapuzeni od svých vlastních

příbuzných, oděni v bídné cáry a v nebezpečnosti, umřítí smrtí hladem anebo si zoufati. Byť i tu a tam někdo z mimojdoucích jim byl hodil jeden nebo dva drobné penízky anebo některá útrpná duše hrnek rýže jim byla podala, nebylo nicméně nikoho, kdo by jim byl poskytl přístřeší anebo měl pro ubohé slova útěchy. Nyní mají nebozi opuštěnci aspoň svůj domov, mají oděv, jenž přikrývá jejich bolavé tělo, mají ruku, která je živí, a což nejvíce váží, mají srdce, které bídu jejich s nimi sdílí. Mnozí naučili se již trpěti ochotně, bez reptání, a stalo se křesťany. Z ostatních připravují se starší obyvatelé nemocnice na křest sv. skoro všichni, nově přišlí vyučování náboženskému horlivě obcují. Není pochybnosti, že všichni vážití si budou náboženství, jež jediné v utrpení skytá pravé útěchy. Lze se nadíti, že se časem stanou všichni křesťany a tak přijdou k poznání, že člověk i v neštěstí šťastným a spokojeným býti může.“

Výroční zpráva P. Vigrouxe z r. 1894. zní:

„V nemocnici jest 75 nemocných, 60 mužův a 15 žen, všichni dospělí vyjma dvě dítky, jedno 13 a druhé 7 roků staré. Všech obyvatelů v ústavě jest 90 osob. Malomocenství tváře nemocných v několika měsících zohyzďuje do nepoznání, což zvláště bolestný pocit vzbuzuje u nedospělých dítek. Většina malomocných přichází sem z osady Kusatsu, která asi 50 mil od hlavního města je vzdálena. Tam prýští se ze skály teplé, sírkové zřídlo, a voda z něho odtéká hlubokou slují. Brzy po objevení zřídla povstaly tam sírkové lázně. V zimě jsou lázeňské hotely skoro prázdný, v létě však páčí

se počet lázeňských hostů na 3000. Mezi nimi bývá 80—100 malomocných. Dříve koupali se kde chtěli, nyní však mají svou koupel na dolním konci osady. Tam přebývají v bídných chatách, jejichžto majitelé jsou také malomocní a jimžto bytné a stravu platí musejí. Tito trpí své hosti dotud, dokud co platí; jakmile platiti nemohou, musejí ustoupiti jiným. Jenom nerádi odcházejí nešťastníci z Kusatsu, neboť lázně, delší-li čas se jich užívá, skutečně trvalé úlevy jim skytají. V první dobu léčení vyrazí nemoc na těle v celé své hrůze a ošklivosti. Zkažená krev se vylučuje a všemi pórami z těla uniká. Rány se rozšiřují a nabývají protivného útvaru. Nežítky plny hnisu a krvavé chuchle pokrývají celé tělo. Nyní užívá se tak řečeného „nápalu“ čili „moxo“, prostředku to druhdy v lékařství velmi oblíbeného, jenž záleží v tom, že se bolavá místa jakousi hořlavou látkou vypalují. Po skončené operaci jest tělo černými spáleninami jako poseto. Oheň hnisající boule od hnisu očistil, a jestliže se léčení opakuje, neuzdraví se sice nemocný úplně, ale nabývá aspoň na delší dobu značné úlevy.“

„Byl jsem dvakráte v Kusatsu,“ vypravuje P. Vigroux. „Když jsem tam přišel ponejprv, vyšlo 10 malomocných, kteří se o mém příchodu byli dověděli, aby mne přivítali. Doufali totiž, že budou do ústavu v Gotembě přijati. Prosbě jejich nemohlo ovšem na ten čas býti vyhověno; neboť kdybych byl několik jich přijal, byli by se hlásili všichni, a malý náš ústav nebyl by stačil pro takové množství. Za to najal jsem v Kusatsu pro malomocné dům a ustanovil při něm katechistu, aby vyučoval všechny,

Malomoený žebřák.

kdož náboženství křesťanské seznati si přáli. Od té doby bývá tam denně vyučování sv. náboženství průměrně 20 malomocných přítomno.“

„Když jsem přišel do Kusatsu podruhé, pokřtil jsem 4 osoby; 15—16 jiných, jižto pokřtěni býti žádali, nemohli, majíce málo peněz na byt a stravu, příchodu mého se dočkati a odešli smutni, aby žebrotou života svého uhájili. Jeden z ubohých pravil odcházeje katechistovi: „Katechismus a modlitební knihu vezmu s sebou a naučím se jim až do posledního listu z paměti. Potom budu aspoň míti naději, že missionář, až se s ním opět střetnu, mne pokřtí.“ A s pláčem odešel. Tato zpráva mne zabolela. Co jsem měl činiti? Nařídil jsem katechistovi, aby nebohé vyhledal a je do Gotemby poslal. Ano víc ještě, uložil jsem mu, aby budoucně všecky malomocné, kteří nemajíce dosti peněz z Kusatsu odejdou a žebrotou se živiti budou, poslal do Gotemby. Ovšem bude náš ústav za krátko přeplněn a bude zapotřebí, jej rozšířiti, aby se všem místa dostalo. Mám však za to, že bych se byl probřesil proti důvěře v prozřetelnost Boží, kdybych byl těmto ubožákům v okamžiku, kdy běželo o záchranu jejich nesmrtelné duše, odepřel přijetí. Právě přibyli již někteří z nich do Gotemby, vykonavše cestu víc než 100 mil. Avšak ačkoli cesta ta dlouhá a obtížná byla, jest jim přece jenom v ústavu mnohem lépe, než kdyby musili i dále choditi světem po žebrotě.“

„Nemocní, kteří ještě rukou svých upotřebiti mohou, nabízejí se dobrovolně ku práci. Máme tu ženy, které si samy zhotovují šaty a jiným je

spravují. Muži zhotovují deštníky a slunečníky z papíru olejem napuštěného, dýmky z bambusu, slaměné sandály a šindele. Jsou však mezi nimi také stolaři, klempíři a kováři. Jiní konají práce domácí, uklízejí ve světnicích, na chodbách a na dvoře a starají se vůbec o čistotu v domě; opět jiní udržují oheň pro teplé koupele, jichž nemocní nejméně jednou za den užívají, anebo vycházejí do okolí, aby nakoupili rýže. Někteří zabývají se pěstováním boureů, za kteroužto příčinou jsme část půdy vysázeli morušemi. Vůbec jest naším úmyslem, provozovati řemesla, která v této zemi nejvíce se vyplácejí a tak něčím aspoň na výživu tolika nemocných přispěti. Ovšem hradí nám výdělek ten jenom nepatrnou část našich výdajů, ježto toliko lehce nemocní a ti jenom několik málo hodin denně pracují. Nicméně jest i tento příspěvek na výživu nám vítaným, neboť umenšuje oběti, jež naši dobrodinci nám přinášejí. Naši nemocní jsou si toho vědomi a pracují tudíž rádi a ochotně.“

„Pohané s počátku významu našeho podniku nechápali. Domnívali se, že nám jde o zisk. Teprv znenáhla poznávali a nyní již dobře vědí, že účelem naší činnosti jest: mírniti jejich bídu tělesnou a vyléčiti je z choroby duševní. Naše pohanské sousedstvo ví také dobře, jakou oběť přinášíme ošetřující nemocné, ano pověst o našem ústavu rozšířila se i za hranicemi naší provincie. Tak na př. zavítal k nám nedávno proslulý lékař jedné z největších nemocnic hlavního města Tokia a velmi pochvalně o veškerém našem zařízení se vyslovil. Odcházejce slíbil docela, že naše nemocné jednou nebo dva-

kráte v měsíci bezplatně bude navštěvovati, že své známé v hlavním městě na ústav náš upozorní a jejich dobročinnosti doporučí.“

„Na konci své výroční zprávy děkuji z toho srdce všem našim dobrodincům. Jejich zásluhou byl ústav založen, jejich zásluhou se zvelebuje a zkvétá. Kéž jim Bůh stonásobně odplatí! Za to modlí se naši nemocní každodenně a jejich modlitba, jak mohu dosvědčiti, jest nejenom vroucná, ale i vytrvalá.“

V poslední konečně zprávě z roku 1894. P. Vigroux píše :

„Ústav má 83 nemocných a celkem jest nám starati se o 100 osob. Bohužel není tolik peněz, abychom ústav mohli rozšířiti, ač by toho na výsost bylo třeba. Jednou přichází ke dveřím našim celá rodina, jejížto údové skoro všichni strašnou nemocí jsou zachvácení a vezdejšího chleba tudíž sobě vydělávati nemohou, jindy jsou to opuštění jednotlivci, jižto od svých příbuzných byli zapuzeni. Mladý člověk, jehož jsem poznal v Kusatsu, dostal od své matky list tohoto obsahu : „Já nemám ničeho více a nemohu ti tudíž ničeho poslati. Učiň raději konec svému životu a nesužuj mne více.“ Jiného nemocného zase odbyli nejbližší jeho příbuzní slovy : „Nemůžeš-li si chleba vezdejšího sám vydělati, umři tedy, když jinak nelze ; nám psáti se více neopovažuj, listy tvé zůstanou od této chvíle nepovšimnuty.“

„Jak bolno,“ dokládá P. Vigroux, „jest mis-ionáři u srdce, má-li takové opuštěné nebožáky za přijetí do nemocnice prosící odmítnouti! A přece

musí přečasto tak učiniti, nemá ve svém ústavu ani místa ani s dostatek peněz na výživu.“

Povážíme-li, že v Japonsku jest na 8000 malomocných, pak ovšem zdá se býti ústav malomocných v Gotembě kapkou v oceanu. A přece nelze mu upřítí důležitosti veliké. Jednak učiněn jest počátek a to již mnoho znamená; jednak bude však i láska a obětavost katolických missionářů pohan-ským Japoncům do pravé církve ukazovati a raziti cestu. Missijní společnosti protestantské mají v Japonsku stokrát více peněz i politického vlivu, ale církev katolická má pravdu a nezištnou a obětovnou lásku!

